

SELVITYS TALOUSRIKOSTORJUNNAN TILASTA PAIKALLISPOLIISISSA

TERHI HAKAMO

POLIISIAMMATTIKORKEAKOULUN TIEDOTTEITA 55 / 2006

Poliisiammattikorkeakoulu
2006

Terhi Hakamo

SELVITYS TALOUSRIKOSTORJUNNAN TILASTA PAIKALLISPOLIISISSA
Talousrikostutkinnan tila -raportin toimenpidesuosittelusten näkökulma

ISSN 1544-8389
ISBN 951-815-122-9

	SISÄLLYS
SISÄLLYS	3
KUVIOT JA TAULUKOT	4
1 JOHDANTO	6
1.1 SELVITYKSEN TAUSTAA	6
1.2 SELVITYKSEN TAVOITTEISTA JA LUONTEESTA	6
2 AINEISTON JA VASTAAJIEN KUVAAMINEN	8
3 TOIMENPIDESUOSITUKSET JA NIIDEN TOTEUTUMINEN KYSELYN VALOSSA	10
3.1 POLIISIN TULOSOHJAUS JA JOHTAMISJÄRJESTELYT	10
3.1.1 <i>Talousrikostorjunta poliisin yhtenä painopistealueena</i>	10
3.1.2 <i>Talousrikosten seurantajärjestelmät</i>	13
3.2 VIRANOMAISYHTEISTYÖN TEHOSTAMINEN	15
3.2.1 <i>Yhteistyö syyttäjän kanssa</i>	15
3.2.2 <i>Viranomaisyhteistyö rikosyödyn jäljittämisessä</i>	16
3.3 TALOUSRIKOSTUTKINNAN TYÖSKENTELYTAVAT	17
3.3.1 <i>Vakavan talousrikollisuuden torjunta</i>	17
3.3.2 <i>Etsintäkuulutettujen etsintä</i>	18
3.3.3 <i>Oikeusapupyynnöiden tekeminen</i>	20
3.3.4 <i>Liiketoimintakiellon valvominen</i>	21
3.3.5 <i>Tutkintayksikön toimijoiden työnjako</i>	23
3.3.6 <i>Kirjallisten tutkintasuunnitelmien käyttö</i>	27
3.3.7 <i>Tiedustelutoiminta ja talousrikostutkinta</i>	30
3.4 TALOUSRIKOSTUTKINNAN REKRYTOINTI	31
3.4.1 <i>Talousrikostutkijoiden palkkaus</i>	31
3.4.2 <i>Rekrytointi poliisihallinnon ulkopuolelta</i>	34
3.4.3 <i>Talousrikostutkinnan osaamisen turvaaminen</i>	35
3.4.4 <i>Ruotsinkielinen talousrikostutkinta</i>	39
3.5 YHTEENVETOA	40
4 TALOUSRIKOSTUTKINTAA VAIKEUTTAVAT TEKIJÄT	43
5 TALOUSRIKOSTUTKINNAN OHJAUKSEN JA JOHTAMISEN KEHITTÄMINEN	46
6 YHTEENVETOA JA POHDINTAA	48
LÄHTEET	53
LIITE 1	55
LIITE 2	56

KUVIOT JA TAULUKOT

KUVIO 1. KYSYMYKSEN ”ONKO TALOUSRIKOSTORJUNTA OLLUT LAITOKSELLA YHTENÄ POLIISITOIMINNAN PAINOPISTEALUEENA VIIMEISEN VUODEN AIKANA” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA LÄÄNEITTÄIN, %	11
KUVIO 2. KYSYMYKSEN ”ONKO TALOUSRIKOSASIOIDEN KÄSITTELYN RUUHKAUTUMINEN OLLUT ONGELMANA YKSIKÖSSÄ VIIMEISEN VUODEN AIKANA” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA LÄÄNEITTÄIN, %	12
KUVIO 3. KYSYMYKSEN ”ONKO LAITOKSELLA SISÄISIN TOIMIN KOHDISTETTU LISÄRESURSSEJA TALOUSRIKOSTUTKINTAAN VIIMEISEN VUODEN AIKANA” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA LÄÄNEITTÄIN, %	13
KUVIO 4. VÄITTÄMÄN ”TALOUSRIKOSTEN TILASTOINTI- JA SEURANTAJÄRJESTELMIEN KÄYTTÖÖN LIITTYVIÄ OHJEISTUKSIA NOUDATETAAN YKSIKÖSSÄMME HYVIN” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA VASTAAJAN VIRKA-ASEMAN MUKAAN, %.....	14
KUVIO 5. VÄITTÄMÄN ”SYYTTÄJÄ JA TUTKINNANJOHTAJA TOIMIVAT YHTEISTYÖSSÄ ESITUTKINNAN AIKANA” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA VASTAAJAN VIRKA-ASEMAN MUKAAN, %.....	15
KUVIO 6. VÄITTÄMÄN ”RIKOSHYÖDYN JÄLJITTÄMISEKSI ESITUTKINTA-, VERO- JA ULOSOTTOVIRANOMAISET TYÖSKENTELEVÄT YHTEISTYÖSSÄ” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA LÄÄNEITTÄIN, %	16
KUVIO 7. VÄITTÄMÄN ”VAKAVAT TALOUSRIKOSJUTUT ON KYTKETTY MUKAAN VAKAVAN RIKOLLISUUDEN KOHDEVALINTAAN” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA VASTAAJAN VIRKA-ASEMAN MUKAAN, %	17
KUVIO 8. VÄITTÄMÄN ”YLI PUOLEN VUODEN AJAN TAVOITAMATTOMISSA OLLEITA ETSINTÄKUULUTETTUJA ETSITÄÄN AKTIIVISIN TOIMIN” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA LÄÄNEITTÄIN, %	19
KUVIO 9. VÄITTÄMÄN ”VAIKEASTI TAVOITETTAVIEN ETSINTÄKUULUTETTujen ETSINNÄSSÄ HYÖDYNNETÄÄN KRP:N TOIMINTOJA” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA LÄÄNEITTÄIN, %	20
KUVIO 10. VÄITTÄMÄN ”TALOUSRIKOSTUTKIJAT LAATIVAT OIKEUSAPUPYYNTÖJÄ RIITTÄVÄN VARHAISESSA VAIHEESSA” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA LÄÄNEITTÄIN, %	21
KUVIO 11. VÄITTÄMÄN ”LIIKETOIMINTAKIELLON EDELLYTYSTEN TUTKINTA TEHDÄÄN TALOUSRIKOSTEN TUTKINNAN YHTEYDESSÄ” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA LÄÄNEITTÄIN, % .	22
KUVIO 12. KYSYMYKSEN ”ONKO LAITOKSELLANNE NIMETTY HENKILÖ, JOKA VASTAA LIIKETOIMINTAKIELTOON MÄÄRÄTTYJEN HENKILÖIDEN VALVONNASTA?” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA LÄÄNEITTÄIN, %	23
KUVIO 13. VÄITTÄMÄN ”YKSIKÖSSÄ ON VIIMEISEN VUODEN AIKANA SELKIYTETTY TUTKINNANJOHTAJAN ROOLIA TUTKINNAN JA PROESSIN JOHTAJANA” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA LÄÄNEITTÄIN, %	24
KUVIO 14. VÄITTÄMÄN ”YKSIKÖSSÄ ON VIIMEISEN VUODEN AIKANA SELKIYTETTY RYHMÄNJOHTAJAN ROOLIA PÄIVITTÄISJOHTAJANA” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA LÄÄNEITTÄIN, %	25
KUVIO 15. VÄITTÄMÄN ”YKSIKÖSSÄ ON VIIMEISEN VUODEN AIKANA SELKIYTETTY RYHMÄNJOHTAJAN ROOLIA PÄIVITTÄISJOHTAJANA” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA VASTAAJAN VIRKA-ASEMAN MUKAAN, %	26
KUVIO 16. VÄITTÄMÄN ”TUTKINTASIHTEEREITÄ HYÖDYNNETÄÄN YKSIKÖSSÄ PÄIVITTÄISTEN TOIMIEN SUORITTAJINA” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA LÄÄNEITTÄIN, %	27
KUVIO 17. VÄITTÄMÄN ”TUTKINNASSA KÄYTETÄÄN KIRJALLISIA TUTKINTASUUNNITELMIA” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA VASTAAJAN VIRKA-ASEMAN MUKAAN, %	28
KUVIO 18. VÄITTÄMÄN ”TUTKINNANJOHTAJAT PITÄVÄT TUTKINTAPÄIVÄKIRJAA” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA VASTAAJAN VIRKA-ASEMAN MUKAAN, %.....	29

KUVIO 19. VÄITTÄMÄN ”TUTKINNANJOHTAJAT PITÄVÄT TUTKINTAPÄIVÄKIRJAA” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA LÄÄNEITTÄIN, %	29
KUVIO 20. VÄITTÄMÄN ”TALOUSRIKOSTUTKINNASSA JA RIKOSTIEDUSTELUSSA TYÖSKENTELEVÄT HENKILÖT TOIMIVAT TEHOKKAALLA TAVALLA YHTEISTYÖSSÄ” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA LÄÄNEITTÄIN, %	30
KUVIO 21. VÄITTÄMÄN ”TALOUSRIKOSTUTKINTAAN SIIRTYVÄT LUOKITELLAAN UPJ:N JA YLIJOHDON OHJEISTUKSEN MUKAISEEN PALKKALUOKKAAN” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA VASTAAJAN VIRKA-ASEMAN MUKAAN, %	32
KUVIO 22. VÄITTÄMÄN ”TALOUSRIKOSTUTKINTAAN SIIRTYVÄT LUOKITELLAAN UPJ:N JA YLIJOHDON OHJEISTUKSEN MUKAISEEN PALKKALUOKKAAN” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA LÄÄNEITTÄIN, %	33
KUVIO 23. VÄITTÄMÄN ”TALOUSRIKOSTUTKINTAAN SIIRTYVIEN OSAAMINEN JA KOKEMUS OTETAAN HUOMIOON HENKILÖKOHTAISTA PALKKAOSUUTTA MÄÄRITELTÄESSÄ” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA VASTAAJAN VIRKA-ASEMAN MUKAAN, %	33
KUVIO 24. VÄITTÄMÄN ”YKSIKÖSSÄ ON TEHOSTETTU REKRYTOINTIA POLIISIHALLINNON ULKOPUOLELTA VIIMEISEN VUODEN AIKANA” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA LÄÄNEITTÄIN, % ..	35
KUVIO 25. VÄITTÄMÄN ”YKSIKÖSSÄ HUOLEHDITAN KOKENEIDEN TALOUSRIKOSTUTKIJOIDEN OSAAMISEN SIIRTYMISESTÄ ALOITTELEVILLE TUTKIJOILLE” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA VASTAAJAN VIRKA-ASEMAN MUKAAN %	36
KUVIO 26. VÄITTÄMÄN ”YKSIKÖSSÄ HUOLEHDITAN KOKENEIDEN TALOUSRIKOSTUTKIJOIDEN OSAAMISEN SIIRTYMISESTÄ ALOITTELEVILLE TUTKIJOILLE” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA TALOUSRIKOSTUTKINNAN TEHTÄVISSÄ TYÖSKENTELYAJAN MUKAAN, %	37
KUVIO 27. VÄITTÄMÄN ”UJDET TALOUSRIKOSTUTKIJAT PEREHDYTETÄÄN TYÖHÖNSÄ HYVIN” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA TALOUSRIKOSTUTKINNASSA TYÖSKENTELYAJAN MUKAAN, %...	38
KUVIO 28. VÄITTÄMÄN ”UJDET TALOUSRIKOSTUTKIJAT PEREHDYTETÄÄN TYÖHÖNSÄ HYVIN” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA VASTAAJAN VIRKA-ASEMAN MUKAAN, %	38
KUVIO 29. VÄITTÄMÄN ”YKSIKÖSSÄ ESITUTKINNAN SUJUVUUDEN ESTEEKSI ON MUODOSTUNUT RUOTSIN KIELEN TAITOISTEN TUTKIJOIDEN VÄHYYS” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA LÄÄNEITTÄIN, %	39
KUVIO 30. VASTAAJIEN ARVIOT SIITÄ, KUINKA USEIN SEURAAVAT TOIMENPITEET OVAT SISÄLTyneet TALOUSRIKOSTUTKINTAAN VIIMEISEN VUODEN AIKANA, % (N=130) (LIHAVOIDUT TOIMENPITEET TYÖRYHMÄ ON NIMENNYT ERITYISEN TÄRKEIKSI.)	41
KUVIO 31. VASTAAJIEN ARVIOT SEURAAVISTA TALOUSRIKOSTUTKINNAN TILAA KOSKEVISTA VÄITTÄMISTÄ, % (N=130) (LIHAVOIDUT TOIMENPITEET TYÖRYHMÄ ON NIMENNYT ERITYISEN TÄRKEIKSI.)	42
KUVIO 32. VASTAAJIEN KOKEMUKSET TALOUSRIKOSTUTKINTAA VAIKEUTTAVISTA TEKIJÖISTÄ, % (N=130)	43
KUVIO 33. KYSYMYKSEN ”KOETKO, ETTÄ ESIMIESTEN PUUTTEELLISET AIKARESURSSIT JOHTAMISEEN VAIKEUTTAVAT TALOUSRIKOSTUTKINTAA” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA LÄÄNEITTÄIN, %	44
KUVIO 34. KYSYMYKSEN ”KOETKO, ETTÄ MUIDEN RIKOSTEN TUTKIMISEN PRIORISOIMINEN TALOUSRIKOSTUTKINNAN EDELLE VAIKEUTTAA TALOUSRIKOSTUTKINTAA” VASTAUKSET YHTEENSÄ JA LÄÄNEITTÄIN, %	45
KUVIO 35. ARVIOT SIITÄ, MITEN OHJAUS JA JOHTAMINEN OVAT KEHITTYNEET VIIMEISEN VUODEN AIKANA, %	47
TAULUKKO 1. VASTAAJAT LÄÄNEITTÄIN, N JA %	9
TAULUKKO 2. VASTAAJAT VIRKA-ASEMAN MUKAAN N JA %	9

1 JOHDANTO

1.1 SELVITYKSEN TAUSTAA

Laman ja siihen liittyvien talousrikosilmiöiden myötä Suomessa syntyi voimakas yhteiskunnallinen tilaus talousrikosten torjunnan tehostamiselle (Alvesalo 2003). Jo 1990-luvun alussa talousrikostorjuntaan osoitettiin lisäresursseja ja 1990-luvun puolivälistä lähtien talousrikostorjunta on saanut merkittäviä lisäresursseja: valtioneuvosto on tehnyt neljä periaatepäätöstä koskien talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuntaohjelmia vuosiksi 1996–1998 (torjuntaohjelma I), 1999–2001 (torjuntaohjelma II) ja 2002–2005 (torjuntaohjelma III). Panostus jatkuu edelleen neljännen, vuosille 2006–2009 ulottuvan, harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaohjelman muodossa.

Alkuvuodesta 2004 poliisin ylijohdo asetti asiantuntijatyöryhmän selvittämään tarkemmin valtakunnallista talousrikostorjunnan tilaa. Työryhmän mukaan (Talousrikostutkinnan tila 2004, 3) talousrikosohjelmien tavoitteena ollut talousrikostorjunnan kehittäminen ja tehostaminen on onnistunut hyvin – muun muassa poliisin talousrikosten tutkinta on kehittynyt ja tehostunut, viranomaisyhteistyö lisääntynyt ja talousrikostutkijoiden osaaminen parantunut koulutuksen ja kokemuksen johdosta. Täysin talousrikostorjuntaohjelmat eivät kuitenkaan ole onnistuneet: esimerkiksi viime vuosina talousrikostutkijoiden rekrytoimisessa on ilmennyt vaikeuksia, joissakin yksiköissä talousrikostutkijoita on poistunut tai virkoja pidetään avoinna ja talousrikosten tutkinta-aikoja ei ole saatu lyhennettyä tavoitetasolle (mt., 3).

Työryhmä toteaa (Talousrikostutkinnan tila 2004, 3–4), ettei talousrikollisuudessa ole myöskään nähtävissä merkkejä siitä, että talousrikollisuuden ja harmaan talouden vahingollisuus yhteiskunnalle olisi merkitykseltään vähentynyt vaan kehitys on päinvastainen. Lisäksi 1990-luvun lopulta lähtien talousrikosten tekotavassa on tultu uuteen vaiheeseen. Esimerkiksi veropetoksia tehdään systemaattisesti käyttämällä hyväksi muun muassa yritysketjuja ja kuittikauppaa. Talousrikosten tekemuodoilla ja tekijöillä on aikaisempaa useammin kansainvälisiä liityntöjä. Lisäksi talousrikosten oikeusprosessit ovat olleet ja ovat edelleenkin erittäin hitaita.

Talousrikollisuudessa tapahtuneiden muutostrendien ja talousrikostorjunnan toimivuudessa esiintyneiden ongelmien johdosta asiantuntijatyöryhmä on kesällä 2004 julkaisemassaan loppuraportissa listannut toimenpidesuosituksia talousrikostorjunnan tilan kehittämiseksi. Toimenpidesuosituksien käsittivät ehdotuksia muun muassa talousrikostutkinnan rakenteiden ja organisoinnin, johtamisjärjestelyjen, viranomaisyhteistyön tehokkuuden, talousrikostutkinnan työskentelytapojen sekä talousrikostutkinnan rekrytoinnin parantamiseksi. Raportissa todetaan, että nämä poliisihallinnon sisäisin keinoin toteutettavat suositukset tulee panna toimeen pikaisesti – loppuvuoden 2004 tai vuoden 2005 aikana. (Talousrikostutkinnan tila 2004.)

1.2 SELVITYKSEN TAVOITTEISTA JA LUONTEESTA

Tämän selvityksen tarkoituksena on arvioida Talousrikostutkinnan tila-raportissa (myöhemmin Tila-raportti) esitettyjen toimenpidesuosituksien toteutumista. Selvitys on tehty lähettämällä lomakekysely kaikille paikallispoliisissa talousrikostutkinnan tehtävissä toimiville tutkinnanjohtajille, tutkijoille ja tarkastajille: selvityksessä keskitytään heidän näkemyksiinsä ja kokemuksiinsa talousrikostutkinnan tilasta. Tavoitteena on ensisijaisesti selvittää, a) *millaiseksi vastaajat arvioivat toimenpidesuosituksien nykytilan*. Kiinnostuksen kohteena on erityisesti se, mitkä talousrikostutkinnan osa-alueet näyttäisivät kyselyn valossa edelleen kaipaavan kehittämistä ja millä osa-alueilla kehittämistyö on jo tuottanut

tulosta. Tämän lisäksi raportissa selvitetään toimenpidesuosituksiin liittyen, b) *mitkä tekijät vastaajien mielestä erityisesti vaikeuttavat talousrikostutkintaa* ja c) *onko talousrikostutkinnan ohjaus ja johtaminen vastaajien mielestä parantunut, pysynyt ennallaan vai heikentynyt viimeisen vuoden aikana*. Jälkimmäisiä kysymyksiä tarkastellaan kuitenkin vain lyhyesti.

Luonteeltaan tämä selvitys vastaa lähinnä arviointitutkimusta. Arvioinnin ja arviointitutkimuksen käsitteille löytyy monia kilpailevia määritelmiä niitä koskevasta kirjallisuudesta (Rajavaara 1999, 36). Arvioinnilla ymmärretään kuitenkin tavallisimmin toimenpideohjelmien tai toimintapolitiikkojen arvon määrittämistä valittujen, julkilausuttujen kriteereiden mukaan (House 1993, ix). Pattonin (1997, 23) mukaan arviointi on systemaattista tiedonkeruuta toimenpideohjelmien piirteistä, toiminnoista ja tuloksista. Tavoitteena on tehdä arvioita ohjelmista, parantaa niiden vaikuttavuutta tai vaikuttaa tulevaisuudessa toteutettavien toimenpideohjelmien suunnittelua koskeviin päätöksiin.

Arviointitutkimuksia on luokiteltu muun muassa niiden tarkoituksen perusteella. Chelimskyn (1997) mukaan näkökulmia arvioinnissa voivat olla tilinteko, kehittäminen ja tiedontuotanto. Ensimmäisessä mitataan tuloksia, kustannuksia ja tehokkuutta. Tällaisen arvioinnin tuloksista ovat kiinnostuneita ensisijassa rahoittajat ja päätöksentekijät. Toisessa puolestaan arviointi tarjoaa työkalun toiminnan parantamiseksi. Tavoitteena on tukea organisaatioiden työ- ja palveluprosessien kehittämistä. Arviointia voidaan käyttää myös tiedontuotannon näkökulmasta tavoitteena saada lisää ymmärrystä jostakin tutkitavasta ilmiöstä. (Lindqvist 1999, 110–111.) Tässä selvityksessä on eniten piirteitä kehittämisarvioinnista ja jossain määrin myös tiedontuotantoarvioinnista. Toimenpidesuosituksen tuloksia ja tehokkuutta ei kuitenkaan tässä mitata tilivelvollisuusarvioinnin tapaan.

Arviointitutkimuksia voidaan ryhmitellä niiden tarkoituksen lisäksi myös niiden kohteen mukaan. Tämä selvitys nojautuu peruseräillä lähinnä osallistaviin ja yhteistoiminnallisiin arviointitapoihin, joissa interventioita ei tarkastella ainoastaan projektijohdon perspektiivistä vaan myös osallisten, esimerkiksi toimeenpanijoiden, näkökulma otetaan huomioon. Arvioinnin kohteena ovat tällöin hallinnollisten muutosprosessien vaikutuspiirissä olevien avainryhmien kokemukset ja näkemykset. Tutkimuskohteena voivat olla muutokset suunnitelleet viranomaiset, prosessia arvioivat tiedotusvälineet tai muutoksen vaikutuspiirissä olevat kansalaiset. (Rajavaara 1999, 48–49; Vedung 2000; Laukkanen 2005.) Tämä stakeholder-mallin arviointiote mahdollistaa valitun toimijaryhmän kokemusten esiintulon ja auttaa näin projektista vastaavia henkilöitä kehittämään toimintaansa (Rajavaara 1999, 49). Tässä selvityksessä kohderyhmän muodostavat talousrikostutkinnan käytännön tason toimijat ja tarkastelun kohteena ovat heidän arvionsa toimenpidesuositusten kohteina olevien asioiden tilasta tällä hetkellä. Selvitys tarjoaa Tilaportin toimenpidesuositusten toteutumisen arviointiin mukaan henkilöstön näkökulman erilaisten tilastollisten tuottavuusmittareiden¹ rinnalle kokonaiskuvan muodostamiseksi toimenpidesuositusten vaikutuksista. (Talousrikostorjunnan arvioinnista ks. esim. Alvesalo & Tombs 2005.)

Kyselyn tuloksia analysoidaan raportissa tilastollisesti kuvaillen. Lisäksi joidenkin teemojen yhteydessä esitellään lainauksia vastaajien avokysymyksiin antamista vastauksista. Kyselyn yhteydessä kartoitettiin myös laajemmin talousrikostutkinnan tilaa, johtamista ja pääkaupunkiseudulla toimivan esikäsittely-yksikön toimintaa. Esikäsittely-yksikköä koskevaa aineistoa on raportoitu omassa julkaisussaan (Laukkanen 2006) samoin johtamisteeman osalta kyselyä on käytetty aineistona Poliisiammattikorkeakoulussa toteutetussa Poliisipäällikköhankeessa. Hankkeen yhdessä osatutkimuksessa keskity-

¹ Esim. avointen talousrikosten määrä, päätettyjen juttujen määrä, takaisin saatu rikoshyöty, tutkinta-ajan kesto ym. Näitä tuottavuuteen liittyviä tunnuslukuja ei tarkastella tässä raportissa.

tään talousrikostutkintaan ja tarkastellaan poliisilaitosten ylimmän johdon toimimista prosessissa, jossa poliisin valtakunnalliset strategiat konkretisoituvat suorittavassa portaassa (Hakamo 2007).

2 AINEISTON JA VASTAAJIEN KUVAAMINEN

Kysely toteutettiin sähköisessä muodossa poliisin Intranetissä. Kyselyn saatekirje ja linkki kyselyyn lähetettiin sähköpostitse kaikille paikallispoliisissa talousrikostutkinnan tehtävissä toimiville tutkijoille, tutkinnanjohtajille ja tarkastajille. He muodostavat selvityksen perusjoukon, jota koskevia päätelmiä on tarkoitus tehdä. Perusjoukosta ei ole poimittu erillistä otosta, joten kyseessä on kokonaistutkimus. Keskusrikospoliisin talousrikostutkijat eivät kuulu kyselyn perusjoukkoon.

Kysely toteutettiin marraskuussa 2005², jolloin kyselyn saatekirje lähetettiin keskitetysti ylijohdon kautta kaikille talousrikosvastaaville, jotka lähettivät kirjeen yksikössään talousrikostutkinnan tehtävissä työskenteleville. Kysely tehtiin anonyymisti ja saatekirjeessä korostettiin, että vastauksia käsitellään luottamuksellisesti eikä vastanneita henkilöitä yksilöidä tutkimuksen missään vaiheessa.

Kyselyyn vastasi yhteensä 130 henkilöä. Vastausprosentiksi muodostui noin 50 prosenttia, jota voidaan pitää suhteellisen hyvänä. Vastajien aktiivisuuteen on osaltaan voinut vaikuttaa kyselyn jakelutapa: muun sähköpostin seassa kyselyn saatekirje on saattanut jäädä huomaamatta. Kysely oli myös melko pitkä ja näin ollen vastaaminen on vaatinut aikaa paneutua kyselyyn. Lisäksi tarkan vastausprosentin laskemista vaikeuttaa se, ettei talousrikostutkinnan tehtävissä työskentelevistä henkilöistä ole ajantasaisista rekisteriä. Tässä on laskennan apuna käytetty Helsingin kihlakunnan poliisilaitokselle ja poliisin lääninjohdoille lähetetyn kyselyn vastauksia päätoimisista talousrikostutkijoista ja talousrikostutkijoiden viroista toukokuussa 2004 (Talousrikostutkinnan tila 2004, 44). Tietoa päivitettiin kysymällä sähköpostitse Helsingin ja Etelä-Suomen läänin nykytilanne. Näiden lähteiden mukaan talousrikostutkinnan tehtävissä tutkinnanjohtajana, tutkijana tai tarkastajana työskentelee paikallispoliisissa noin 260 henkilöä.

Kyselyn yhteydessä vastaajilta kysyttiin muutamia taustatietokysymyksiä, joilla selvitettiin millaisessa yksikössä vastaaja työskentelee (alueellinen talousrikostutkintayksikkö, poliisilaitoksen talousrikosyksikkö tai -ryhmä, yksittäinen tutkija laitoksella), minkä läänin alueella hän työskentelee, toimiiko vastaaja talousrikostutkinnan tehtävissä päätoimisesti vai osa-aikaisesti, mikä on vastaajan virka-asema sekä kuinka monta vuotta vastaaja on työskennellyt poliisihallinnossa ja talousrikostutkinnassa. Vastajien jakautuminen taustamuuttujien luokkiin on esitetty liitetaulukossa 1. Tässä yhteydessä taustamuuttujista tarkastellaan lähemmin vain vastaajan lääniä ja virka-asemaa.

Alla olevassa taulukossa 1 on tarkasteltu vastaajien jakautumista lääneittäin. Taulukosta voidaan havaita, että noin viidennes vastaajista on Helsingin kihlakunnan poliisilaitokselta, noin 32 prosenttia Etelä-Suomen läänin alueelta, noin neljännes Länsi-Suomen läänin alueelta, kaksi prosenttia Itä-Suomesta, 12 prosenttia Oulun läänistä ja viisi prosenttia vastaajista on Lapin läänistä. Verrattaessa vastaajajoukon rakennetta perusjoukon rakenteeseen voidaan havaita, että jonkin verran aliedustettuina aineistossa ovat Helsinki (perusjoukossa noin 25 % työskentelee Helsingissä)³, Etelä-Suomen lääni (n. 34

² Vastausaikaa olivat varsinaisesti viikot 47 ja 48. Osa vastaajista sai kyselyn saatekirjeen jo viikolla 46. Viikon 47 aikana vastaajia vielä muistutettiin kyselystä sähköisellä talousrikosfoorumilla.

³ Arviot talousrikostutkinnan tehtävissä työskentelevien jakautumisesta eri läänien alueelle on laskettu käyttäen lähteenä Helsingin kihlakunnan poliisilaitokselle ja poliisin lääninjohdoille lähetetyn kyselyn vastauksia päätoimisista

%) ja Itä-Suomen lääni (n. 6 %). Hiukan yliedustettuina aineistossa ovat puolestaan Länsi-Suomen lääni (perusjoukossa n. 24 %), Oulun lääni (n. 8 %) ja Lapin lääni (n. 3 %). Vaikka aineisto ei täysin vastaa perusjoukon jakaumaa, havaittavissa ei kuitenkaan ole alueellisen jakautumisen näkökulmasta systemaattista vinoutumista.

TAULUKKO 1. Vastajat lääneittäin, N ja %

	N	%
Helsinki	27	21
Etelä-Suomen lääni	42	32
Länsi-Suomen lääni	34	26
Itä-Suomen lääni	2	2
Oulun lääni	16	12
Lapin lääni	6	5
Tieto puuttuu	3	2
<i>Yhteensä</i>	<i>130</i>	<i>100</i>

Ongelmalliseksi nousee kuitenkin Itä-Suomen lääni, josta ainoastaan kaksi henkilöä on vastannut kyselyyn. Näin ollen Itä-Suomi on jouduttu jättämään tämän raportin läänikohtaisista tarkasteluista pois.

Noin neljännes vastaajista kuuluu päällystään. Alipäällystään puolestaan ilmoitti kuuluvansa 59 prosenttia vastaajista ja miehistään 15 prosenttia vastaajista. Kaksi prosenttia kertoo virka-asemakseen muun henkilöstön ja yksi prosentti vastaajista on jättänyt ilmoittamatta virka-asemansa.

TAULUKKO 2. Vastajat virka-aseman mukaan N ja %

	N	%
Päällystö	31	24
Alipäällystö	76	59
Miehistö	20	15
Muu henkilöstö	2	2
Tieto puuttuu	1	1
<i>Yhteensä</i>	<i>130</i>	<i>100</i>

Kyselyn tulosten luotettavuutta arvioitaessa on hyvä huomioida, että kyselyssä esitetyt kysymykset kartoittavat vastaajien *näkemyksiä ja käsityksiä* asioista – asennemittauksiin sisältyy todennäköisemmin satunnaisuutta kuin konkreettisiin, selkeisiin mittauksiin (esimerkiksi vastaajan virka-asema tai työskentelyalue) (esim. Alkula ym. 1999, 94–95). Lisäksi valmiiksi luokiteltujen vaihtoehtojen valintaan liittyy satunnaisuutta. Esimerkiksi vastaajilla ei aina välttämättä ole kiteytyneitä käsityksiä kysyttävistä asioista, mutta he silti valitsevat jonkin vastausvaihtoehdon. Onkin helpompaa kerätä luotettavaa tietoa sellaisista asioista, joista vastaajat ovat kiinnostuneita ja jotka liittyvät heidän arkiseen toimintaansa ja kokemuksiinsa. (Alkula ym. 1999, 121.) Tässä suhteessa kyselyyn tulleita vastauksia voidaan pitää luotettavina, koska kyselyssä käsiteltiin vastaajien jokapäiväiseen työskentelyyn liittyviä asioita, joista heillä on kokemusta ja mielipiteitä. Kuitenkin tuloksia on syytä tarkastella varauksellisesti, sillä vastaajat ovat oletettavasti tienneet, että kysymyksissä tiedustellut asiat olisi yksiköissä pitänyt toteuttaa. Tämä tieto on voinut vaikuttaa vastauksiin siten, että tulosten perusteella kysytyiden asioiden tilasta voi syntyä positiivisempi kuva kuin mitä niiden tila todellisuudessa on.

Kyselyn tuloksia luettaessa on lisäksi tärkeää huomata, että vastaajamäärät ovat hyvin pieniä – etenkin kun vastauksia on vertailtu eri taustamuuttujien luokissa. Prosenttijakaumia on saatettu laskea esimerkiksi noin kymmenen vastaajan joukosta. Tuloksia tulkittaessa onkin pidettävä mielessä prosenttilukujen taustalla olevien absoluuttilukujen pienuus ja suhtauduttava prosenttilukuihin suuntaa antavina.

3 TOIMENPIDESUOSITUKSET JA NIIDEN TOTEUTUMINEN KYSELYN VALOSSA

Kyselyn alkuosassa keskityttiin pääasiassa kartoittamaan talousrikostutkinnan tilaa tällä hetkellä. Nämä kysymykset oli muodostettu Talousrikostutkinnan tila -raporttia (2004) ja siinä annettuja toimenpidesuosituksia hyväksi käyttäen. Talousrikostutkinnan johtamista ja tutkintaa vaikeuttavia tekijöitä kartoitettiin kyselyn jälkimmäisissä osioissa ja näiden osioiden rakentamisessa oli käytetty apuna aikaisempia selvityksiä, johtamiskirjallisuutta ja komisarioiden haastatteluja sekä keskusteluja talousrikostutkinnassa työskentelevien kanssa. Kyselyssä selvitettiin myös pääkaupunkiseudulla toimivan esikäsittely-yksikön toimintaa.⁴ Esikäsittely-yksikköä koskevaa aineistoa on raportoitu omassa julkaisussaan (Laukkanen 2006).

Tässä luvussa käydään läpi Tila-raportin toimenpidesuosituksia ja tarkastellaan vastaajien kokemukseen perustuvia näkemyksiä toimenpiteiden toteutumisesta. Aluksi jokaista paikallispoliisin kannalta keskeistä toimenpidesuositusta ja sen tilaa kartoittavaa kysymystä tarkastellaan yksitellen. Kysymyksiin annettuja vastauksia esitellään pääasiassa lääneittäin, mutta myös muiden taustamuuttujien luokissa, jos läänien välillä ei ole ollut tilastollisesti merkitseviä eroja⁵ tai on ollut muuten tarkoituksenmukaisempaa tarkastella vastauksia jonkun muun taustamuuttujan luokissa⁶. Talousrikostutkinnan tilaa kartoittavan kysymyssarjan päätteeksi vastaajat saivat halutessaan omin sanoin kommentoida jotakin yksittäistä väittämää tai talousrikostutkinnan tilaa yleisemmällä tasolla. Näitä avovastauksia esitellään raportissa joidenkin kysymysten yhteydessä⁷. Lopuksi eri toimenpidesuosituksia koskeviin kysymyksiin tulleita vastauksia vertaillaan toisiinsa ja nostetaan samalla esille niitä talousrikostutkinnan osa-alueita, jotka kyselyn valossa näyttäisivät edelleen kaipaavan kehittämistä ja niitä osa-alueita, joilla kehittämistyö on jo tuottanut hyvin tulosta. Työryhmä nimesi osan toimenpidesuosituksista erityisen tärkeiksi ja esitti niiden välitöntä toimeenpanemista. Tästä on erikseen mainittu näiden toimenpidesuositusten kohdalla.

3.1 POLIISIN TULOSOHJAUS JA JOHTAMISJÄRJESTELYT

3.1.1 TALOUSRIKOSTORJUNTA POLIISIN YHTENÄ PAINOPISTEALUEENA

Poliisin tulosohjaus- ja johtamisjärjestelyihin liittyvänä ensimmäisenä toimenpidesuosituksena Talousrikostutkinnan tila -raportissa esitetään talousrikostorjunnan ja sille asetet-

⁴ Tässä raportissa käytettyjen kysymysten osalta kyselylomake on liitteessä 2.

⁵ Tilastollisen merkitsevyyden rajana on tässä pidetty $p=0,050$.

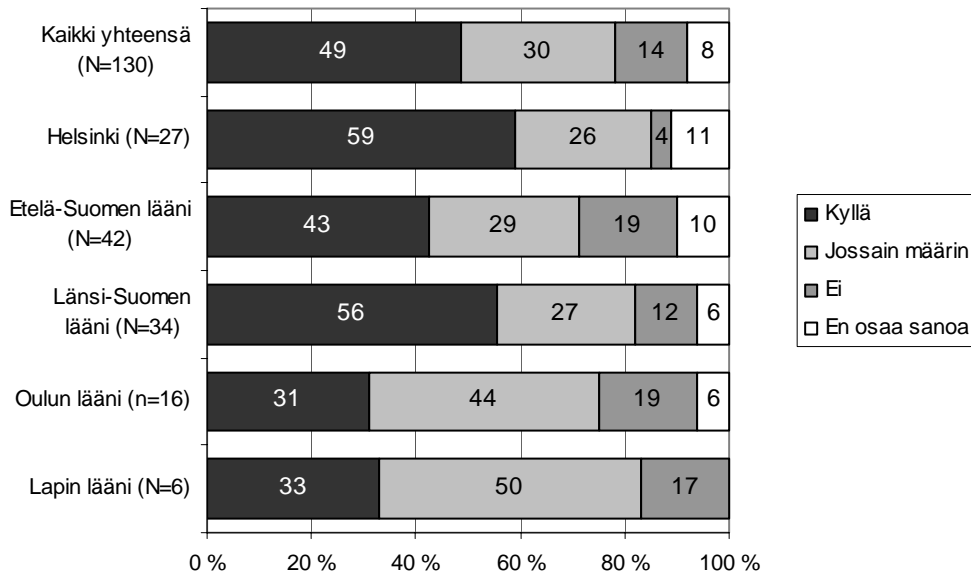
⁶ Lääniä ja yksikkötyyppiä tarkempia tietoja vastaajien yksiköistä ei kyselyssä kerätty. Tähän päädyttiin, koska kyselyssä haluttiin suojata vastaajien anonymiteetti mahdollisimman hyvin sekä motivoida vastaajat osallistumaan kyselyyn. Näin ollen yksikkökohtaisia tietoja ei toimenpidesuositusten toteutumisesta voida tässä selvityksessä esittää.

⁷ Suorat lainaukset on kursivoitu ja erotettu lainausmerkein.

tujen tulostavoitteiden ottamista yhdeksi poliisin tulohajausjärjestelmän painopistealueeksi. Raportissa todetaan, että viime vuosina huumausainerikollisuuden ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan osalta on saatu hyviä kokemuksia siitä, että tulohajauksella ja painopistealueiden määrittelyllä voidaan vaikuttaa poliisin toimintasektoreiden tilaan (Talousrikostutkinnan tila 2004, 52).

Talousrikostutkinnan ottaminen painopistealueeksi tarkoittaa raportin mukaan sitä, että niissä poliisin talousrikostutkintayksiköissä, joissa talousrikosasioiden käsittely on ruuhkautunut, tulisi yksikön ensisijaisesti sisäisin toimin tehostaa talousrikosten käsittelyä. Tämä edellyttää muun muassa resurssien kohdentamista talousrikostutkintaan yksikön sisäisin toimin. Raportissa todetaan, että yksikkötasolla tulisi arvioida talousrikostorjunnan resurssisointitarpeet ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin. Talousrikostutkinnan ottamista poliisin tulohajausjärjestelmän painopistealueeksi pidettiin tärkeänä ja välitöntä toimeenpanoa edellyttävänä toimenpidesuosituksena. (Mt.)

Kyselyssä vastaajilta tiedusteltiin ensimmäiseksi, onko talousrikostorjunta ollut heidän laitoksellaan yhtenä poliisitoiminnan painopistealueena viimeisen vuoden aikana. Vastausvaihtoehdoiksi oli annettu kyllä, jossain määrin, ei ja en osaa sanoa. Alla olevassa kuviossa 1 on esitetty vastausten prosenttijakaumat⁸.

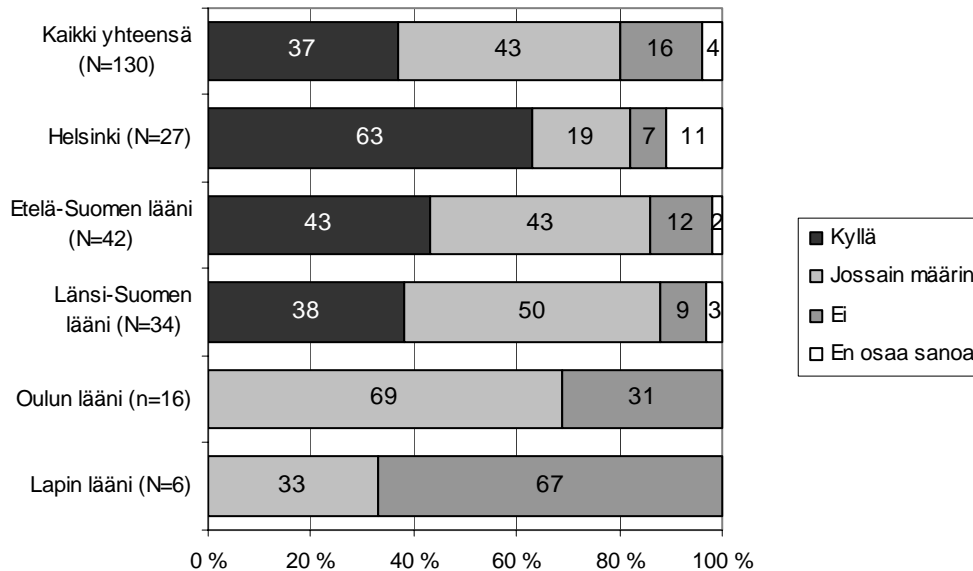
KUVIO 1. Kysymyksen ”Onko talousrikostorjunta ollut laitoksella yhtenä poliisitoiminnan painopistealueena viimeisen vuoden aikana” vastaukset yhteensä ja lääneittäin, %

Noin puolet vastaajista ilmoitti, että talousrikostorjunta on ollut heidän laitoksellaan yhtenä poliisitoiminnan painopistealueena viimeisen vuoden aikana. Hieman vajaa kolmannes vastaajista arvioi, että talousrikostorjunta on ollut jossain määrin painopistealueena ja noin 14 prosenttia oli sitä mieltä, ettei talousrikostorjunta ole ollut heidän laitoksellaan painopistealueena. Noin kahdeksan prosenttia vastaajista ei osannut ottaa kantaa kysymykseen. Vastauksissa ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja⁹ eri läänien eikä eri virka-asemissa työskentelevien välillä.

⁸ Kuten edellisessä luvussa mainittiin, puuttuu Itä-Suomen lääni tarkastelusta, koska vastaajista vain kaksi oli tältä alueelta.

⁹ p=0,689

Seuraavaksi kyselyssä pyydettiin arvioimaan, onko talousrikosasioiden käsittelyn ruuhkautuminen ollut ongelmana vastaajan yksikössä viimeisen vuoden aikana. Vastausvaihtoehtoina olivat kyllä, jossain määrin, ei ja en osaa sanoa. Vastausten prosenttija-kaumat on esitetty kuviossa 2 lääneittäin.

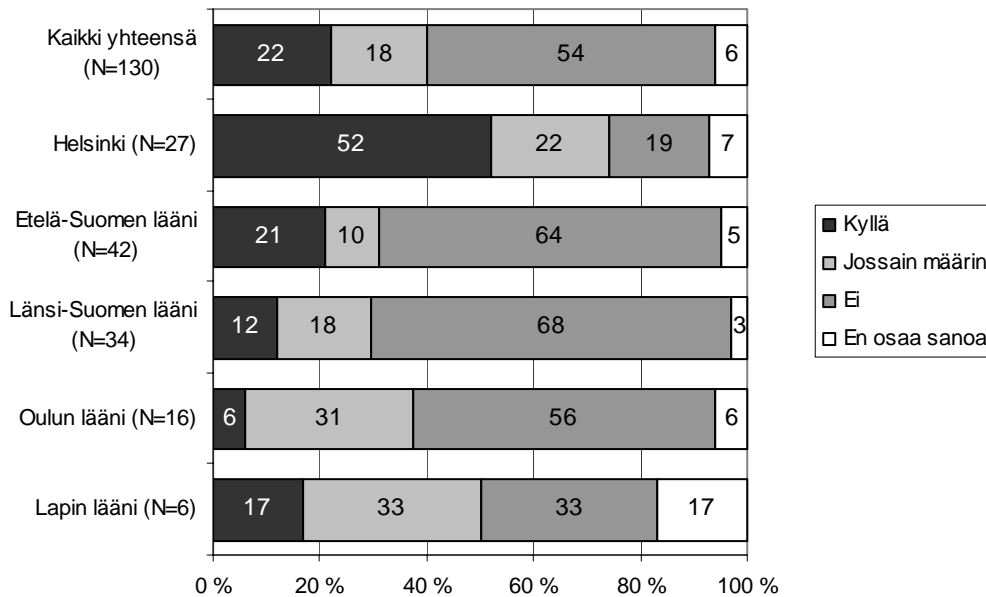

KUVIO 2. Kysymyksen ”Onko talousrikosasioiden käsittelyn ruuhkautuminen ollut ongelmana yksikössä viimeisen vuoden aikana” vastaukset yhteensä ja lääneittäin, %

Talousrikosasioiden käsittelyn ruuhkautumisen näki ongelmana yksikössään noin reilu kolmannes vastaajista. Jossain määrin ruuhkautuminen on ollut ongelmana noin 43 prosentin mielestä. Käsittelyn ruuhkautuminen ei ole ollut viimeisen vuoden aikana ongelmana noin 16 prosentin mielestä. Läänikohtaisesta tarkastelusta¹⁰ voidaan havaita, että talousrikosjuttujen käsittelyn ruuhkautuminen on ollut ongelma erityisesti Helsingin (63 % mielestä ruuhkautunut), Etelä-Suomen läänin (43 %) ja Länsi-Suomen läänin (38 %) alueella työskentelevien vastaajien mielestä.

Kuviossa 3 on tarkasteltu vastaajien arvioita siitä, onko heidän laitoksellaan sisäisin toimin kohdistettu lisäresursseja talousrikostutkintaan viimeisen vuoden aikana.

¹⁰ p=0,000

KUVIO 3. Kysymyksen ”Onko laitoksella sisäisin toimin kohdistettu lisäresursseja talousrikostutkintaan viimeisen vuoden aikana” vastaukset yhteensä ja lääneittäin, %

Kuviosta voidaan havaita, että Helsingissä työskentelevistä vastaajista noin puolet oli sitä mieltä, että lisäresursseja on kohdistettu talousrikostutkintaan ja Etelä-Suomen läänin vastaajista noin viidennes oli tätä mieltä. Vastakkaisen näkemyksen oli ilmaissut noin viidennes Helsingin alueella ja 64 prosenttia vastaajista Etelä-Suomen läänin alueella. Länsi-Suomen läänissä jopa noin 68 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, ettei lisäresursseja ole kohdistettu talousrikostutkintaan. Oulun läänissä reilu puolet ja Lapin läänissä kolmannes vastaajista oli tätä mieltä.¹¹ Näkemyksissä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja eri virka-asemassa toimivien välillä.

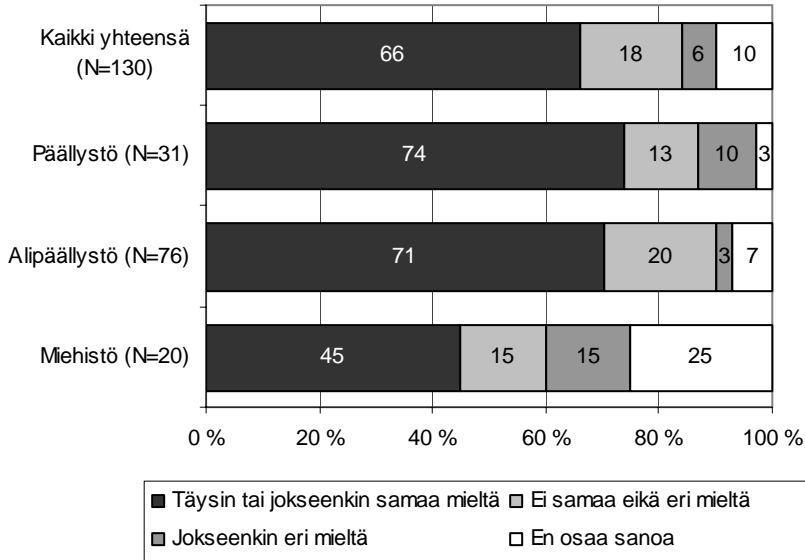
Näyttäisi siltä, että laitoksen sisäisin toimin lisäresursseja on kohdistettu talousrikostutkintaan eniten juuri Helsingissä, jossa kyselyn mukaan myös juttujen käsittelyn ruuhkautuminen on ollut selvimmän ongelmana. Toimenpidesuositus on näin ollen toteutunut suhteellisesti parhaiten Helsingissä, sillä Tila-raportissa (2004) todettiin, että erityisesti niissä poliisin talousrikostutkintayksiköissä, joissa talousrikosasioiden käsittely on ruuhkautunut, tulisi kohdentaa resursseja talousrikostutkintaan laitoksen sisäisin toimin. Huonoinnalla tilanne puolestaan näytti Etelä-Suomen ja Länsi-Suomen läänien kohdalla: noin 40 prosenttia vastaajista ilmoitti, että juttujen käsittelyn ruuhkautuminen on ollut ongelmana yksikössä, mutta molemmissa lääneissä yli 60 prosenttia vastaajista totesi, ettei laitoksen sisäisin toimin ole kohdistettu lisäresursseja talousrikostutkintaan.

3.1.2 TALOUSRIKOSTEN SEURANTAJÄRJESTELMÄT

Työryhmä toteaa Tila-raportissaan (2004, 52), että sen tekemä selvitystyö ja aikaisemmat selvitykset ovat osoittaneet nykyisten talousrikosten seurantajärjestelmien puutteellisuuden ja sen kuinka vaikeaa oikeiden johtopäätösten tekeminen järjestelmistä saatujen tietojen perusteella voi olla. Raportissa todetaankin, että seurantajärjestelmiä tulee kehittää ja käyttöä ohjeistaa, jotta rekisterimerkinnot ovat asianmukaisia ja ajan tasalla olevia. Rekisterien käyttöön liittyvien ohjeistusten noudattamista tulee laitostasolla valvoa.

¹¹ p=0,004

Vastaajia pyydettiin arvioimaan väittämää *Talousrikosten tilastointi- ja seurantajärjestelmien käyttöön liittyviä ohjeistuksia noudatetaan yksikössämme hyvin* kuusiportaisella asteikolla (täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, ei samaa eikä eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä, en osaa sanoa). Kuviossa 4 on esitetty vastausten prosenttijakaumat vastaajan virka-aseman mukaan.

KUVIO 4. Väittämän ”Taloustilastointi- ja seurantajärjestelmien käyttöön liittyviä ohjeistuksia noudatetaan yksikössämme hyvin” vastaukset yhteensä ja vastaajan virka-aseman mukaan, %

Ensinnäkin voidaan todeta, ettei kukaan vastaajista ollut täysin eri mieltä väittämän kanssa. Yli puolet vastaajista oli jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä (66 %). Päällystöstä noin kolmannes oli täysin samaa mieltä väittämän kanssa, kun alipäällystään kuuluvista täysin samaa mieltä oli noin 17 prosenttia ja miehistöön kuuluvista noin 15 prosenttia. Lisäksi voidaan havaita, että miehistöön kuuluvista vastaajista neljännes ei osannut vastata kysymykseen.¹² Läänien välillä ei ollut tämän väittämän kohdalla tilastollisesti merkitseviä eroja.

Muutamit vastaajat kommentoivat tilastointi- ja seurantajärjestelmiä koskevaa väittämää myös avovastauksille varatussa tilassa. Yksi vastaaja totesi, että *”tilastoinnin osalta on ollut havaittavissa, että todellisuus ja tilastotiedot eivät aina pidä paikkaansa. Joko ongelmia on syöttäjässä tai sitten järjestelmä takkuaa muuten.”* Toinen vastaaja toi esille, että laatuun liittyvät kysymykset jäävät vähemmälle huomiolle tilastojen keskittyessä vain määrällisiin mittareihin: *”Tilastot ovat yksikössämme kaikkein tärkeimpiä. Tutkinta-aikoja on nopeutettava, että saadaan tilastot näyttämään paremmalta siltä osin. Laadusta ei niinkään puhuta ääneen.”* Tilastointisysteemi sai voimakastakin kritiikkiä. Eräs vastaaja kuvasi tilastointia ja seurantaa *”täysin käsittämättömänä järjestelmänä, jossa kymmenen paikkaan pitää lähettää kymmenen erilaista selvitystä joka hiton asiasta”*. Kysely antaa viitteitä siitä, että rekisterien käyttöön liittyviä ohjeistuksia näytetään noudatettavan hyvin, suurin osa vastaajista oli tästä samaa mieltä (66 %), mutta itse seurantajärjestelmissä saatetaan kuitenkin kokea olevan vielä kehittämisen varaa.

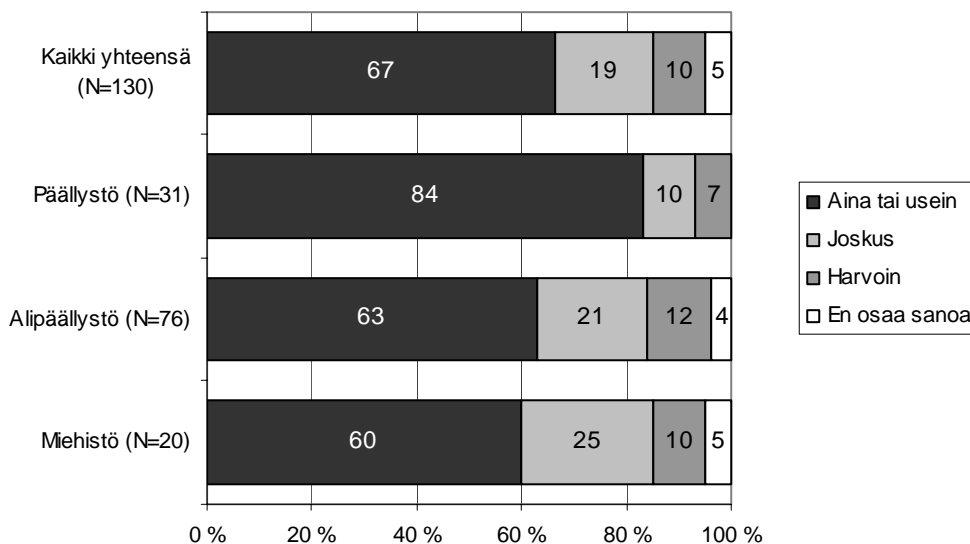
¹² p=0,022

3.2 VIRANOMAISYHTEISTYÖN TEHOSTAMINEN

3.2.1 YHTEISTYÖ SYYTTÄJÄN KANSSA

Yhtenä viranomaisyhteistyöhön liittyvänä toimenpidesuosituksena työryhmä nosti esille syyttäjän ja tutkinnanjohtajan välisen yhteistyön tehostamisen. Tila-raportissa todetaan, että tutkinnanjohtajan ja syyttäjän esitutinnan aikainen yhteistyö on erityisen tärkeää talousrikosten esitutkinnassa. Viime vuosina yhteistyö on tehostunut merkittävästi, mutta silti yhteistyötä tulee kehittää paikallistasolla edelleen. (Talousrikostutkinnan tila 2004, 54.)

Kyselyssä oli kysymyssarja, jossa vastaajia pyydettiin arvioimaan sitä, kuinka usein erilaiset väittämässä esitetyt toimenpiteet ovat sisältyneet talousrikostutkintaan viimeisen vuoden aikana vastaajan yksikössä. Arviointi suoritettiin kuusiportaisella asteikolla (aina, usein, joskus, harvoin, ei koskaan, en osaa sanoa). Syyttäjän kanssa tehtävää yhteistyötä koskeva väittämä oli seuraavanlainen: *Syyttäjä ja tutkinnanjohtaja toimivat yhteistyössä esitutinnan aikana*. Alla olevassa kuviossa 5 on esitetty vastausten prosenttijakaumat vastaajan virka-aseman mukaan¹³. Luokat aina ja usein on kuviossa yhdistetty.

KUVIO 5. Väittämän ”Syyttäjä ja tutkinnanjohtaja toimivat yhteistyössä esitutinnan aikana” vastaukset yhteensä ja vastaajan virka-aseman mukaan, %

Selkeä enemmistö vastaajista (67 %) oli sitä mieltä, että syyttäjä ja tutkinnanjohtaja ovat viimeisen vuoden aikana työskennelleet yhteistyössä esitutinnan aikana aina (15 %) tai usein (52 %). Noin viidennes vastaajista arvioi näin tapahtuvan joskus ja vain kymmenen prosenttia oli sitä mieltä, että syyttäjä ja tutkinnanjohtaja ovat työskennelleet yhteistyössä viimeisen vuoden aikana harvoin. Kukaan ei ollut valinnut vaihtoehtoa *ei koskaan*. Sen sijaan noin viisi prosenttia vastaajista ei osannut sanoa kantaansa tähän kysymykseen. Erot eri virka-asemassa työskentelevien välillä eivät olleet tilastollisesti merkitseviä¹⁴.

¹³ Tilastollisesti merkitseviä eroja ei ollut läänien eikä eri virka-asemassa työskentelevien välillä. Kysymyksen sisällöstä johtuen tässä on kuitenkin esitetty vastausjakaumat virka-aseman mukaan.

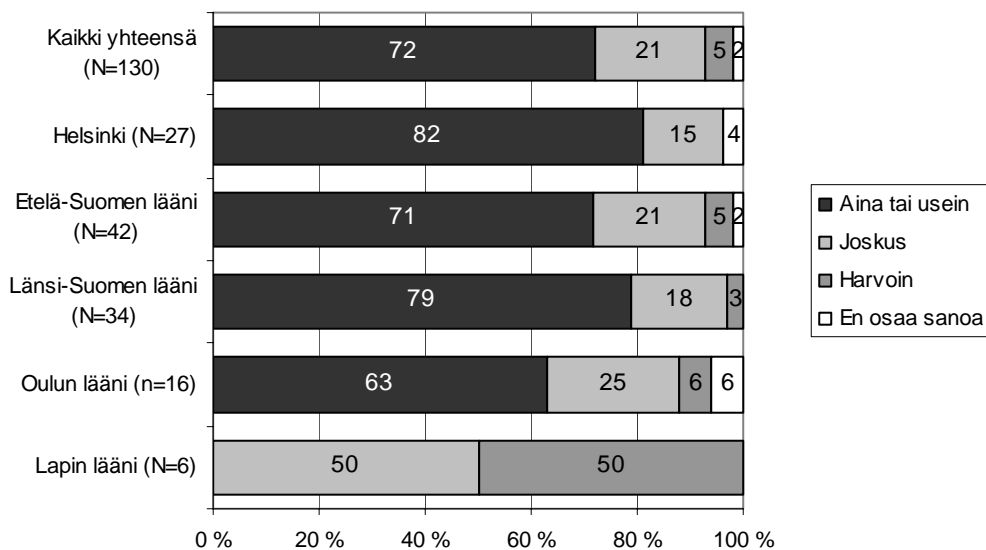
¹⁴ $p=0,475$

Kyselyn tulokset tukevat selvästi Tila-raportissa tehtyä havaintoa siitä, että tutkin-
nanjohtajan ja syyttäjän välinen yhteistyö on tehostunut merkittävästi viime vuosina.
Myönteistä on myös se, ettei näkemyksissä ollut havaittavissa alueellisia eroja.

3.2.2 VIRANOMAISYHTEISTYÖ RIKOSHYÖDYN JÄLJITTÄMISESSÄ

Seuraavaksi viranomaisyhteistyötä tarkasteltiin piilorikollisuuden paljastamisen ja ri-
koshyödyn jäljittämisen näkökulmasta. Työryhmä kirjoittaa raportissaan, että talousrikok-
siin liittyvien varojen siirrot ulkomaille, liiketoimet ulkomaalaisten yritysten sekä edelleen
veroparatiisivaltioon perustettujen yritysten kanssa ovat lisääntyneet ja aiheuttavat jatku-
vaa selvitystyötä ulkomaisten viranomaisten kanssa. Lisäksi talousrikollisuus ja harmaa
talous ovat jatkuvasti laajenevia ja rikoksentelekomuotojaan muuttavia rikollisuuden aloja –
piilorikollisuutta on paljastunut useilta eri aloilta. Viranomaisyhteistyötä tuleekin tehostaa
piilorikollisuuden paljastamiseksi ja rikoshyödyn jäljittämiseksi. (Talousrikostutkim-
nan tila 2004, 55.) Tila-raportissa todetaan, että rikoshyödyn jäljittäminen ja takaisinsaannin tur-
vaaminen tulee järjestää valtakunnallisesti yhdenmukaisella tavalla, konkreettisen toi-
minnan tapahtuessa kuitenkin alueellisella tasolla esitutkinta-, vero- ja ulosottoviran-
omaisten yhteistoimintana (mt.). Viranomaisyhteistyön tehostaminen piilorikollisuuden
paljastamisessa ja rikoshyödyn jäljittämisessä nimettiin raportissa tärkeäksi ja välitöntä
toimeenpanoa edellyttäväksi toimenpidesuositukseksi (mt., 67).

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka usein viimeisen vuoden aikana seuraava
väittämä on pitänyt paikkansa vastaajan yksikössä: *Rikoshyödyn jäljittämiseksi esitutkin-
ta-, vero- ja ulosottoviranomaiset työskentelevät yhteistyössä*. Vastausten prosenttija-
kaumat on esitetty kuviossa 6 lääneittäin. Luokat aina ja usein on kuviossa yhdistetty.

KUVIO 6. Väittämän ”Rikoshyödyn jäljittämiseksi esitutkinta-, vero- ja ulosottoviranomaiset työskentelevät yhteistyössä” vastaukset yhteensä ja lääneittäin, %

Suuri osa (72 %) vastaajista arvioi, että esitutkinta-, vero- ja ulosottoviranomaiset
ovat työskennelleet aina (29 %) tai usein (43 %) yhteistyössä rikoshyödyn jäljittämiseksi
viimeisen vuoden aikana. Ainoastaan noin viisi prosenttia vastaajista on valinnut vaihto-
ehdon *harvoin* eikä kukaan ole valinnut vaihtoehtoa *ei koskaan*. Vertailtaessa eri läänien
alueilta olevien vastaajien arvioita voidaan havaita, että kuva on hyvin samanlainen.
Poikkeuksen muodostaa ainoastaan Lapin lääni, jonka vastaajista puolet on valinnut

vaihtoehdon *joskus* ja puolet vaihtoehdon *harvoin*.¹⁵ Vastauksissa ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja eri virka-asemissa työskentelevien välillä.

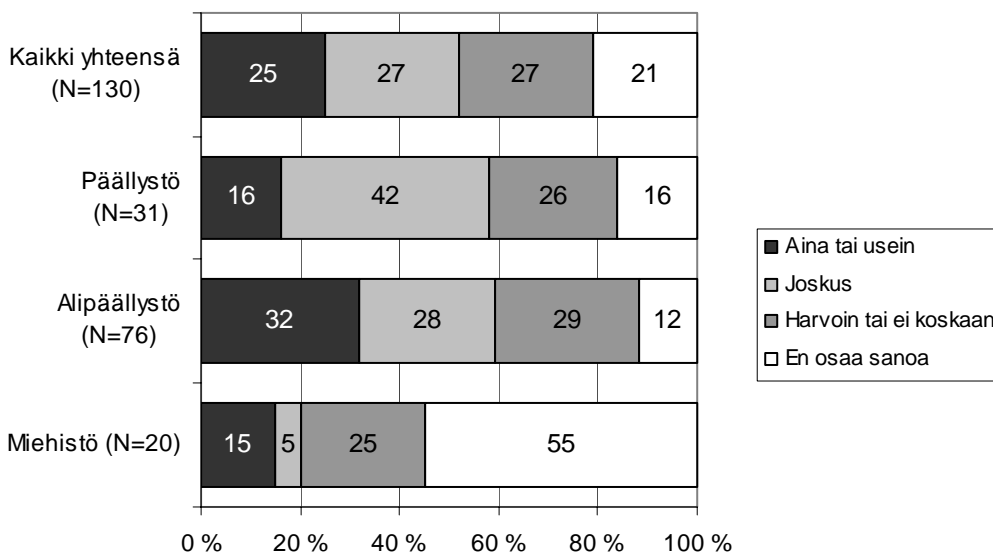
Kaiken kaikkiaan viranomaisyhteistyö rikoshyödyn jäljittämiseksi on kyselyn tulosten mukaan hoidettu hyvin tällä hetkellä – tämä koskee lähinnä yhteistyön määrää, sillä yhteistyön laatuun kysymys ei ota kantaa. Tässä yhteydessä voidaan kuitenkin todeta, että takaisinsaadun omaisuuden osalta tulokset ovat poliisissa parantuneet viime vuosina: vuonna 2005 takaisinsaadun rikoshyödyn määrä (n. 47 milj. euroa) oli suurempi kuin vuoden 2004 määrä (n. 35 milj. euroa), joka puolestaan oli suurempi kuin vuonna 2003 takaisinsaatu rikoshyöty (n. 24 milj. euroa) (PolStat).

3.3 TALOUSRIKOSTUTKINNAN TYÖSKENTELYTAVAT

3.3.1 VAKAVAN TALOUSRIKOLLISUUDEN TORJUNTA

Talousrikostutkinnan työskentelytavoista nostettiin Tila-raportissa esille yhtenä kehittämiskohteena vakavan talousrikollisuuden torjunta. Tätä pidettiin yhtenä tärkeänä ja välitöntä toimeenpanoa vaativana kehittämisalueena. Vakavan rikollisuuden torjuntakohteen määrittely- ja valintaprosessi edellyttää koordinoitua toimintaa sekä valtakunnallisella että aluetasolla. Prosessiin osallistuvat valtakunnallisella ja aluetasolla siihen nimetyt edustajat KRP:stä, kihlakuntien poliisilaitoksista, suojelupoliisista sekä tulli- ja rajavartiolaitoksesta. Raportissa esitetään, että vakavan rikollisuuden kohdevalintaan osallistuvat tahot vastaisivat siitä, että talousrikollisuuden torjunta kytketään systemaattisesti mukaan vakavan rikollisuuden kohdevalintaan. Työryhmän näkemysten mukaan talousrikostorjunnan kytkemisellä vakavan rikollisuuden kohdevalinnan osaksi saavutetaan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden lisäksi talousrikostutkinnan rekrytoitumishalukkuuden lisääntymistä. (Talousrikostutkinnan tila 2004, 56, 67.)

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka usein viimeisen vuoden aikana heidän yksikössään vakavat talousrikosjutut on kytketty mukaan vakavan rikollisuuden kohdevalintaan. Kuviossa 7 on esitetty vastausten prosenttijakautumat vastaajan virka-aseman mukaan. Kuviossa on yhdistetty luokat aina ja usein sekä harvoin ja ei koskaan.

KUVIO 7. Väittämän ”Vakavat talousrikosjutut on kytketty mukaan vakavan rikollisuuden kohdevalintaan” vastaukset yhteensä ja vastaajan virka-aseman mukaan, %

¹⁵ p=0,001

Kuviosta voidaan nähdä, että väittämä on jakanut vastaajien näkemyksiä. Neljännes oli sitä mieltä, että vakavat talousrikosjutut on kytketty mukaan vakavan rikollisuuden kohdevalintaan aina tai usein viimeisen vuoden aikana. Tässä yhteydessä voidaan kuitenkin mainita, että vaihtoehdon *aina* oli valinnut vain noin neljä prosenttia vastaajista. Noin neljännes vastaajista on puolestaan arvioinut näin tapahtuneen joskus. Samoin noin neljännes on valinnut vaihtoehdon *harvoin* tai *ei koskaan*. Viidennes vastaajista ei osannut kertoa kantaansa tähän kysymykseen.

Tarkasteltaessa vastauksia vastaajan virka-aseman mukaan voidaan todeta, että yli puolet (55 %) miehistöön kuuluvista vastaajista ei osannut kertoa kantaansa tähän kysymykseen. Lisäksi vaihtoehtojen *harvoin* tai *ei koskaan* valinneiden osuudet olivat lähes yhtä suuret kaikissa virka-asema ryhmissä. Myönteisimmän arvion vakavien talousrikosjuttujen kytkemisestä mukaan vakavan rikollisuuden kohdevalintaan ovat tehneet alipäällystään kuuluvat vastaajat (32 % valinnut *aina* tai *usein*).¹⁶ Läänien välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja.

Näkemyksen jakautuminen saattaa viitata siihen, että vakavien talousrikosjuttujen kytkemisessä mukaan vakavan rikollisuuden kohdevalintaan on yksikkökohtaisia eroja. Tässä yhteydessä voidaan todeta, että näkemykset jakautuivat eri läänienkin sisällä. Läänien sisällä havaittu vastausten jakautuminen selittyy osaltaan juuri sillä, että läänien sisällä on useampia eri yksiköitä. Mielenkiintoista on se, että vastauksissa oli hajontaa myös Helsingissä, vaikka sen vastaajat lääneistä poiketen kuuluvat samaan yksikköön. Tämä voi osaltaan johtua siitä, että Helsingin yksikkö on suuri ja se jakautuu eri jaoksiin, joilla on toisistaan poikkeavat vastualueet.

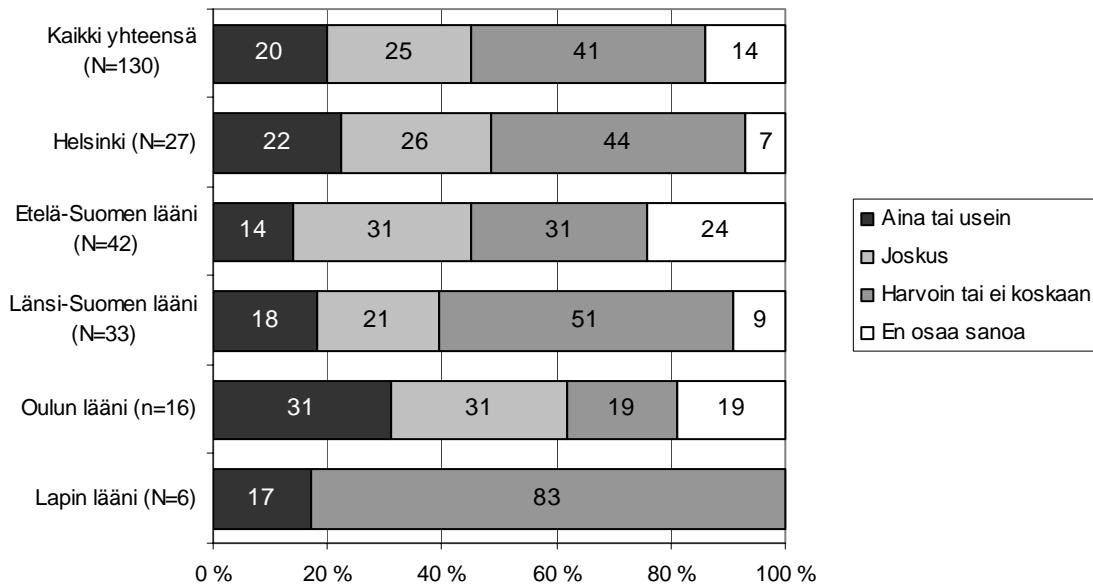
Toisaalta suuri *en osaa sanoa* -vaihtoehdon valinneiden osuus saattaa johtua siitä, etteivät kaikki vastaajat ole ymmärtäneet kysymyksen terminologiaa tai vakavien talousrikosjuttujen kytkemisestä mukaan vakavan rikollisuuden kohdevalintaan vastaavat vain harvat henkilöt yksiköissä eikä asia ole ollut avoimesti esillä niin, että kaikki tuntisivat toimenpiteen nykytilan. Toimenpiteen vähäistä tunnettavuutta voidaan pitää sikäli huolestuttavana havaintona, mikäli toimenpiteellä halutaan edistää talousrikostutinnan kiinnostavuutta ja lisätä rekrytoitumishalukkuutta. Toisaalta voi olla myös mahdollista, että ko. toimenpiteen toteutumisen arvioiminen on ollut niin vaikeaa, että näkemykset asiasta jakautuivat.

3.3.2 ETSINTÄKUULUTETTUJEN ETSINTÄ

Työryhmä toteaa, että talousrikosten tutkintaa on osaltaan viivyttänyt se, että tutkinnan kannalta keskeisiä henkilöitä ei ole tavoitettu etsintäkuulutuksesta huolimatta. Tilaportissa esitetään, että etsintäkuulutettujen etsintää tulee tehostaa. Talousrikostutkintayksiköissä tulee kartoittaa etsintäkuulutetut henkilöt ja aktiivisin toimin etsiä henkilöitä, jotka ovat olleet tavoittamattomissa yli puolen vuoden ajan. Lisäksi niiden henkilöiden etsinnässä, joita ei ole tavoitettu etsintätoimenpiteistä huolimatta tai jotka todennäköisesti oleskelevat ulkomailla, on hyödynnettävä tarvittavilta osin keskusrikospoliisin toimintoja. (Talousrikostutkinnan tila 2004, 57.)

Etsintäkuulutettujen etsinnän tehostamista tarkasteltiin kyselyssä kahden väittämän osalta. Vastaajien tuli arvioida kuinka usein väittämässä esitetty toimenpide on toteutunut vastaajan yksikössä viimeisen vuoden aikana (*aina*, *usein*, *joskus*, *harvoin*, *ei koskaan*, *en osaa sanoa*). Ensimmäinen väittämä kuului: *Yli puolen vuoden ajan tavoittamattomissa olleita etsintäkuulutettuja etsitään aktiivisin toimin*. Kuviossa 8 on esitetty vastausten prosenttijakaumat. Luokat *aina* ja *usein* sekä *harvoin* ja *ei koskaan* on yhdistetty.

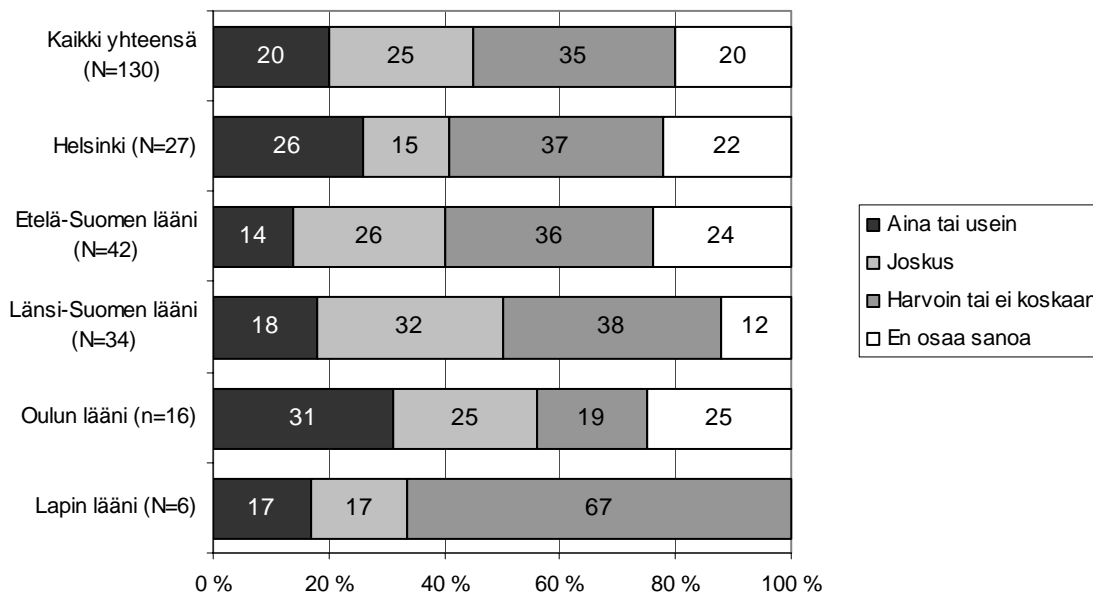
¹⁶ p=0,000

KUVIO 8. Väittämän ”Yli puolen vuoden ajan tavoittamattomissa olleita etsintäkuulutettuja etsitään aktiivisin toimin” vastaukset yhteensä ja lääneittäin, %

Noin kolmannes vastaajista (32 %) on valinnut vaihtoehdon *harvoin*. Lisäksi noin yhdeksän prosenttia on valinnut vaihtoehdon *ei koskaan*. Noin viidennes arvioi yli puolen ajan tavoittamattomissa olleita etsintäkuulutettuja etsittävänsä aktiivisin toimin aina tai usein. Neljännos vastaajista arvioi näin tapahtuvan joskus. Noin 14 prosenttia ei osannut kertoa kantaansa. Vastauksissa ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja läänien¹⁷ tai eri virka-asemassa työskentelevien välillä.

Toisessa etsintäkuulutettujen etsintää koskevassa väittämässä esitettiin että *Vaikeasti tavoitettavien etsintäkuulutettujen etsinnässä hyödynnetään keskusrikospoliisin toimintoja*. Vastausten jakaumat on esitetty kuviossa 9.

¹⁷ p=0,184

KUVIO 9. Väittämän ”Vaikeasti tavoitettavien etsintäkuulutettujen etsinnässä hyödynnetään KRP:n toimintoja” vastaukset yhteensä ja lääneittäin, %

Kuviosta voidaan havaita, että vastaukset jakautuvat hyvin samalla tavoin kuin edellisessäkin etsintäkuulutettujen etsintää koskevassa väittämässä. Noin reilu kolmannes on valinnut vaihtoehdon *harvoin* tai *ei koskaan*. Viidennes on arvioinut väittämän pitäneen paikkansa viimeisen vuoden aikana aina tai usein. Neljännes vastaajista on valinnut vaihtoehdon *joskus*. Noin viidennes ei osannut kertoa kantaansa. Vastauksissa ei ollut tänäkään väittämän kohdalla tilastollisesti merkitseviä eroja läänien¹⁸ tai eri virka-asemassa työskentelevien välillä.

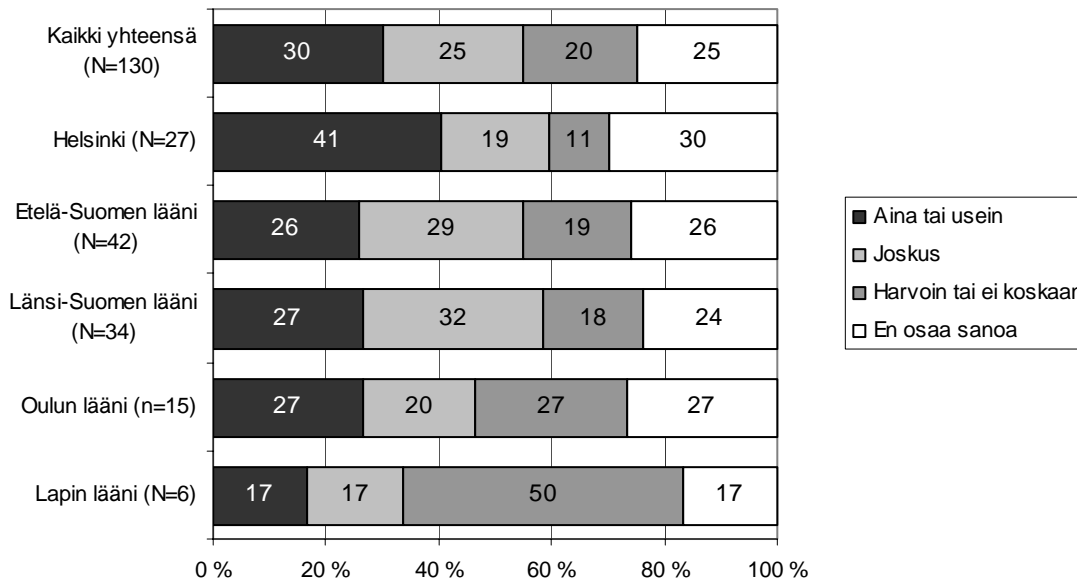
Etsintäkuulutettujen etsinnän tehostaminen jakoi kyselyssä vastaajien näkemykset – näkemykset olivat jakautuneita myös virka-asemaryhmien sekä läänien ja Helsingin sisällä. Kyselyn tulokset tukevatkin Tila-raportissa (2004, 57) esitettyä havaintoa siitä, että paikallispoliisissa etsintäkuulutettujen etsintään liittyvät toiminnot on järjestetty vaihtelevasti ja ne ovat usein yksittäisten poliisimiesten aktiivisuuteen perustuvia. Lisäksi kyselyn valossa keskusrikospoliisin etsintäkuulutettujen aktiiviseen etsimiseen sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla tarkoitettua toimintoa hyödynnetään vaihtelevasti. Käytäntöjen yhdenmukaistamiseksi tarvitaan näin ollen vielä kehittämistoimenpiteitä.

3.3.3 OIKEUSAPUPYYNTÖJEN TEKEMINEN

Talousrikostutkinnan tila -raportin (2004, 58) mukaan kansainväliset oikeus- ja virka-apupyynnöt ovat viivytäneet talousrikostutkintaa. Vaikka kaikkiin kansainvälisiin oikeus- ja virka-apupyynnöistä johtuviin viivytyksiin tai niiden tuloksettomuuteen ei voida vaikuttaa kansallisin toimin, tulisi oikeus- ja virka-apupyynnöiden lisääntymiseen varautua ennakolta ja lisätä poliisi- ja syyttäväviranomaisten yhteistyötä oikeus- ja virka-apupyynnöistä päätettäessä. Tila-raportissa esitetään, että talousrikostutkijoilla tulee olla riittävä osaaminen oikeusapupyynnöiden tekemiseksi riittävän aikaisessa vaiheessa. (Mt.)

Vastaajat arvioivat oikeusapupyynnöiden tekemistä vastaamalla kuinka usein väittämä *Talousrikostutkijat laativat oikeusapupyynnöt riittävän varhaisessa vaiheessa* on toteutunut vastaajan yksikössä viimeisen vuoden aikana. Vastausvaihtoehdot olivat aina, usein, joskus, harvoin tai ei koskaan sekä en osaa sanoa, joista aina ja usein sekä harvoin ja ei koskaan on yhdistetty vastausten jakautumista esittävässä kuviossa 10.

¹⁸ p=0,589

KUVIO 10. Väittämän ”Talousrikostutkijat laativat oikeusapupyynnöt riittävän varhaisessa vaiheessa” vastaukset yhteensä ja lääneittäin, %

Oikeusapupyynnöiden tekeminen riittävän varhaisessa vaiheessa toteutuu kyselyn tulosten mukaan vaihtelevasti. Kuviosta nähdään, että väittämä on jakanut vastaajien näkemykset. Noin kolmannes on valinnut vaihtoehdon *aina* tai *usein*, kun vaihtoehtoon *joskus* on päätyntä noin neljännes vastaajista viidenneksen valitessa vaihtoehdon *harvoin* tai *ei koskaan*. Vaihtoehtojen ääripäitä oli kuitenkin valittu suhteellisen harvoin: noin viisi prosenttia vastaajista arvioi talousrikostutkijoiden laativan oikeusapupyynnöt riittävän varhaisessa vaiheessa aina ja noin kolme prosenttia ilmoitti, ettei näin tapahdu koskaan. Lisäksi noin neljännes ei osannut ottaa kantaa väittämään. Vastauksissa ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja läänien¹⁹ tai eri virka-asemassa työskentelevien välillä.

Vastausten näin selvä jakautuminen saattaa johtua yksiköiden välisistä eroista oikeusapupyynnöiden tekemisessä. Kyselyssä ei kerätty tietoja vastaajien yksiköistä ja näin ollen yksikötason eroja ei voida tässä lähemmin tarkastella. Toisaalta vastausten jakautumista tämän toimenpiteen kohdalla saattaa selittää osaltaan se, että väittämässä puhuttiin oikeusapupyynnöiden tekemisestä riittävän varhaisessa vaiheessa. Riittävyydelle ei väittämässä asetettu mitään yhdenmukaisia kriteerejä, joten yksilötasolla vastaajien näkemykset siitä, mikä on riittävän varhaisessa vaiheessa, ovat saattaneet vaihdella ja näin lisätä vastausten hajontaa.

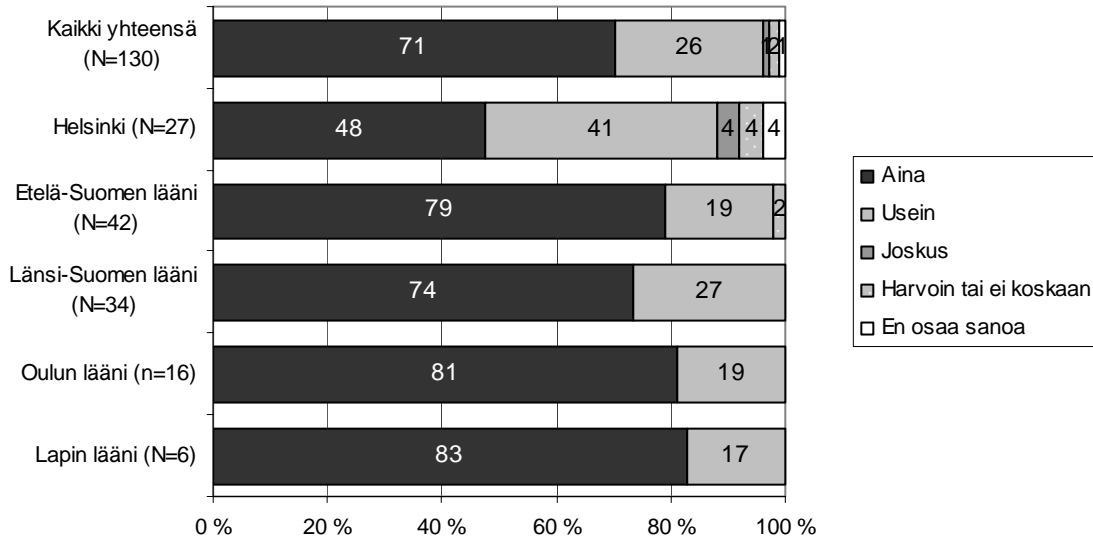
3.3.4 LIIKETOIMINTAKIELLON VALVOMINEN

Liiketoimintakieltoon määrättyjen henkilöiden valvontatavoissa ja valvonnan tehokkuudessa on havaittu alueellisia eroja (Talousrikostutkinnan tila 2004, 58). Työryhmä esittää, että liiketoimintakieltoon määräämisen tutkintaa ja valvontaa tulee yhtenäistää ja tehostaa: talousrikosyksiköissä tulee huolehtia siitä, että liiketoimintakieltoon edellytysten tutkinta tehdään pääsääntöisesti aina talousrikosten tutkinnan yhteydessä. Lisäksi yksiköiden tulee huolehtia, että liiketoimintakieltoon määrättyjä henkilöitä valvotaan säännöllisesti ja tehokkaasti. Myös erillinen sisäasiainministeriön uudistama määräys koskien liiketoimin-

¹⁹ p=0,770

takiellon edellytysten tutkintaa ja liiketoimintakieltoon määrättyjen henkilöiden valvontaa ilmestyi syyskuussa 2004.

Liiketoimintakiellon valvomista kartoitettiin kyselyssä kahdella kysymyksellä. Vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka usein liiketoimintakiellon edellytysten tutkinta on tehty talousrikosten tutkinnan yhteydessä viimeisen vuoden aikana. Arviointi suoritettiin kuusiportaisella asteikolla (aina, usein, joskus, harvoin, ei koskaan, en osaa sanoa). Kuviossa 11 on esitetty vastausten prosenttijakaumat. Luokat harvoin ja ei koskaan on kuviossa yhdistetty.

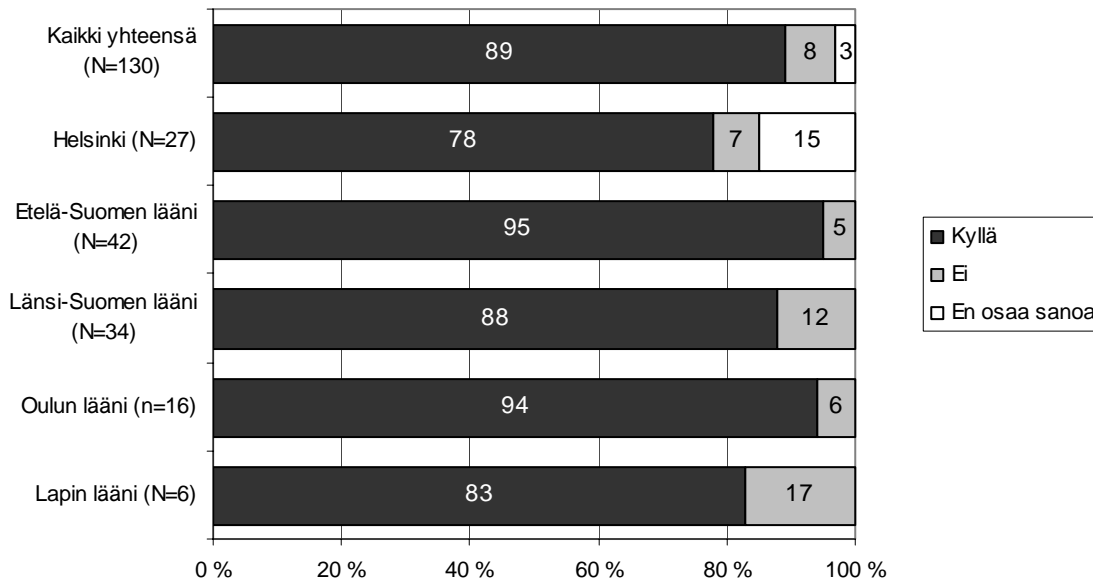
KUVIO 11. Väittämän ”Liiketoimintakiellon edellytysten tutkinta tehdään talousrikosten tutkinnan yhteydessä” vastaukset yhteensä ja lääneittäin, %

Kuten kuvioista nähdään, on liiketoimintakiellon edellytysten tutkinta vastaajien mielestä erittäin hyvällä mallilla talousrikosyksiköissä. Vastaajista suurin osa (71 %) arvioi, että liiketoimintakiellon edellytysten tutkinta tehdään aina talousrikosten tutkinnan yhteydessä. Lisäksi neljännes arvioi tämän tapahtuvan usein. Vaihtoehdon *joskus* on valinnut vain prosentti vastaajista ja kaksi prosenttia on valinnut *harvoin* tai *ei koskaan* vaihtoehdon. Tämän kysymyksen osalta vastauksissa ei ollut alueellisia eroja²⁰. Tilastollisesti merkitseviä eroja ei myöskään ollut eri virka-asemissa toimivien vastaajien välillä.

Toiseen liiketoimintakiellon valvontaa koskevaan kysymykseen tulleet vastaukset antavat yhtä positiivisen kuvan liiketoimintakiellon valvonnan tilasta kuin edellä olevaan kysymykseen tulleet vastauksetkin. Kysymyksessä tiedusteltiin, onko vastaajan laitoksella nimetty henkilö, joka vastaa liiketoimintakieltoon määrättyjen henkilöiden valvonnasta. Vastausvaihtoehdot olivat kyllä, jossain määrin, ei ja en osaa sanoa. Kuviossa 12 esiteytystä vastausten prosenttijakautumista voidaan nähdä, että valtaosa (89 %) vastasi kysymykseen kyllä. Ainoastaan noin kahdeksan prosenttia totesi, ettei heidän laitoksellaan ole nimetty henkilöä, joka vastaa liiketoimintakieltoon määrättyjen valvonnasta. Kukaan ei valinnut vaihtoehtoa *jossain määrin*. Läänien välillä oli pieniä eroja vastausten jakautumisessa²¹. Kuvioista voidaan esimerkiksi havaita, että kaikki vastaajat, jotka ovat valinneet *en osaa sanoa* -vaihtoehdon, ovat Helsingistä.

²⁰ p=0,496

²¹ p=0,031

KUVIO 12. Kysymyksen ”Onko laitoksellanne nimetty henkilö, joka vastaa liiketoimintakieltoon määrättyjen henkilöiden valvonnasta?” vastaukset yhteensä ja lääneittäin, %

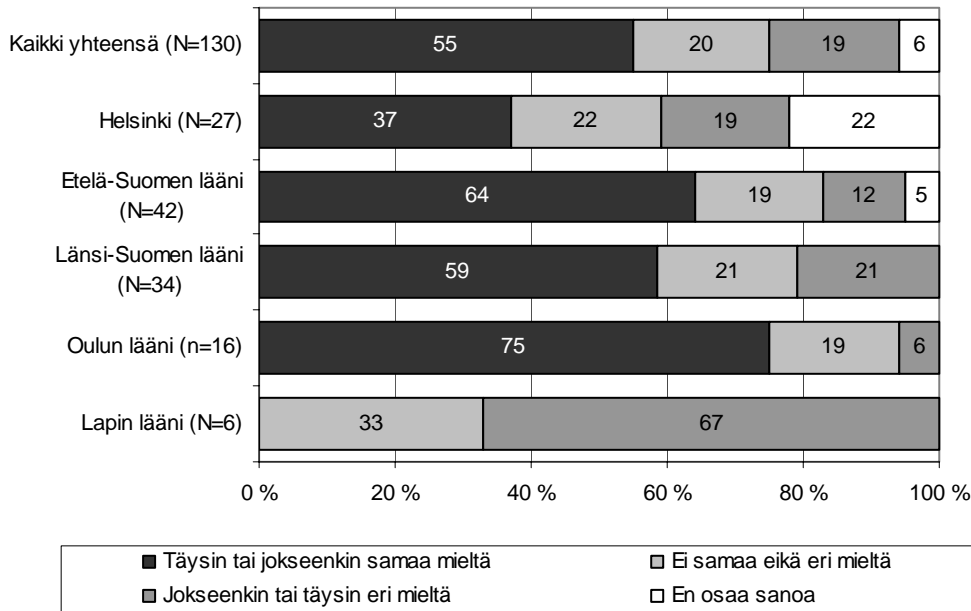
Tila-raportissa (Talousrikostutkinnan tila 2004, 59) todettiin, että liiketoimintakieltoon määrättyjen henkilöiden valvontatavoissa ja valvonnan tehokkuudessa on havaittu alueellisia eroja. Tämän kyselyn mukaan alueellisia eroja ei juurikaan ole siinä, kuinka usein liiketoimintakiellon edellytysten valvonta tehdään tutkinnan yhteydessä tai siinä, onko laitoksilla nimetty henkilö vastaamaan liiketoimintakieltoon määrättyjen henkilöiden valvonnasta. Erilaisia valvontatapoja ei kyselyssä kuitenkaan kartoitettu.

Osaltaan kyselyn hyvien tulosten taustalla vaikuttanee sisäasiainministeriön syyskuussa 2004 antama liiketoiminnankiellon tutkintaa ja valvontaa käsittelevä määräys. Liiketoimintakiellon valvonnan ohjeistamisen vaikutuksia arvioivan tutkimuksen mukaan uusi määräys on yhtenäistänyt ja tehostanut valvontaa muun muassa tuomalla liiketoimintakiellon valvonnan merkityksen esille ja profiloitunut valvonnan roolia sekä tuonut ryhtiä toimintaan (Laukkanen 2005, 86, 97). Laukkanen (mt., 105) toteaa tutkimuksessaan kuitenkin, että vaikka valvonnan uudistustoimenpiteitä pidetäänkin onnistuneina, suurimmat ongelmat liittyvät liiketoimintakieltolain ja viranomaismääräysten päätavoitteeseen: ongelmaksi valvojien keskuudessa koetaan kiellon tehottomuus pitää rangaistuja henkilöitä liiketoiminnan ulkopuolella. Tutkimuksen mukaan tämä saattaa heijastua kielteisesti myös valvojien työmotivaatioon.

3.3.5 TUTKINTAYKSIKÖN TOIMIJOIDEN TYÖNJAKO

Talousrikostutkintayksiköiden rutiinotoimien ja toimijoiden tehtävien määrittelyn osalta asiantuntijatyöryhmä esittää, että tutkintaryhmän työnjakoa tulee kehittää siten, että tutkinnanjohtajan rooli tutkinnan ja prosessin johtajana korostuu ja kokeneiden rikosylikons-taapeleiden asema tutkintaryhmän johtajana vahvistuu. Tutkinnanjohtajien kokonaisvaltaista johtamista kehitetään ja työskentelymahdollisuudet turvataan ja ryhmänjohtajien päivittäisjohtaminen, asema ja tehtävät määritellään aikaisempaa tarkemmin. Lisäksi tietyt tutkintatoimiin liittyvät rutiinotoimet tulee siirtää kaikissa tutkintayksiköissä tutkintasihteerin vastuulle. Tutkintayksikön toimijoiden työnjaon selkeyttämistä pidettiin yhtenä tärkeänä ja välitöntä toimeenpanoa edellyttävänä toimenpidesuosituksena (Talousrikostutkinnan tila 2004, 59.)

Kyselyssä tutkintayksiköiden toimijoiden työnjaon kehittämistä kartoitettiin kolmella eri kysymyksellä. Ensimmäiseksi tiedusteltiin vastaajien mielipidettä väittämästä *Yksikössä on viimeisen vuoden aikana selkiytetty tutkinnanjohtajan roolia tutkinnan ja prosessin johtajana*. Vastausvaihtoehdot olivat täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, ei samaa eikä eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä ja en osaa sanoa. Vastauksen prosenttijakaumat on esitetty lääneittäin kuviossa 13. Luokat täysin ja jokseenkin samaa mieltä sekä jokseenkin ja täysin eri mieltä on yhdistetty.

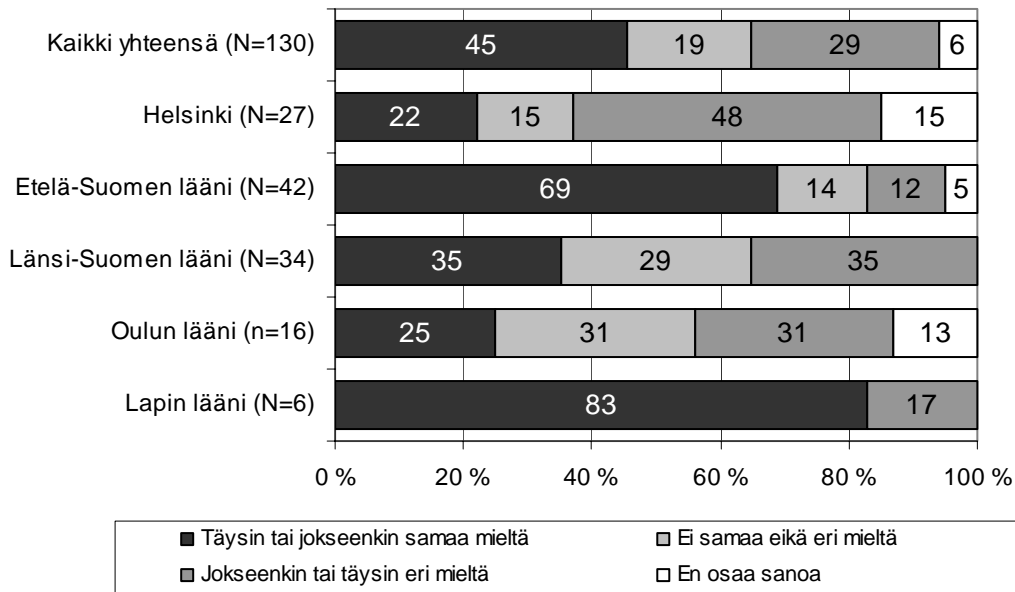
KUVIO 13. Väittämän ”Yksikössä on viimeisen vuoden aikana selkiytetty tutkinnanjohtajan roolia tutkinnan ja prosessin johtajana” vastaukset yhteensä ja lääneittäin, %

Hiukan yli puolet vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Jokseenkin tai täysin eri mieltä oli puolestaan noin viidennes vastaajista. Noin viidennes vastaajista ei ollut väittämän kanssa samaa eikä eri mieltä ja kuusi prosenttia ei osannut ottaa kantaa väitteeseen. Läänien välinen vertailu osoitti, että tutkinnanjohtajan roolia on selkiytetty viimeisen vuoden aikana erityisesti Oulun läänistä olevien vastaajien mielestä (75 % on täysin tai jokseenkin samaa mieltä)²². Lapin läänin vastaajista ei puolestaan kukaan ole ollut väittämän kanssa samaa mieltä vaan suurin osa (67 %) on valinnut joko *jokseenkin* tai *täysin eri mieltä* -vaihtoehdon. Lisäksi voidaan havaita, että Helsingin vastaajien keskuudessa on jälleen suurin osuus *en osaa sanoa* -vaihtoehdon valinneita. Eri virka-asemaryhmissä työskentelevien välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja tämän kysymyksen kohdalla.

Tutkinnanjohtajan roolin selkiyttämiseen otettiin kantaa myös eräässä avovastauksessa. Kommentoija toivoi, että tutkinnanjohtaja osallistuisi tutkinnan jälkikäteis seurannan lisäksi myös aktiivisesti etukäteissuunnitteluun: *”Tutkinnanjohtajat ovat lähinnä valmiin pöytäkirjan oikolukijoita, jos sitäkään. Keskittyvät tilastoiden ylläpitämiseen sihteerien avulla. Jospa tutkintasuunnitelmia alkaisi ilmestymään pakon edessä.”*

Ryhmänjohtajan roolin kehittämistä pyydettiin arvioimaan samalla kuusiportaisella asteikolla. Väittämä kuului: *Yksikössä on viimeisen vuoden aikana selkiytetty ryhmänjohtajan roolia päivittäisjohtajana*. Vastauksen prosenttijakaumat on esitetty lääneittäin kuviossa 14.

²² p=0,001

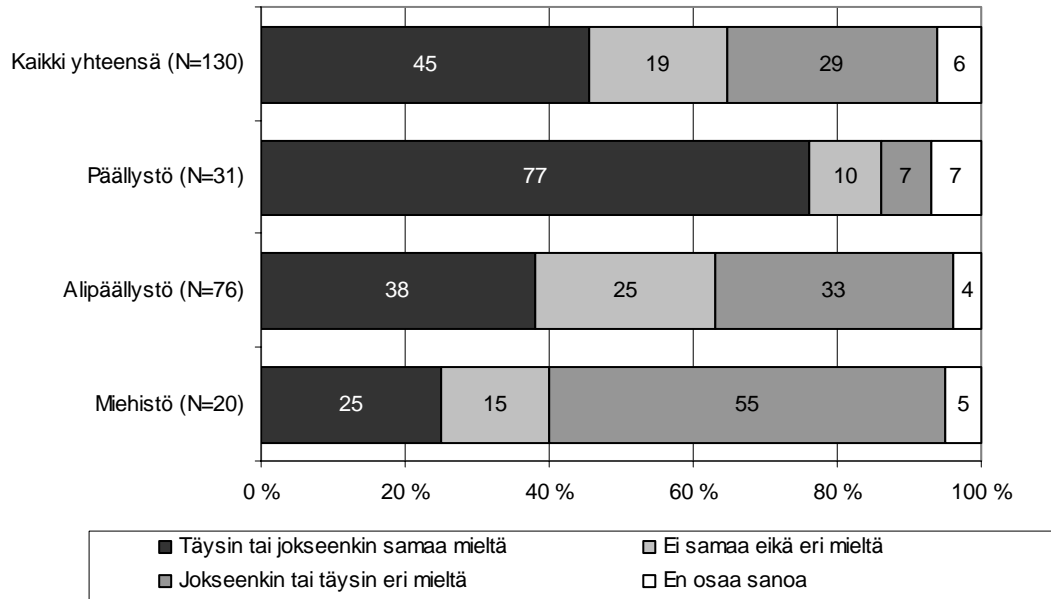
KUVIO 14. Väittämän ”Yksikössä on viimeisen vuoden aikana selkiytetty ryhmänjohtajan roolia päivittäisjohtajana” vastaukset yhteensä ja lääneittäin, %

Ryhmänjohtajan roolia on viimeisen vuoden aikana selkiytetty vastaajien mielestä hiukan harvemmin kuin tutkinnanjohtajan roolia. Hiukan vajaa kolmannes on ollut väittämän kanssa joko jokseenkin tai täysin eri mieltä. Täysin samaa mieltä oli noin 12 prosenttia ja jokseenkin samaa mieltä oli noin kolmannes vastaajista. Viidennes ei ole ollut samaa eikä eri mieltä. Läänien osalta voidaan havaita, että päinvastoin kuin tutkinnanjohtajan roolin selkiyttämisen kohdalla, on Lapin läänin vastaajista valtaosa (83 %) ollut täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Myös Etelä-Suomen läänin vastaajista yli puolet (69 %) on ollut täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Eniten vastauksissa on ollut hajontaa Oulun läänin, Länsi-Suomen läänin ja Helsingin vastaajien keskuudessa.²³

Kuviossa 15 väittämän vastausjakaumat on esitetty lisäksi eri virka-asemassa työskentelevien vastaajien luokissa. Kuvioista voidaan tehdä mielenkiintoinen havainto: päällystön edustajat olivat vahvimmin sitä mieltä, että ryhmänjohtajan roolia on yksikössä selkiytetty viimeisen vuoden aikana (77 % täysin tai jokseenkin samaa mieltä). Alipäällälystön eli ryhmänjohtajien tasolla täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa oli enää noin 38 prosenttia vastaajista ja miehistön keskuudessa vain neljännes oli väittämän kanssa samaa mieltä.²⁴ Mitä alemmas virkahierarkiassa mennään, sitä epätodennäköisemmin vastaaja on arvioinut, että ryhmänjohtajan roolia on selkiytetty yksikössä viimeisen vuoden aikana. Näin suuret erot eri virka-asemissa toimivien näkemyksissä näyttäsivät viittaavan siihen, ettei ryhmänjohtajan roolista vallitse vielä kovin yhdenmukaista näkemystä yksiköissä.

²³ p=0,001

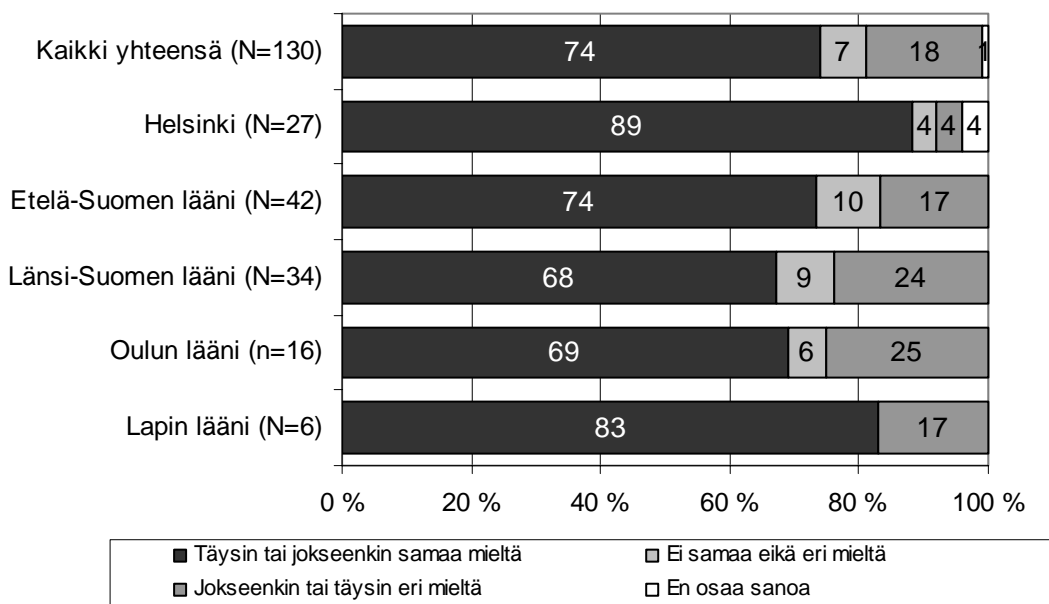
²⁴ p=0,001

KUVIO 15. Väittämän ”Yksikössä on viimeisen vuoden aikana selkiytetty ryhmänjohtajan roolia päivittäisjohtajana” vastaukset yhteensä ja vastaajan virka-aseman mukaan, %

Ryhmänjohtajan keskeistä roolia tutkimuksen vetäjänä kuvattiin eräässä kommentissa seuraavasti: *”Ryhmänjohtajan itsenäiseen tutkintaan ja vetovastuulle on perinteisesti annettu vaikeimmat jutut, joten hän on ollut rintamavastuussa ja mallina koko ajan joukkonsa edessä”*. Tutkimnanjohtamista sekä ryhmänjohtajuutta ja ryhmänjohtajien roolia käsitellään lisää myöhemmin tässä raportissa (ks. luku 5).

Viimeisenä tutkintayksiköiden toimijoiden tehtävien määrittelyyn liittyvänä kysymyksenä vastaajia pyydettiin arvioimaan väittämää *Tutkintasihteereitä hyödynnetään yksikössä päivittäisten toimien suorittajina*. Vastausten prosenttijakaumat on esitetty kuviossa 16. Luokat täysin samaa mieltä ja jokseenkin samaa mieltä sekä täysin eri mieltä ja jokseenkin eri mieltä on yhdistetty kuviossa.

KUVIO 16. Väittämän ”Tutkintasihteereitä hyödynnetään yksikössä päivittäisten toimien suorittajina” vastaukset yhteensä ja lääneittäin, %

Vastaajista noin kolmannes oli täysin samaa mieltä siitä, että tutkintasihteereitä hyödynnetään yksikössä päivittäisten toimien suorittajina ja noin 43 prosenttiakin oli väittämän kanssa jokseenkin samaa mieltä. Jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa oli noin kymmenen prosenttia vastaajista ja täysin eri mieltä oli vain noin seitsemän prosenttia vastaajista. Vastauksissa ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja läänien²⁵ tai eri virka-asemassa työskentelevien välillä. Tutkintasihteereiden rooli päivittäisten toimien suorittajina näyttäisi olevan suhteellisen selkeä yksiköissä.

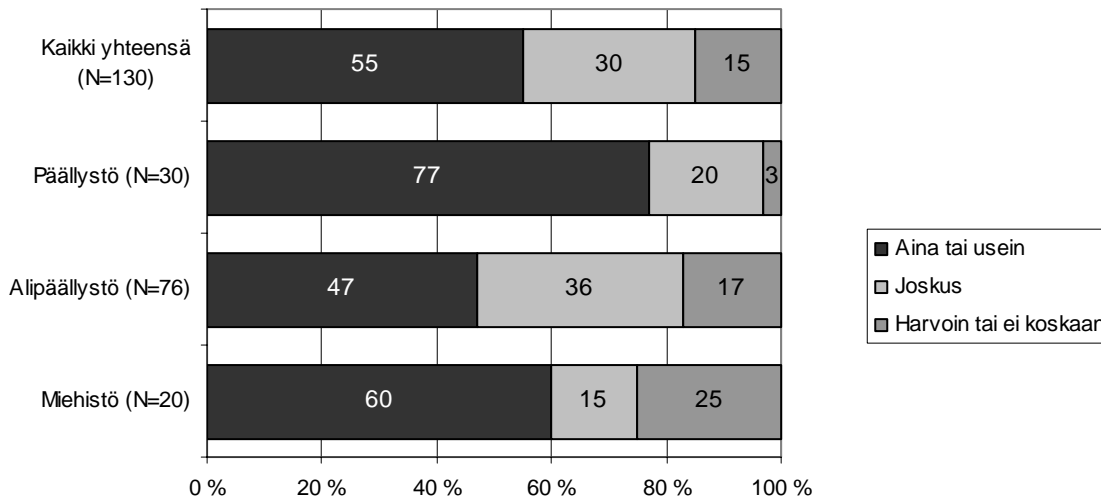
Vastauksia tulkittaessa on hyvä huomioida, että kaikissa toimijoiden rooleja koskevissa väittämässä pyydettiin arvioimaan, onko työnjakoon liittyviä rooleja selkiytetty viimeisen vuoden aikana. Jos vastaaja on ollut eri mieltä väittämän kanssa, ei tämä välttämättä tarkoita sitä, että ko. rooli olisi vastaajan arvion mukaan epäselvä – roolit ovat saataneet jo olla selkeitä ja toimivia eikä niiden suhteen ole ollut selkiyttämisen tarvetta.

3.3.6 KIRJALLISTEN TUTKINTASUUNNITELMIEN KÄYTTÖ

Työryhmä toteaa raportissaan, että erityisesti laajat ja monimutkaiset talousrikokset edellyttävät kirjallisten tutkintasuunnitelmien tekemistä ennen varsinaisten tutkintatoimenpiteiden aloittamista (Talousrikostutkinnan tila 2004, 59). Työryhmä esittää, että kirjallisten tutkintasuunnitelmien käyttöä tulee lisätä. Suunnitelmien tarkoituksena on, että tutkija ja tutkinnanjohtaja joutuvat jo tutkinnan alkuvaiheessa määrittelemään ainakin tutkinnan kohdentamisen, mitä tutkintatoimenpiteitä tullaan suorittamaan, kuka toimenpiteet suorittaa ja missä vaiheessa toimenpiteet tehdään ja kuinka tutkinnan etenemistä seurataan. Lisäksi tutkinnanjohtajien tulee pitää ns. tutkintapäiväkirjaa, josta käyvät ilmi muun muassa tutkinnan aikana ilmenneet ongelmat ja niiden ratkaisut. Kirjallisten tutkintasuunnitelmien ja tutkintapäiväkirjojen käytön työryhmä nimesi välitöntä toimeenpanoa edellyttäväksi toimenpiteeksi. (Mt.)

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka usein viimeisen vuoden aikana heidän yksikössään on käytetty kirjallisia tutkintasuunnitelmia. Vastausvaihtoehdot olivat aina, usein, joskus, harvoin tai ei koskaan. Kuviossa 17 on esitetty vastausten prosenttijakaumat vastaajan virka-aseman mukaan. Kuviossa on yhdistetty luokat aina ja usein sekä harvoin ja ei koskaan.

²⁵ p=0,583

KUVIO 17. Väittämän ”Tutkinnassa käytetään kirjallisia tutkintasuunnitelmia” vastaukset yhteensä ja vastaajan virka-aseman mukaan, %

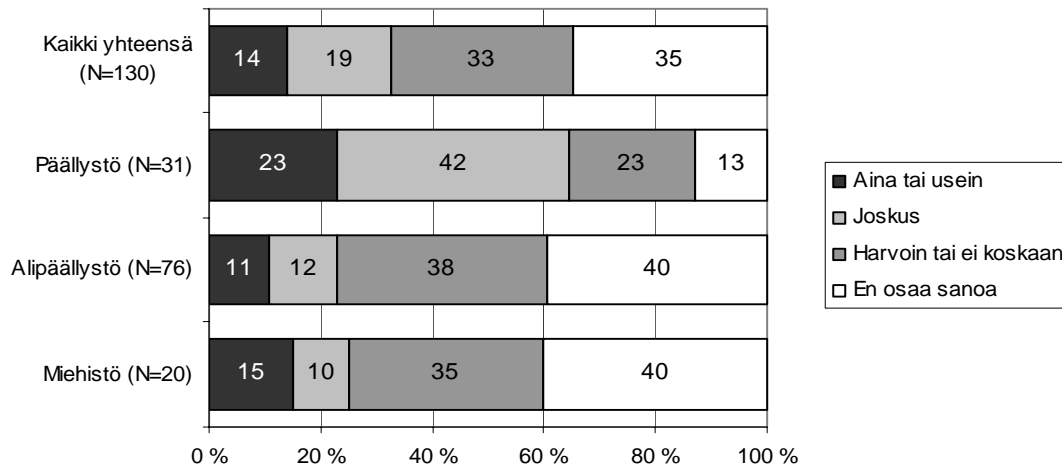
Suuri osa (55 %) vastaajista on arvioinut, että kirjallisia tutkintasuunnitelmia on käytetty aina tai usein viimeisen vuoden aikana. Vaihtoehdon *joskus* on valinnut noin kolmannes vastaajista. Vastaajista vain noin kaksi prosenttia arvioi, ettei kirjallisia tutkintasuunnitelmia ole käytetty ollenkaan viimeisen vuoden aikana ja 13 prosenttia ilmoitti, että niitä on käytetty vain harvoin. Kukaan vastaajista ei valinnut vaihtoehtoa *en osaa sanoa*. Läänien välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja.

Kuviosta voidaan lisäksi havaita, että päällystöön kuuluvat vastaajat näyttäisivät muita useammin valinneen vaihtoehdon *aina* tai *usein* (77 %). Lisäksi havaitaan, että mitä alemmas virkahierarkiassa mennään, sitä useammin vastaaja on valinnut vaihtoehdon *harvoin* tai *ei koskaan* – päällystöstä näihin vaihtoehtoihin on päätynyt vain noin kolme prosenttia vastaajista, kun alipäällystöstä jo noin 17 prosenttia ja miehistöstä noin neljännes on valinnut kyseiset vaihtoehdot.²⁶

Kyselyn tulokset viittaavat kirjallisten tutkintasuunnitelmien käytön olevan suhteellisen yleistä. Pääkaupunkiseudulla toimivan esikäsittely-yksikön vastaanottoa tarkastelevassa selvityksessä tehtyjen haastatteluiden mukaan kirjallisia tutkintasuunnitelmia on syksyyn 2005 asti tehty kuitenkin huomattavan harvoin. Kirjallisia tutkintasuunnitelmia on haastateltavien mukaan tehty yleensä vain erityisen monimutkaisissa talousrikosjutuissa. On kuitenkin mahdollista, että kyselyn luvut kertovat juuri loppuvuoden aikana tapahtuneesta muutoksesta. (Laukkanen 2006, 47–48.) Toisaalta kirjalliset tutkintasuunnitelmat ja vaatimus niiden käytön lisäämisestä ovat olleet näkyvästi esillä viime aikoina. Vastaajien tietoisuus siitä, että kirjallisia tutkintasuunnitelmia olisi pitänyt käyttää tutkinnassa, on voinut vaikuttaa kyselyssä annettuihin vastauksiin.

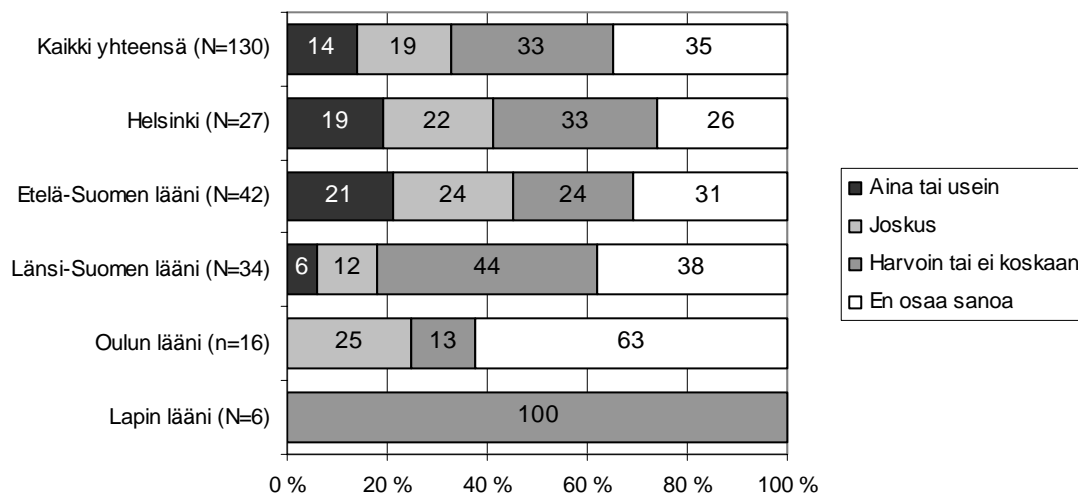
Seuraavaksi kyselylomakkeessa vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka usein viimeisen vuoden aikana yksikössä tutkinnanjohtajat ovat pitäneet tutkintapäiväkirjaa. Vastausvaihtoehdot olivat samat kuin tutkintasuunnitelman käyttöä arvioitaessa. Vastausten prosenttijakaumat on esitetty kuviossa 18 vastaajan virka-aseman mukaan ja kuviossa 19 lääneittäin. Vaihtoehdot aina ja usein sekä harvoin ja ei koskaan on kuvioissa yhdistetty.

²⁶ p=0,027

KUVIO 18. Väittämän ”Tutkinnanjohtajat pitävät tutkintapäiväkirjaa” vastaukset yhteensä ja vastaajan virka-aseman mukaan, %

Vastaajista noin neljä prosenttia on arvioinut, että tutkinnanjohtajat ovat pitäneet aina tutkintapäiväkirjaa viimeisen vuoden aikana. Vaihtoehdon *usein* on valinnut noin kymmenen prosenttia vastaajista ja noin viidennes on päätenyt vaihtoehtoon *joskus*. Noin kolmannes vastaajista arvioi, että päiväkirjaa on pidetty harvoin tai ei ollenkaan viimeisen vuoden aikana. Suuri osa vastaajista (35 %) ei osannut arvioida tutkintapäiväkirjan käyttöä yksikössään. Ymmärrettävästi alipäällystön ja miehistön keskuudessa *en osaa sanoa*-vaihtoehdon valinneiden osuudet (40 %) olivat suuremmat kuin päällystön keskuudessa (13 %).²⁷

KUVIO 19. Väittämän ”Tutkinnanjohtajat pitävät tutkintapäiväkirjaa” vastaukset yhteensä ja lääneittäin, %

²⁷ p=0,002

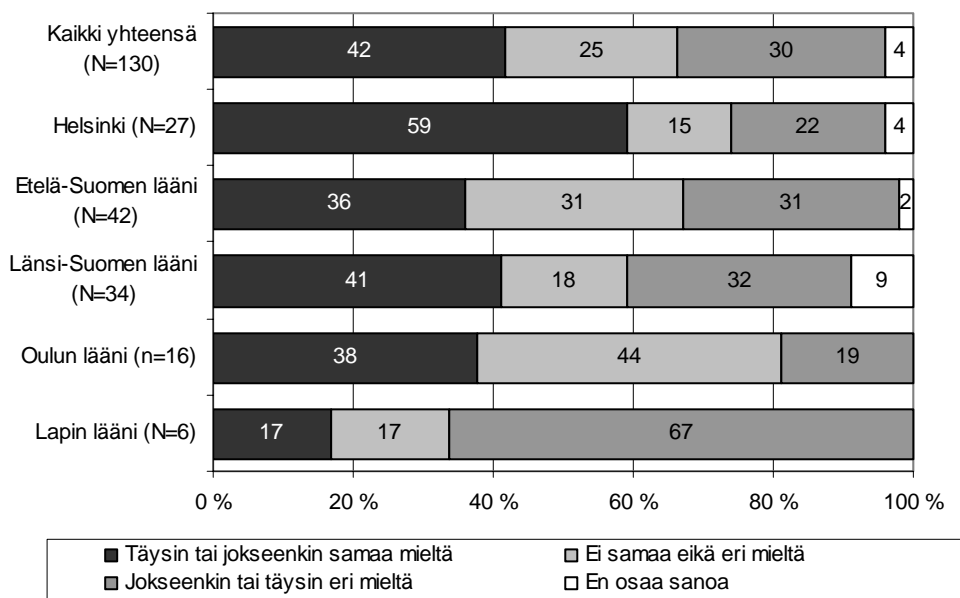
Läänien välisestä tarkastelusta voidaan nähdä, että Oulun läänin ja Lapin läänin vastaajista kukaan ei valinnut vaihtoehtoa *aina* tai *usein*. Sekä Helsingin että Etelä-Suomen läänin vastaajista noin viidennes on arvioinut, että tutkintapäiväkirjoja on viimeisen vuoden aikana käytetty aina tai usein. Länsi-Suomen läänin vastaajista noin kuusi prosenttia on arvioinut näin tapahtuneen viimeisen vuoden aikana.²⁸

Tutkintapäiväkirjan osalta havaitaan, että epä tietoisuus tutkintapäiväkirjan käytöstä on huomattavan suurta. Esimerkiksi koko aineiston tasolla 35 prosenttia vastaajista ei osannut arvioida sen käytön säännöllisyyttä ja Oulun läänissä luku oli jopa 63 prosenttia. Näyttäisi siltä, ettei tämä asia ole ollut kovin selkeästi esillä yksiköissä.

3.3.7 TIEDUSTELUTOIMINTA JA TALOUSRIKOSTUTKINTA

Tila-raportissa todetaan, että talousrikostutkinnan tehostamisen seurauksena talousrikokset saadaan nykyistä aikaisemmin tutkintaan, tutkintaan kuluu vähemmän aikaa ja samanaikaisesti voidaan tutkia koko rikollinen toiminta. Tässä tilanteessa pidetään tarkoituksenmukaisena talousrikostutkinnan ja tiedustelutoiminnan lähentämistä: talousrikostutkijat saisivat itse yhdessä ammattitaitoisten tiedustelijoiden kanssa hankkia esitutkinnan käynnistämiseksi ja turvaamiseksi tarvittavat tiedot. Työryhmä esittää, että talousrikostutkinnassa ja rikostiedustelussa toimivien henkilöiden tulisi toimia tarkoituksenmukaisella ja tehokkaalla tavalla yhteistyössä. Tämä toimenpidesuositus nimettiin raportissa tärkeäksi ja esitettiin sen välitöntä toimeenpanoa. (Talousrikostutkinnan tila 2004, 60.)

Vastaajia pyydettiin arvioimaan väittämää *Talousrikostutkinnassa ja rikostiedustelussa työskentelevät henkilöt toimivat tehokkaalla tavalla yhteistyössä* kuusiportaisella asteikolla (täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, ei samaa eikä eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä, en osaa sanoa). Vastausten prosenttijakaumat on esitetty kuviossa 20. Luokat täysin ja jokseenkin samaa mieltä sekä jokseenkin ja täysin eri mieltä on yhdistetty.

KUVIO 20. Väittämän ”Taloustutkinnassa ja rikostiedustelussa työskentelevät henkilöt toimivat tehokkaalla tavalla yhteistyössä” vastaukset yhteensä ja lääneittäin, %

²⁸ p=0,004

Kuviosta havaitaan, että vastaukset olivat polarisoituneet. Noin 42 prosenttia on ollut väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä, kun noin 30 prosenttia on ollut jokseenkin tai täysin eri mieltä. Kahtiajakautuminen näkyi myös tarkasteltaessa vastausten ääripäitä. Vastaaajista noin seitsemän prosenttia on ollut sekä täysin samaa mieltä väittämän kanssa että täysin eri mieltä väittämän kanssa. Noin neljännes vastaaajista ei ollut samaa eikä eri mieltä ja noin neljä prosenttia ei osannut kertoa kantaansa kysymykseen. Vastauksissa ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja läänien²⁹ tai eri virka-asemassa työskentelevien välillä.

Vastausten jakautuminen johtunee osittain yksiköiden välisistä eroista. Joltain osin vastausten jakautumista saattaa selittää myös väitteessä käytetty ilmaisu *tehokkaalla tavalla*. Vastajaat ovat voineet määritellä työskentelyn tehokkuuden jossain määrin eri kriteerein, jolloin vastauksiin on syntynyt hajontaa. Kaiken kaikkiaan vastauksen näin selvä jakautuminen viittaisi siihen, ettei kaikissa yksiköissä ole yhdenmukaista käsitystä siitä, miten talousrikostutkinnassa ja rikostiedustelussa työskentelevät henkilöt toimivat yhteistyössä ja erityisesti siitä, onko yhteistyö tehokasta.

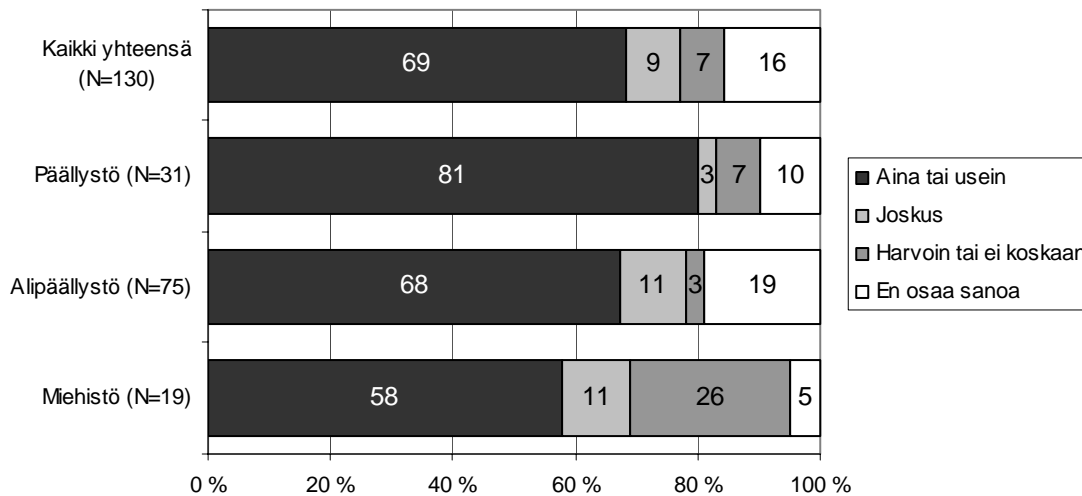
3.4 TALOUSRIKOSTUTKINNAN REKRYTOINTI

3.4.1 TALOUSRIKOSTUTKIJOIDEN PALKKAUS

Talousrikostutkijoiden palkkaus nostettiin esille yhtenä talousrikostutkinnan rekrytoinnin osa-alueena, johon panostamalla talousrikostutkinnan houkuttelevuutta poliisihallinnon sisällä voitaisiin lisätä. Tätä toimenpidettä pidettiin raportissa tärkeänä ja välitöntä toimenpanoa vaativana. Työryhmä toteaa, että kokeneet poliisimiehet eivät ole olleet halukkaita siirtymään talousrikostutkintatehtäviin poliisin kokonaispalkan vuoksi. Lisäksi alueellisia ongelmia on ollut uusien talousrikostutkijoiden virkatehtävien mukaisessa luokittelussa. Työryhmä esittääkin, että uuden talousrikostutkijan kokemuksen puute tulee huomioida poliisin uuden palkkausjärjestelmän mukaan henkilökohtaista palkan osuutta määriteltäessä, ei tehtävän mukaista palkkaluokittelua määriteltäessä. (Talousrikostutkinnan tila 2004, 62.)

Kyselyssä vastaaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka usein viimeisen vuoden aikana talousrikostutkintaan siirtyvät henkilöt on luokiteltu uuden palkkausjärjestelmän ja ylijohdon ohjeistuksen mukaiseen palkkaluokkaan. Vastausvaihtoehdot olivat aina, usein, joskus, harvoin, ei koskaan ja en osaa sanoa. Kuviossa 21 on esitetty vastausten prosenttijakaumat vastaajan virka-aseman mukaan ja kuviossa 22 vastaukset on esitetty lääneittäin. Luokat aina ja usein sekä harvoin ja ei koskaan on kuvioissa yhdistetty.

²⁹ p=0,220

KUVIO 21. Väittämän ”Talousrikostutkintaan siirtyvät luokitellaan UPJ:n ja ylijohdon ohjeistuksen mukaiseen palkkaluokkaan” vastaukset yhteensä ja vastaajan virka-aseman mukaan, %

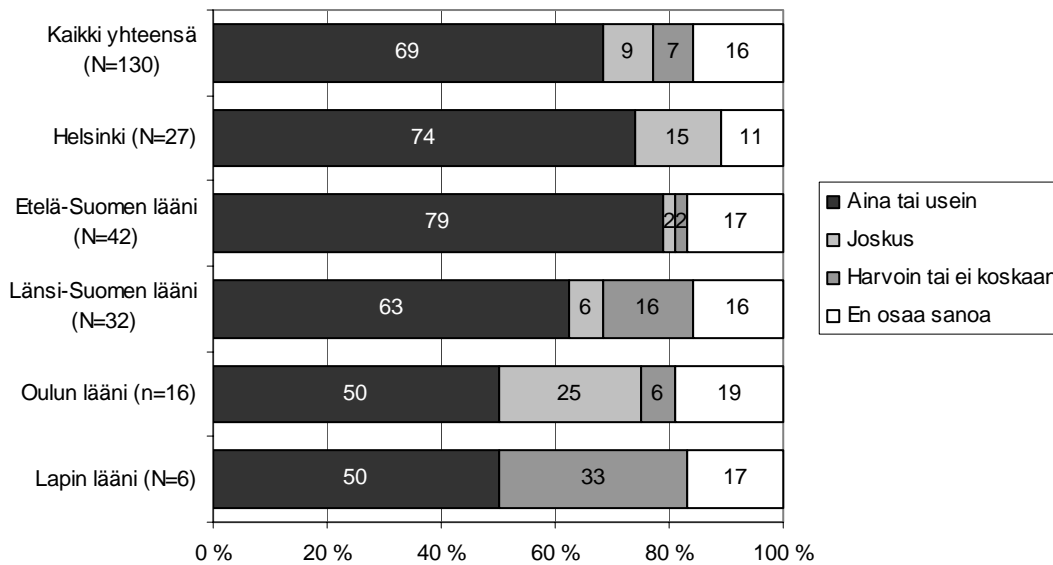
Enemmistö (69 %) vastaajista on arvioinut, että talousrikostutkintaan siirtyvät henkilöt luokitellaan uuden palkkausjärjestelmän ja ylijohdon ohjeistuksen mukaiseen palkkaluokkaan aina tai usein. Vain noin neljä prosenttia vastaajista arvioi, ettei näin ole tapahtunut viimeisen vuoden aikana koskaan, ja noin kolmen prosentin mielestä väittämässä esitetty toimenpide on toteutunut harvoin viimeisen vuoden aikana. Noin 16 prosenttia vastaajista ei osannut sanoa kantaansa kysymykseen.

Kuviosta 21 voidaan havaita, että päälystöstä noin 81 prosenttia on arvioinut väittämän toteutuneen aina tai usein. Alipäälystöstä näihin vaihtoehtoihin on päätynyt noin 68 prosenttia vastaajista ja miehistöstä noin 58 prosenttia. Lisäksi päälystön (10 %) ja alipäälystön (19 %) edustajat olivat valinneet miehistöä (5 %) useammin vaihtoehdon *en osaa sanoa*.³⁰

Kuviossa 22 esitetystä läänien välisestä tarkastelusta voidaan havaita, että Helsingin (74 % valinnut aina tai usein) ja Etelä-Suomen läänin (79 %) vastaajat ovat muita hiukan useammin arvioineet, että talousrikostutkintaan siirtyvät henkilöt on luokiteltu aina tai usein viimeisen vuoden aikana uuden palkkausjärjestelmän ja ylijohdon ohjeistuksen mukaiseen palkkaluokkaan. Suurin vaihtoehdon *harvoin tai ei koskaan* valinneiden osuus (33 %) oli Lapin läänin vastaajien keskuudessa.³¹

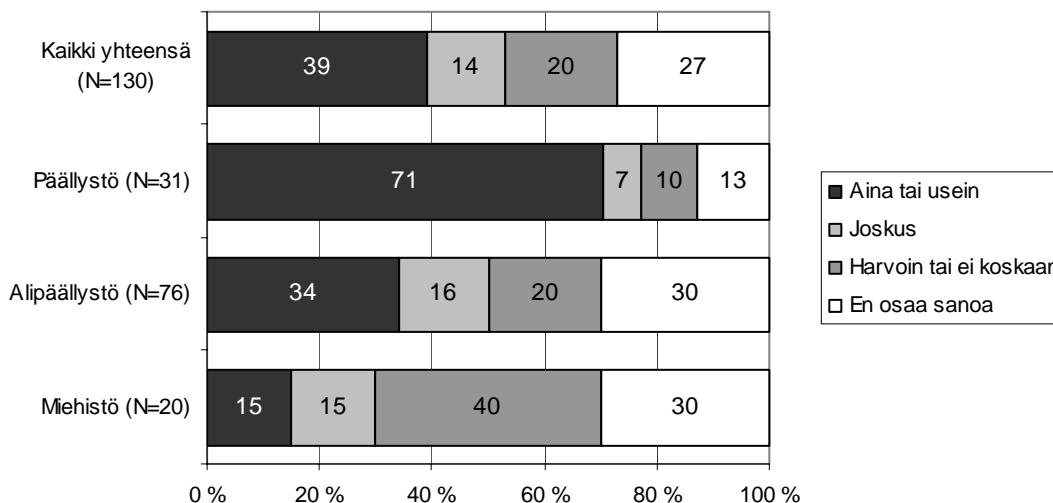
³⁰ p=0,010

³¹ p=0,028

KUVIO 22. Väittämän ”Talousrikostutkintaan siirtyvät luokitellaan UPJ:n ja ylijohdon ohjeistuksen mukaiseen palkkaluokkaan” vastaukset yhteensä ja lääneittäin, %

Vastaajia pyydettiin lisäksi arvioimaan, kuinka usein viimeisen vuoden aikana väittämä *Talousrikostutkintaan siirtyvien osaaminen ja kokemus otetaan huomioon henkilökohtaista palkkaosuutta määriteltäessä* on toteutunut. Kuviossa 23 ovat vastausten prosenttijakaumat vastaajan virka-aseman mukaan.

KUVIO 23. Väittämän ”Talousrikostutkintaan siirtyvien osaaminen ja kokemus otetaan huomioon henkilökohtaista palkkaosuutta määriteltäessä” vastaukset yhteensä ja vastaajan virka-aseman mukaan, %

Noin 40 prosenttia vastaajista on valinnut vaihtoehdon *aina* tai *usein*. Neljännes ei ole osannut sanoa kantaansa kysymykseen, noin viidennes on valinnut vaihtoehdon *harvoin* tai *ei koskaan* ja noin 14 prosenttia arvioi, että talousrikostutkintaan siirtyvien osaaminen ja kokemus on viimeisen vuoden aikana otettu huomioon joskus henkilökohtaista

palkkaosuutta määriteltäessä. Päälystään kuuluvat vastaajat ovat useammin (71 %) valinneet vaihtoehdon *aina* tai *usein* kuin alipäälystön (34 %) tai miehistön (15 %) edustajat. Lisäksi alipäälystön ja miehistön edustajat (30 %) ovat useammin kuin päälystön edustajat (13 %) valinneet *en osaa sanoa* -vaihtoehdon.³² Läänien välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja tämän väittämän kohdalla.

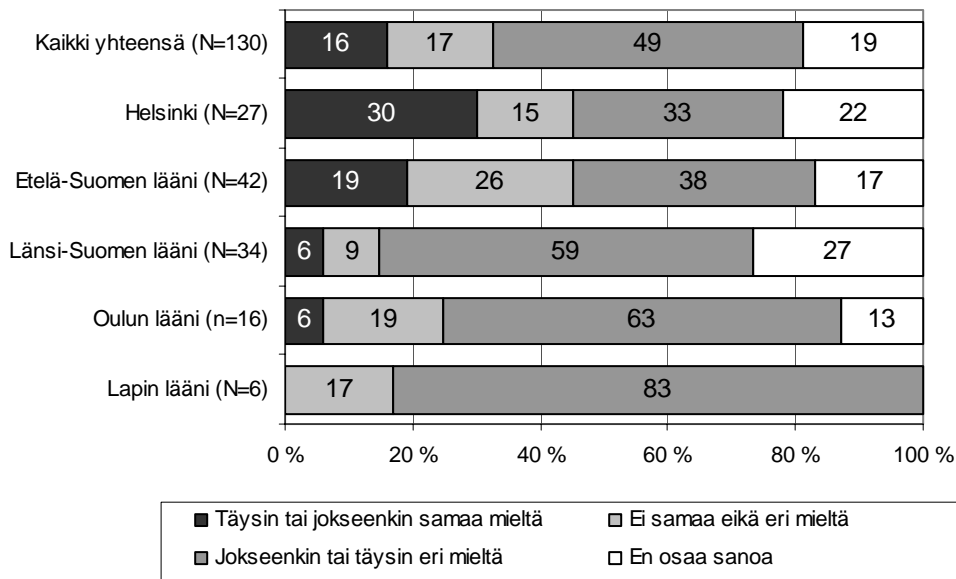
Palkkaukseen liittyvät kysymykset innostivat osan vastaajista kommentoimaan asiaa myös avovastauksin. Yksi vastaaja kommentoi palkkaluokkien määräytymistä toteamalla, että *"joskus jopa talousrikostutkintaa aloittavan lähtöpalkka on sama, esim. vrk:lla, kuin kokeneen ryk:n (pärstäkerroinkin ratkaisee joskus)"*. Myös toinen vastaaja pohti aloittelijoiden ja kokeneiden talousrikostutkijoiden palkkaukseen ja sitä kautta talousrikostutkinnan houkuttelevuuteen liittyviä ongelmia: *"Poliisikoulusta valmistunut sijoittuu samaan vaatavuusluokkaan 08.05 kuin alalla esim. 20 vuotta toiminut konkari. Ja koska henkilöstökuluihin ei ole mahdollisuus sijoittaa todellisuudessa lisää varoja, ei myöskään henkilökohtaisten pisteiden kautta palkkaan muodostu mainittavaa eroa. Tästä seuraa, että nuorille poliiseille talousrikostutkinta on palkkauksellisesti hyvä valinta, kun taas alan ammattilaisten kannattaa siirtyä esim. minkä tahansa perinteisen tutkintaryhmän ryhmänjohtajaksi. Ei kai edellinen vain ole jo aiheuttanut valtakuntaan sellaisia "talousrikostutkijoita", ja ilmeisesti myös tutkinnanjohtajia, joille pitää esikäsitteily-yksikön toimesta vääntää alustavia tutkintasuunnitelmia."* Kommentti tukee edellä tehtyä havaintoa: vastaajien arvioiden mukaan talousrikostutkintaan siirtyvien luokittelu UPJ:n ja ylijohdon ohjeistuksen mukaiseen palkkaluokkaan näyttäisi toteutuvan suhteellisen hyvin, mutta osaamisen ja kokemuksen huomioon ottaminen henkilökohtaista palkkaosuutta määriteltäessä ei näyttäisi tässä suhteessa toteutuvan yhtä usein. Kommentista voidaan lisäksi havaita, että talousrikostutkintaan kohdistetulla lisäpalkalla saattaa näin olla myös kielteisiä sivuvaikutuksia. Talousrikostutkinta on aloitteleville tutkijoille palkkauksellisesti houkutteleva vaihtoehto mutta kokeneiden tutkijoiden kohdalla tämä suhteellinen etu helposti pienee.

3.4.2 REKRYTOINTI POLIISIHALLINNON ULKOPUOLELTA

Työryhmä toteaa raportissaan, että tehokas talousrikostutkinta edellyttää joissakin tapauksissa erityisen laajaa osaamista ja asiantuntemusta esimerkiksi laskentatoimeen ja informaatioteknologiaan liittyen. Talousrikostutkinnan erikoistumiskoulutuksessa näihin vaatimuksiin on mahdollista vastata vain tiettyyn rajaan saakka. Työryhmä esittääkin, että talousrikostutkintaa tukeviin asiantuntija- ja avustaviin tehtäviin sekä muihin erikoisosamista edellyttäviin tehtäviin rekrytoidaan lainsäädännön sallimissa rajoissa osaavia henkilöitä tarvittaessa myös poliisihallinnon ulkopuolelta. Näin poliisitehtäviä suorittavat poliisimiehet voivat keskittyä poliisivaltuuksia edellyttäviin varsinaisiin tutkintatehtäviin. (Talousrikostutkinnan tila 2004, 62–63.)

Kyselyssä vastaajia pyydettiin arvioimaan väittämää *Yksikössä on tehostettu rekrytointia poliisihallinnon ulkopuolelta viimeisen vuoden aikana kuusiportaisella asteikolla* (täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, ei samaa eikä eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä, en osaa sanoa). Kuviossa 24 on esitetty vastausten prosenttijaumat. Luokat täysin ja jokseenkin samaa mieltä sekä jokseenkin ja täysin eri mieltä on kuviossa yhdistetty.

³² p=0,002

KUVIO 24. Väittämän ”Yksikössä on tehostettu rekrytointia poliisihallinnon ulkopuolelta viimeisen vuoden aikana” vastaukset yhteensä ja lääneittäin, %

Vain noin neljä prosenttia vastaajista oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä ja jokseenkin samaa mieltäkin oli vain 12 prosenttia vastaajista. Noin puolet vastaajista oli jokseenkin tai täysin eri mieltä. Lisäksi noin viidennes ei osannut sanoa kantaansa. Tämä on suhteellisen suuri osuus, kun otetaan huomioon, että kyseessä on kuitenkin yksiköissä konkreettisesti näkyvä toimenpide. Vastauksissa ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja läänien³³ tai eri virka-asemassa työskentelevien välillä.

Poliisihallinnon ulkopuolisen rekrytoinnin osalta näyttäisikin olevan vielä parantamisen varaa. Rekrytoinnin tehostamista puolustettiin myös eräässä avovastauksessa: ”*Vakavien, laajojen talousrikosjuttukokonaisuuksien tutkinnassa tulisi olla mukana taktisen osaamisen lisäksi juridisen koulutuksen saaneita rikosprosessin ammattilaisia (onneksi on syyttäjät), eikä poliisikoulutuslinjalta tulleita henkilöitä. Rekrytoinnissa tämä pitäisi ottaa huomioon, rekrytointi on pakko tehdä hallinnon ulkopuolelta lähes kokonaan tältä osin.*”

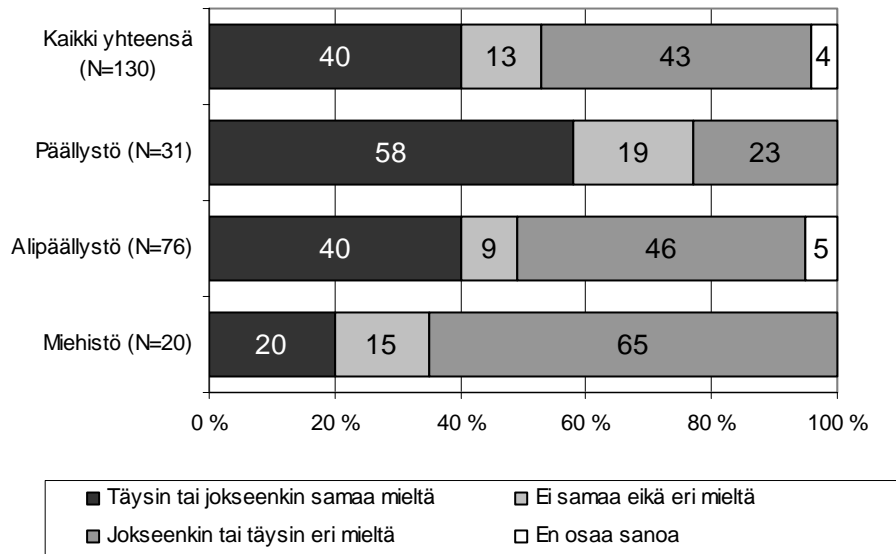
3.4.3 TALOUSRIKOSTUTKINNAN OSAAMISEN TURVAAMINEN

Talousrikostutkijan tosiasiallinen koulutus työn ohessa tapahtuvana erikoistumiskoulutuksena kestää noin 2–3 vuotta (Talousrikostutkinnan tila 2004, 63). Kun tämän lisäksi huomioidaan talousrikostutkijoiden normaali siirtyminen toisiin tehtäviin sekä talousrikostutkijoiden suhteellisen korkea ikärakenne ja siitä johtuvat siirtymät eläkkeelle, nousee erityisasemaan kokeneiden talousrikostutkijoiden osaamisen siirtäminen uusille talousrikostutkijoille. Työryhmä esittääkin, että talousrikostutkintakoulutus tulee turvata ja huolehtia siitä, että kokeneiden talousrikostutkijoiden osaaminen siirtyy (mentorointi) aloittaville talousrikostutkijoille. (Mt.)

Kyselyssä tiedusteltiin vastaajien mielipidettä väittämään *Yksikössä huolehditaan kokeneiden talousrikostutkijoiden osaamisen siirtymisestä aloittaville tutkijoille*. Vastausvaihtoehdot olivat täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, ei samaa eikä eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä ja en osaa sanoa. Kuviossa 25 vastausten pro-

³³ p=0,087

senttijakaumat on esitetty vastaajan virka-aseman mukaan ja kuviossa 26 vastaajan talousrikostutkinnan tehtävissä työskentelyajan mukaan. Luokat täysin ja jokseenkin samaa mieltä sekä jokseenkin ja täysin eri mieltä on yhdistetty kuvioissa.

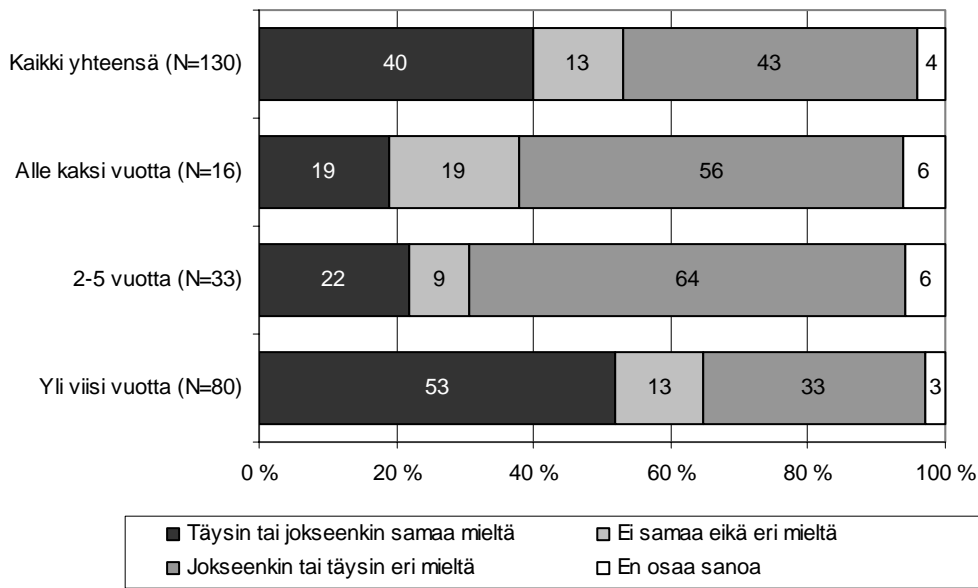
KUVIO 25. Väittämän ”Yksikössä huolehditaan kokeneiden talousrikostutkijoiden osaamisen siirtymisestä aloitteleville tutkijoille” vastaukset yhteensä ja vastaajan virka-aseman mukaan %

Kuviosta voidaan havaita, että vastaajien näkemykset olivat kahtiajakautuneita. Noin 40 prosenttia vastaajista on ollut väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä ja noin 43 prosenttia on ollut jokseenkin tai täysin eri mieltä. Vain 13 prosenttia ei ole ollut samaa eikä eri mieltä ja ainoastaan neljä prosenttia ei osannut ottaa kantaa kysymykseen. Lisäksi voidaan havaita, että mitä alemmas virkahierarkiassa mennään, sitä todennäköisemmin vastaaja on ollut väittämän kanssa eri mieltä: päällistöön kuuluvista vastaajista noin 23 prosenttia on valinnut vaihtoehdon *jokseenkin tai täysin eri mieltä*, kun alipäällöstä 46 prosenttia ja miehistöstä jo 65 prosenttia on ollut väittämän kanssa eri mieltä.³⁴

Kuviosta 26 nähdään, että alle kaksi vuotta ja 2–5 vuotta talousrikostutkinnan tehtävissä toimivien näkemykset kokeneiden tutkijoiden osaamisen siirtämisestä uusille tutkijoille olivat hyvin samansuuntaiset. Yli viisi vuotta talousrikostutkinnan tehtävissä toimivien näkemykset puolestaan erosivat näistä: noin puolet yli viisi vuotta talousrikostutkinnan tehtävissä toimivista oli väittämän kanssa samaa mieltä, kun vähemmän aikaa työskennelleistä vain noin viidennes oli väittämän kanssa samaa mieltä. Kokeneemmat talousrikostutkijat uskoivat useammin kuin aloittelevat tutkijat, että heidän osaamisensa siirtymisestä aloitteleville tutkijoille on yksikössä huolehdittu.³⁵ Läänien välillä ei ollut tämän väittämän kohdalla tilastollisesti merkitseviä eroja.

³⁴ p=0,026

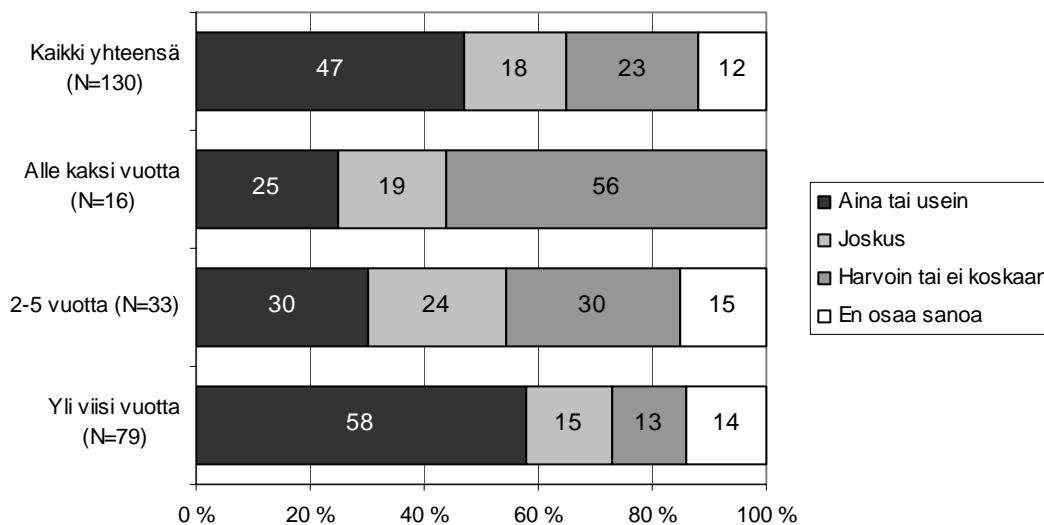
³⁵ p=0,016

KUVIO 26. Väittämän ”Yksikössä huolehditaan kokeneiden talousrikostutkijoiden osaamisen siirtymisestä aloitteleville tutkijoille” vastaukset yhteensä ja talousrikostutkinnan tehtävissä työskentelyajan mukaan, %

Eräs vastaaja toi myös avovastauksessa esille huolensa kokeneiden talousrikostutkijoiden osaamisen siirtymisestä nuoremmille tutkijoille: *”Ryhmässämme on meneillään sukupolvenvaihdos: vanhat ja kokeneet tutkijat eläköityvät yksi toisensa jälkeen. Uusia tutkijoita ei perehdytetä oikeastaan millään tapaa ja kokeneiden tutkijoiden tietotaito jää siirtämättä eteenpäin -> nuoret tutkijat nääntyvät juttujensa alle.”*

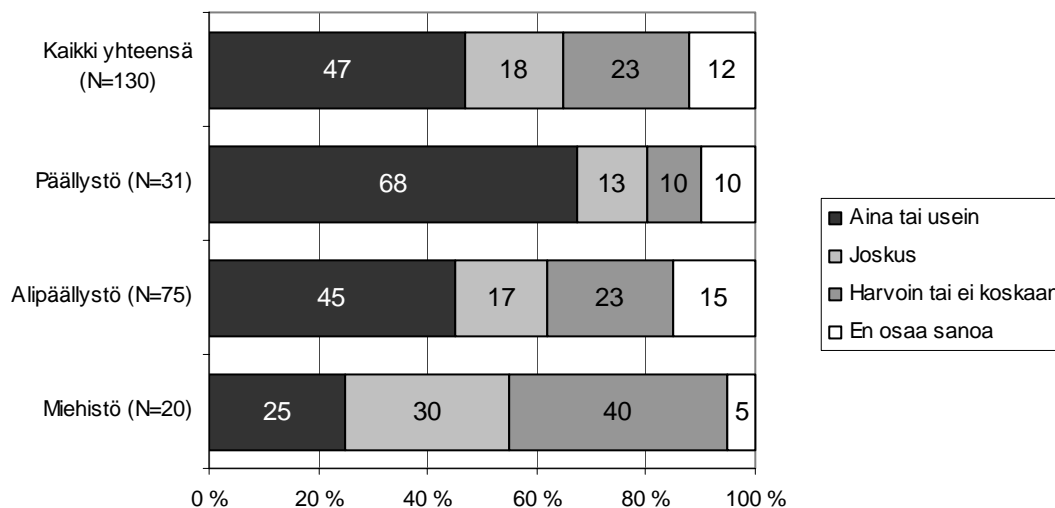
Talousrikostutkinnan osaamisen turvaamista tarkasteltiin myös toisessa väittämässä. Vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka usein viimeisen vuoden aikana uudet talousrikostutkijat on perehdytetty työhönsä hyvin. Vastausvaihtoehdot olivat aina, usein, joskus, harvoin, ei koskaan ja en osaa sanoa. Kuviossa 27 on esitetty vastausten prosenttijakaumat talousrikostutkinnassa työskentelyajan mukaan ja kuviossa 28 vastaajan virka-aseman mukaan. Luokat aina ja usein sekä harvoin ja ei koskaan on kuvioissa yhdistetty.

KUVIO 27. Väittämän ”Uudet talousrikostutkijat perehdytetään työhönsä hyvin” vastaukset yhteensä ja talousrikostutkinnassa työskentelyajan mukaan, %

Noin puolet vastaajista arvioi, että uudet talousrikostutkijat on viimeisen vuoden aikana perehdytetty työhönsä hyvin aina tai usein. Noin neljännes oli sitä mieltä, että näin on tapahtunut joskus ja samoin noin neljännes arvioi näin tapahtuneen harvoin tai ei koskaan.

Vastauksissa voidaan havaita eroja sen mukaan, kuinka kauan henkilö on työskennellyt talousrikostutkinnan tehtävissä.³⁶ Alle kaksi vuotta näissä tehtävissä toimineista noin puolet on valinnut vaihtoehdon *harvoin* tai *ei koskaan*, kun 2–5 vuotta talousrikostutkinnan tehtävissä toimineista 30 prosenttia on päätenyt näihin vaihtoehtoihin ja yli viisi vuotta talousrikostutkinnassa toimineista vain 13 prosenttia on valinnut vaihtoehdon *harvoin* tai *ei koskaan*. Hiljattain aloittaneiden talousrikostutkijoiden näkemykset poikkesivat tässä asiassa kokeneimpien tutkijoiden näkemyksistä. Tämä ero näkyi myös tarkasteltaessa näkemyksiä vastaajan virka-aseman mukaan (kuvio 28). Päällystöstä 68 prosenttia arvioi väittämän pitäneen paikkansa viimeisen vuoden aikana aina tai usein, kun alipäällystöstä näin on tehnyt 45 prosenttia vastaajista ja miehistöstä neljännes.³⁷ Näkemyksissä ei ollut läänien välillä tilastollisesti merkitseviä eroja.

KUVIO 28. Väittämän ”Uudet talousrikostutkijat perehdytetään työhönsä hyvin” vastaukset yhteensä ja vastaajan virka-aseman mukaan, %

Perehdyttämisen puutteellisuuteen ja siihen liittyviin ongelmiin otettiin kantaa myös avovastauksin: *”Talousrikostutkintaan siirtyvät eivät saa minkäänlaista perehdytystä työhönsä. Kursseille pääsee vasta usean vuoden päästä, jolloin töitä tehdään kyselemällä kiireisiltä työkavereilta. Palkkaa ja osastolle kuuluvia talousrikostutkintalaisia ei tahdota maksaa vaan porukkaa ”pidetään” työkierrolla jotta lisiä ja isompaa palkkaluokkaa ei tarvitse maksaa.”*

Talousrikostutkinnan osaamisen turvaamisessa näyttäisi olevan vielä parantamisen varaa. Etenkin kokeneempien ja aloittelevien tutkijoiden näkemykset osaamisen siirtämi-

³⁶ p=0,002

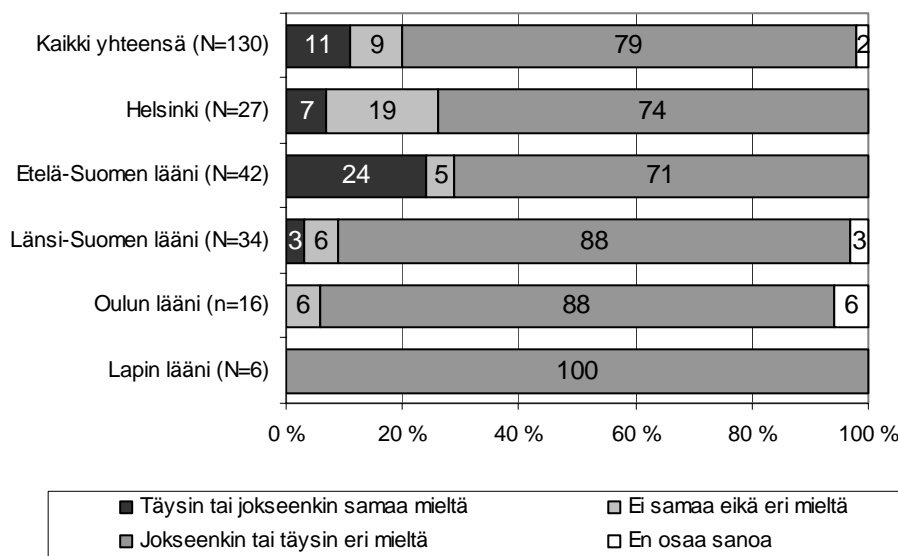
³⁷ p=0,038

sestä ja työhön perehdyttämisestä eivät näyttäisi täysin kohtaavan toisiaan. Tässä suhteessa olisi vielä kehittämisen varaa, jotta aloittavien tutkijoiden ja perehdyttämisestä vastaavien henkilöiden odotukset ja toiminta saataisiin vastaamaan toisiaan.

3.4.4 RUOTSINKIELINEN TALOUSRIKOSTUTKINTA

Asiantuntijatyöryhmä esittää Tila-raportissa myös huolensa ruotsinkielisen talousrikostutkinnan kattavuudesta ja toteaa, että niille talousrikostutkijoille, joilla on riittävät ruotsin kielen pohjatiedot, tulee järjestää kielikoulutusta, jotta ruotsinkielinen talousrikostutkinta tulee turvatuksi jokaisessa läänissä (Talousrikostutkinnan tila 2004, 64).

Kyselyssä vastaajia pyydettiin arvioimaan väittämää *Yksikössä esitutkinnan sujuvuuden esteeksi on muodostunut ruotsin kielen taitoisten tutkijoiden vähyys* kuusiportaisella asteikolla (täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, ei samaa eikä eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä, en osaa sanoa). Vastausten prosenttijakaumat on esitetty lääneittäin kuviossa 29. Luokat täysin samaa mieltä ja jokseenkin samaa mieltä sekä jokseenkin eri mieltä ja täysin eri mieltä on yhdistetty.

KUVIO 29. Väittämän ”Yksikössä esitutkinnan sujuvuuden esteeksi on muodostunut ruotsin kielen taitoisten tutkijoiden vähyys” vastaukset yhteensä ja lääneittäin, %

Kuviosta näkyy, etteivät vastaajat kokeneet ruotsin kielen taitoisten tutkijoiden vähyden muodostuneen esteeksi esitutkinnan sujuvuudelle. Ainoastaan noin kolme prosenttia vastaajista oli täysin sitä mieltä, että ruotsin kielen taitoisten tutkijoiden vähyys olisi heidän yksikössään ongelma ja vain kahdeksan prosenttia oli väittämän kanssa jokseenkin samaa mieltä. Valtaosa (79 %) vastaajista oli väittämän kanssa eri mieltä.

Läänien välisestä vertailusta voitiin havaita, että selvimmin kyseinen ongelma kosketti Etelä-Suomen lääniä (neljännes ollut väittämän kanssa samaa mieltä). Samaa mieltä väittämän kanssa on ollut myös muutama vastaaja Helsingistä (7 %) ja Länsi-Suomen läänistä (3 %).³⁸ Kuten Tila-raportissakin (2004, 14) todetaan, näyttää ruotsinkielisten tutkijoiden puute kulminoituvan tietyille ruotsinkielisille paikkakunnille.

Eräs vastaaja lähestyi ruotsin kieleen liittyviä ongelmia toisesta näkökulmasta toteamalla, ettei ruotsin kielen taitoisten tutkijoiden vähyys ole muodostunut esteeksi vaan

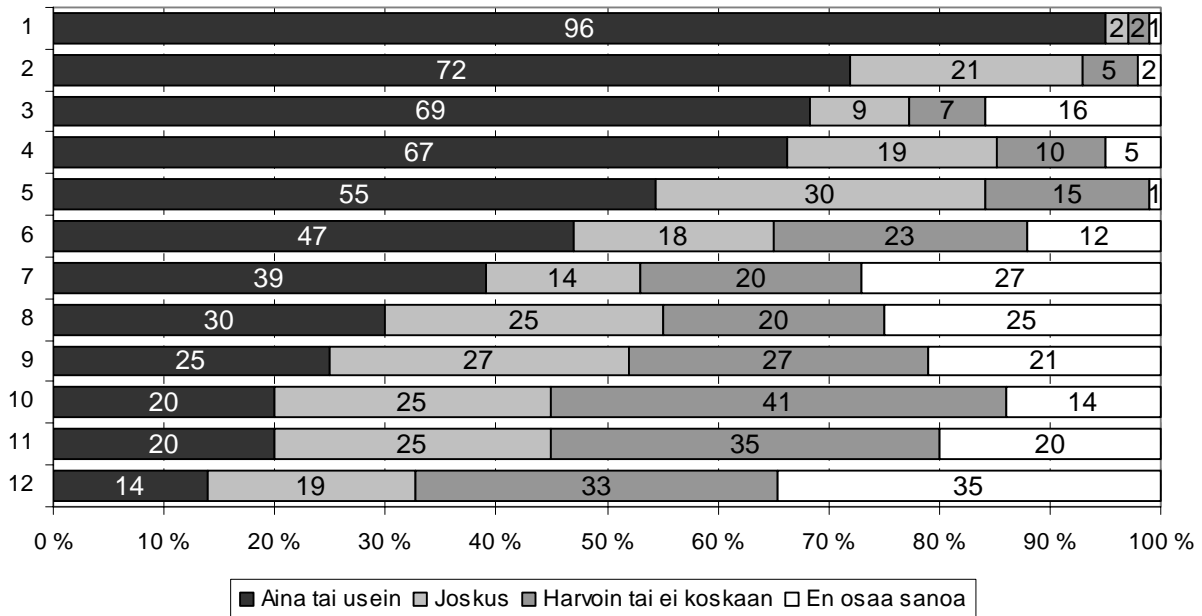
³⁸ p=0,043

esitutinnan sujuvuutta haittaa ruotsin kielen todistuksen vaatiminen: "Ruotsin kielitodistuksen vaatiminen on käytännössä muodostumassa esitutinnan sujuvuuden esteeksi, koska se estää/vaikeuttaa rekrytointia."

3.5 YHTEENVETOA

Edellä toimenpidesuosituksia käsitteleviin väittämiin ja kysymyksiin tulleita vastauksia on tarkasteltu yksitellen taustamuuttujien luokissa. Lopuksi tässä lyhyessä yhteenvedossa vastausten prosenttijakaumia verrataan vielä toisiinsa kokonaiskuvan muodostamiseksi siitä, mihin asioihin tämän kyselyn valossa olisi vielä kiinnitettävä huomiota ja mitkä asiat ovat talousrikostutkinnassa hyvällä mallilla.

Kuvioissa 30 ja 31 on esitetty kaikkiin väittämiin tulleiden vastausten prosenttijakaumat. Kuviossa 30 on väittämät kysymyssarjasta, jossa vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka usein erilaiset väittämässä esitetyt toimenpiteet ovat sisältyneet talousrikostutkintaan viimeisen vuoden aikana. Kuviossa 31 puolestaan on väittämät kysymyssarjasta, jossa kysyttiin vastaajien mielipiteitä esitetyistä asioista. Lihavoidut toimenpiteet työryhmä nimesi erityisen tärkeiksi ja esitti niiden toteuttamista välittömästi.

- 1 Liiketoimintakiellon edellytysten tutkinta tehdään tutkinnan yhteydessä
- 2 Rikoshyödyn jäljittämiseksi esitutkinta-, vero- ja ulosottoviranomaiset työskentelevät yhteistyössä
- 3 Talousrikostutkintaan siirtyvät luokitellaan UPJ:n ja ylijohdon ohjeistuksen mukaiseen palkkaluokkaan
- 4 Syyttäjä ja tutkinnanjohtaja toimivat yhteistyössä esitutkinnan aikana
- 5 Tutkinnassa käytetään kirjallisia tutkintasuunnitelmia
- 6 Uudet talousrikostutkijat perehdytetään työhönsä hyvin
- 7 Talousrikostutkintaan siirtyvien osaaminen ja kokemus otetaan huomioon henkilökohtaista palkkaosuutta määriteltäessä
- 8 Tutkijat laativat oikeusapupyynnöjä riittävän varhaisessa vaiheessa
- 9 Vakavat talousrikosjutut on kytketty vakavan rikollisuuden kohdevalintaan
- 10 Yli puolen vuoden ajan tavoittamattomissa olleita etsintäkuulutettuja etsitään aktiivisin toimin.
- 11 Vaikeasti tavoitettavien etsintäkuulutettujen etsinnässä hyödynnetään KRP:n toimintoja
- 12 Tutkinnanjohtajat pitävät tutkintapäiväkirjaa

KUVIO 30. Vastaajien arviot siitä, kuinka usein seuraavat toimenpiteet ovat sisältyneet talousrikostutkintaan viimeisen vuoden aikana, % (n=130) (Lihavoidut toimenpiteet työryhmä on nimennyt erityisen tärkeiksi.)

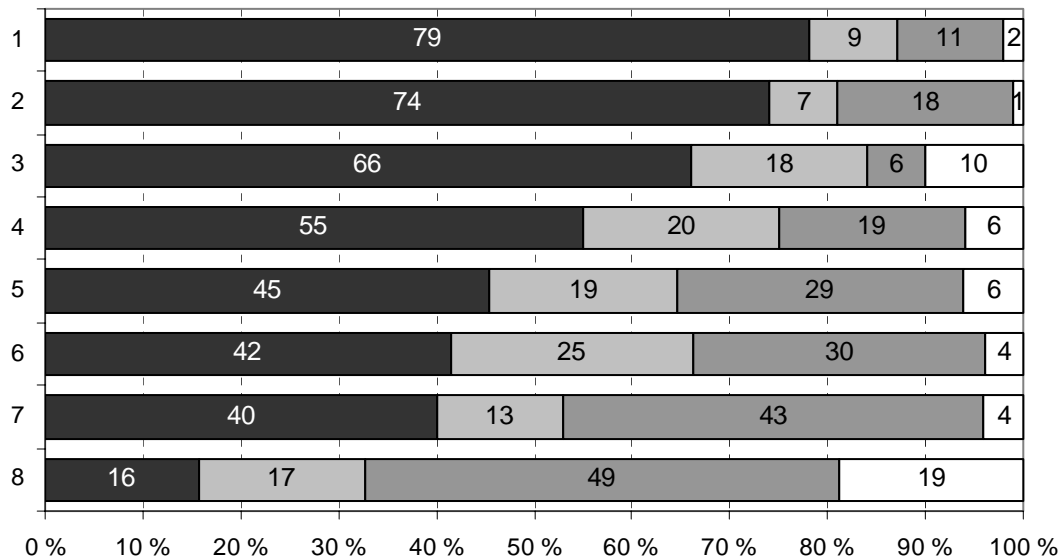
Kuviosta havaitaan, että osa väittämistä esitetyistä toimenpiteistä näyttäisi keskimäärin toteutuneen vastaajien yksiköissä hyvin viimeisen vuoden aikana. Näitä ovat liiketoimintakiellon edellytysten tutkinta esitutkinnan yhteydessä, esitutkinta-, vero- ja ulosotoviranomaisten yhteistyö rikoshyödyn jäljittämiseksi, talousrikostutkintaan siirtyvien luokittelu uuden palkkausjärjestelmän ja ylijohdon ohjeistuksen mukaisesti, syyttäjän ja tutkinnanjohtajan yhteistyö esitutkinnan aikana ja kirjallisten tutkintasuunnitelmien käyttäminen. Kaikkien edellä mainittujen väittämien kohdalla yli puolet vastaajista on valinnut vaihtoehdon *aina* tai *usein*. Tämän lisäksi *harvoin* tai *ei koskaan* valinneiden osuus on edellisten väittämien kohdalla ollut 15 prosenttia tai vähemmän.

Muihin väittämiin verrattuna ongelmia näyttäisi jonkin verran olevan yli puolen vuoden ajan tavoittamattomissa olleiden etsintäkuulutettujen aktiivisessa etsinnässä, KRP:n toimintojen hyödyntämisessä etsintäkuulutettujen etsinnässä sekä tutkinnanjohtajien tutkintapäiväkirjan pitämisessä. Näiden väittämien kohdalla *harvoin* tai *ei koskaan* -vaihtoehdon valinneiden osuus on suurempi kuin *aina* tai *usein* -vaihtoehdon valinneiden osuus. Näiden väittämien lisäksi uusien talousrikostutkijoiden hyvin perehdyttämisen, talousrikostutkintaan siirtyvien osaamisen ja kokemuksen huomioon ottamisen henkilökohtaista palkkaosuutta määriteltäessä, oikeusapupyynnöiden riittävän varhaisen laatimisen sekä vakavien talousrikosjuttujen kytkemisen vakavan rikollisuuden kohdevalintaan kohdalla viidennes tai useampi vastaajista oli valinnut vaihtoehdon *harvoin* tai *ei koskaan*.

Tasaisimmin mielipiteitä jakoivat väittämät, jotka koskivat oikeusapupyynnöiden laatimista riittävän varhaisessa vaiheessa, vakavien talousrikosjuttujen kytkemistä vakavan rikollisuuden kohdevalintaan, yli puolen vuoden ajan tavoittamattomissa olleiden etsintäkuulutettujen aktiivista etsintää sekä KRP:n toimintojen hyödyntämistä etsintäkuulutettujen etsinnässä.

Kuviosta voidaan myös havaita, että joidenkin väittämien kohdalla hyvin monet vastaajat eivät osanneet sanoa kantaansa asiaan. Erityisesti tutkintapäiväkirjan pitäminen, uusien tutkijoiden henkilökohtaisen palkkaosuuden määrittely, oikeusapupyynnöiden riittävän varhainen laadinta, vakavien talousrikosjuttujen kytkeminen vakavan rikollisuuden kohdevalintaan sekä KRP:n toimintojen hyödyntäminen vaikeasti tavoitettavien etsintäkuulutettujen etsinnässä olivat tällaisia väittämiä. Näiden väittämien kohdalla viidennes tai useampi vastaaja ei osannut sanoa kantaansa kysymykseen.

Kuviossa 31 on esitetty vastaukset väittämiin, joissa vastaajia pyydettiin arvioimaan, ovatko he samaa mieltä vai ei eri mieltä väittämien kanssa. Kuviosta nähdään, että reilusti yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, ettei ruotsin kielen taitoisten tutkijoiden vähyys ole muodostunut yksikössä esitutkinnan sujuvuuden esteeksi. Lähes yhtä moni on ollut samaa mieltä siitä, että tutkintasihteereitä hyödynnetään yksikössä päivittäisten toimien suorittajina. Lisäksi yli puolet vastaajista on ollut samaa mieltä siitä, että talousrikosten tilastointi- ja seurantajärjestelmien käyttöön liittyviä ohjeistuksia noudatetaan hyvin ja että yksikössä on viimeisen vuoden aikana selkiytetty tutkinnanjohtajan roolia.

■ Täysin tai joksikin samaa mieltä □ Ei samaa eikä eri mieltä □ Jokseenkin tai täysin eri mieltä □ En osaa sanoa

- 1 Esitutinnan sujuvuuden esteeksi ei ole yksikössä muodostunut ruotsin kielen taitoisten tutkijoiden vähyys.*
2 Tutkintasihteereitä hyödynnetään yksikössä päivittäisten toimien suorittajina.
 3 Talousrikosten tilastointi- ja seurantajärjestelmien käyttöön liittyviä ohjeistuksia noudatetaan yksikössä hyvin.
4 Yksikössä on viimeisen vuoden aikana selkiytetty tutkinnanjohtajan roolia tutkinnan ja prosessin johtajana.
5 Yksikössä on viimeisen vuoden aikana selkiytetty ryhmänjohtajan roolia päivittäisjohtamisessa.
6 Talousrikostutkinnassa ja rikostiedustelussa työskentelevät henkilöt toimivat tehokkaalla tavalla yhteistyössä.
 7 Yksikössä huolehditaan kokeneiden talousrikostutkijoiden osaamisen siirtymisestä aloittaville tutkijoille.
 8 Yksikössä on tehostettu rekrytointia poliisihallinnon ulkopuolelta viimeisen vuoden aikana.

* Väittämä on käännetty samansuuntaiseksi muiden väittämien kanssa.

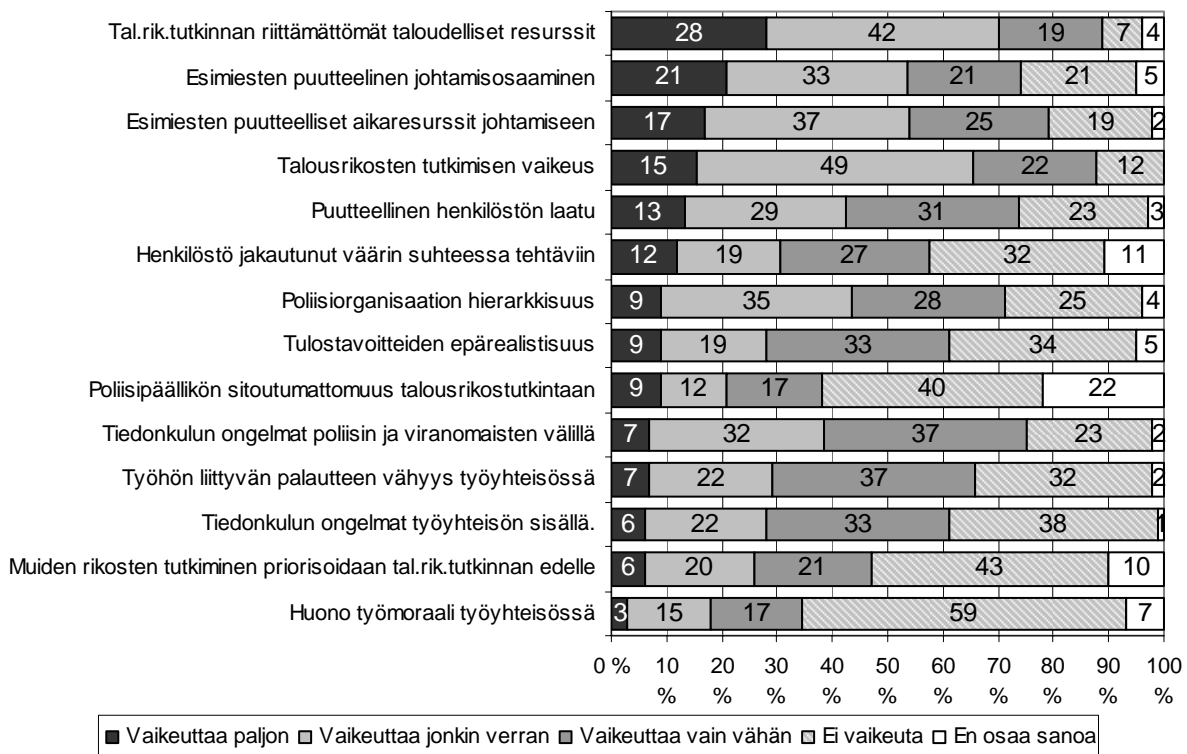
KUVIO 31. Vastaajien arviot seuraavista talousrikostutkinnan tilaa koskevista väittämistä, % (n=130) (Lihavoidut toimenpiteet työryhmä on nimennyt erityisen tärkeiksi.)

Melkein puolet vastaajista on ollut eri mieltä siitä, että yksikössä on tehostettu rekrytointia poliisihallinnon ulkopuolelta viimeisen vuoden aikana ja että yksikössä on huolehdittu kokeneiden talousrikostutkijoiden osaamisen siirtämisestä aloitteleville tutkijoille. Jälkimmäisen väittämän kohdalla mielipiteet olivat kuitenkin kahtiajakautuneet, sillä lähes yhtä monta vastaajaa on ollut väittämän kanssa samaa mieltä kuin eri mieltäkin. Lisäksi havaittiin, että poliisihallinnon ulkopuolisen rekrytoinnin tehostamiseen noin viidennes vastaajista ei ole osannut ottaa kantaa.

4 TALOUSRIKOSTUTKINTAA VAIKEUTTAVAT TEKIJÄT

Tämän selvityksen ensisijaisena tavoitteena on ollut kartoittaa talousrikostutkinnan käytännön tason toimijoiden mielipiteitä Talousrikostutkinnan tila -raportissa (2004) esitettyjen toimenpidesuosituksen toteutumisesta. Tämän lisäksi käydään vielä lyhyesti läpi vastaajien arvioita talousrikostutkinnan ongelmakohdista. Ongelmiin liittyvät kysymykset kietoutuvat läheisesti toimenpidesuosituksissa esitettyihin asiakokonaisuuksiin.

Kyselylomakkeessa oli valmiiksi lueteltu 14 eri tekijää, joiden osalta vastaajien tuli arvioida, vaikeuttavatko ne talousrikostutkintaa vai eivät, ja jos vaikeuttavat, niin missä määrin (vastausvaihtoehdot olivat vaikeuttaa paljon, vaikeuttaa jonkin verran, vaikeutta vain vähän, ei vaikeuta ja en osaa sanoa). Lisäksi kysymyssarjan loppuksi vastaajien oli mahdollista kommentoida omin sanoin esitettyjä väittämiä ja talousrikostutkinnan ongelmia yleisemminkin. Kuviossa 32 on esitetty vastausten prosenttijakaumat kaikkien vastaajien osalta.

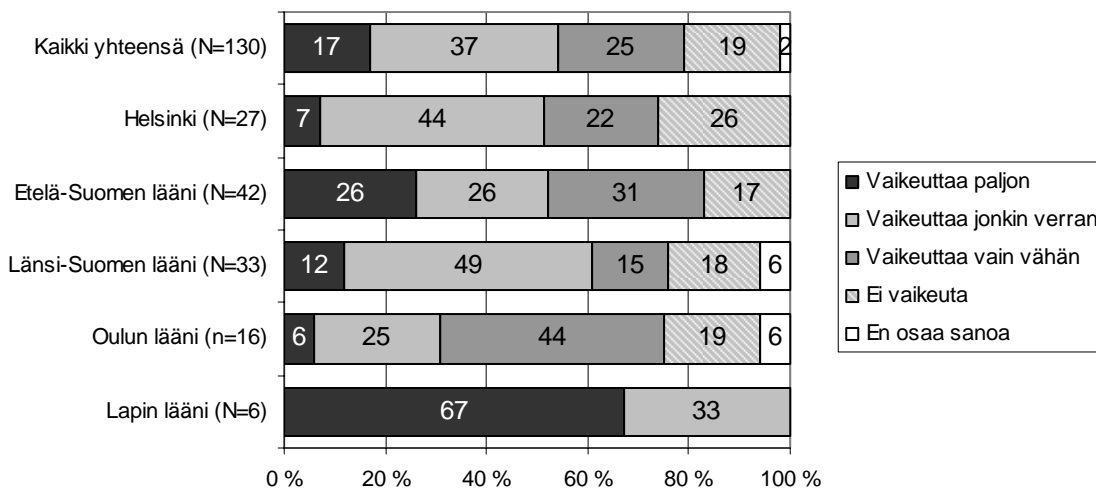
KUVIO 32. Vastaajien kokemukset talousrikostutkintaa vaikeuttavista tekijöistä, % (n=130)

Noin 28 prosenttia vastaajista koki, että talousrikostutkinnan riittämättömät taloudelliset resurssit vaikeuttavat paljon talousrikostutkintaa. Vain seitsemän prosenttia oli sitä mieltä, ettei resurssipula vaikeuta talousrikostutkintaa. Esimiesten puutteellinen johtamisosaaminen ja esimiesten puutteelliset aikaresurssit johtamiseen jakoivat vastaajien mielipiteet: noin viidennes vastaajista koki niiden vaikeuttavan paljon talousrikostutkintaa, mutta samoin viidennes näki, etteivät ne vaikeuta ollenkaan talousrikostutkintaa. Samoin talousrikosten tutkimisen vaikeus oli tekijä, jonka nähtiin yhtä usein vaikeuttavan paljon tutkintaa (n. 15 %) kuin että se ei vaikeuta tutkintaa ollenkaan (n. 12 %).

Huonon työmoraalin nähtiin listalla mainituista tekijöistä harvimminkin vaikeuttavan tutkintaa (59 % mielestä ei vaikeuta). Tämä oli lisäksi ainoa tekijä, jonka kohdalla ei vai-

keuta -vaihtoehdon valinneiden osuus on suurempi kuin *vaikeuttaa paljon, vaikeuttaa jonkin verran ja vaikeuttaa vain vähän* -vaihtoehtojen yhteenlaskettu osuus. Muiden tekijöiden kohdalla enemmistö vastaajista näki tekijöiden vaikeuttavan tutkintaa ainakin vähän. Muiden suhteellisen harvoin tutkintaa vaikeuttavien tekijöiden osalta voidaan mainita, että noin 40 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, etteivät muiden rikosten tutkimisen priorisointi talousrikostutkinnan edelle, tiedonkulun ongelmat työyhteisön sisällä ja poliisipäällikön sitoutumattomuus talousrikostutkintaan vaikeuta tutkintaa. Alle kymmenen prosenttia vastaajista oli näiden väittämien kohdalla sitä mieltä, että ne vaikeuttavat tutkintaa paljon. Lisäksi voidaan havaita, että noin neljännes vastaajista ei osannut ottaa kantaa poliisipäällikön sitoutuneisuutta koskeneeseen kysymykseen. Tämä on mielenkiintoinen havainto ja osoittaa, että päälliköiden näkyvyydessä talousrikostutkinnan saralla olisi kehittämisen varaa, sillä näin suuri osuus henkilöstöstä ei edes osaa arvioida päällikön sitoutuneisuuden astetta.

Läänien välinen tarkastelu osoitti, että talousrikostutkintaa vaikeuttavien tekijöiden kokemuksissa oli tilastollisesti merkitseviä eroja kahden tekijän kohdalla: esimiesten puutteelliset aikaresurssit johtamiseen ja muiden rikosten tutkimisen priorisointi talousrikostutkinnan edelle. Ensimmäiseksi kuviossa 33 on kuvattu vastausten prosenttijaumat kysymykseen *Koetko että esimiesten puutteelliset aikaresurssit johtamiseen vaikeuttavat talousrikostutkintaa*. Kuvioista voidaan nähdä, että huonoimman arvion esimiesten ajankäytöstä ovat antaneet Lapin läänin vastaajat – jopa 67 prosenttia heistä näki, että esimiesten puutteelliset aikaresurssit johtamiseen vaikeuttavat tutkintaa paljon eikä heistä kukaan ole valinnut *ei vaikeuta* -vaihtoehtoa. Muilla alueilla viidenneksestä neljännekseen vastaajista ei ole kokenut esimiesten puutteellisten aikaresurssien vaikeuttavan ollenkaan tutkintaa. Etelä-Suomen läänin vastaajien keskuudessa näkemykset olivat kuitenkin jakaantuneet, sillä neljännes näki esmiehiltä puuttuvan aikaa johtamiseen siinä määrin, että se vaikeuttaa talousrikostutkintaa paljon.³⁹

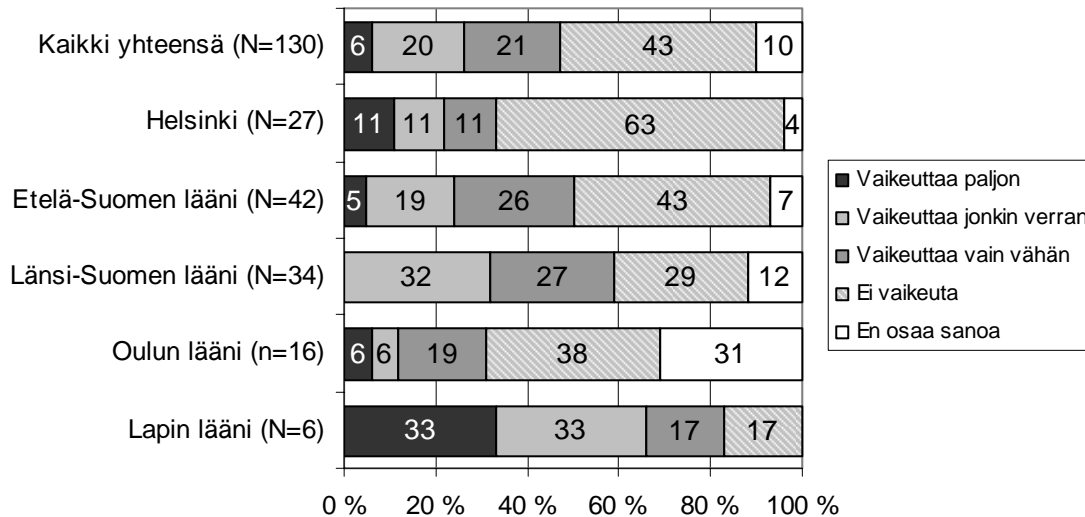

KUVIO 33. Kysymyksen ”Koetko, että esimiesten puutteelliset aikaresurssit johtamiseen vaikeuttavat talousrikostutkintaa” vastaukset yhteensä ja lääneittäin, %

Kuviosta 34 puolestaan nähdään, että Helsingin vastaajat olivat muita useammin kokeneet, ettei muiden rikosten priorisointi talousrikosten edelle ole ongelmana ollenkaan

³⁹ p=0,023

(63 % on sitä mieltä, ettei vaikeuta).⁴⁰ Etelä-Suomen läänissä tätä mieltä oli noin 43 prosenttia vastaajista, Oulun läänissä 38 prosenttia, Länsi-Suomen läänissä 29 prosenttia ja Lapin läänissä vajaa viidennes vastaajista. Länsi-Suomen läänissä kukaan ei ole kuitenkaan kokenut muiden rikosten priorisoinnin talousrikosten edelle vaikeuttavan tutkintaa paljon. Etelä-Suomen läänissä ja Oulun läänissä noin viisi prosenttia vastaajista on kokenut näin, Helsingissä noin 11 prosenttia ja Lapin läänissä jopa 33 prosenttia vastaajista. Lisäksi voitiin havaita, että Oulun läänissä noin 30 prosenttia vastaajista ei ole osannut ottaa kantaa tähän kysymykseen – osuus oli selvästi suurempi kuin muiden läänien osalta.

KUVIO 34. Kysymyksen "Koetko, että muiden rikosten tutkimisen priorisoiminen talousrikostutkinnan edelle vaikeuttaa talousrikostutkintaa" vastaukset yhteensä ja lääneittäin, %

Vastaajat olivat myös kommentoineet omin sanoin joitakin tekijöitä, joiden he ovat kokeneet vaikeuttavan talousrikostutkintaa. Eräs vastaaja kommentoi tutkinnan tehokkuuden kriteereitä toteamalla, että *"ei meillä ole huonoa työmoraalia – vielä. Kyllä se siitä kehittyy, kunhan oikein paljon nopeutetaan tutkintaa laatuasioiden kustannuksella. Nopeuttaminen on hyvä asia ja juttujen jakaminen nopeat, hitaat ja vielä hitaammat, on hyvä juttu, mutta nopeus ei saa olla se kaikkein tärkein tavoite."*

Yhdessä kommentissa otettiin puolestaan kantaa johtamiskysymyksiin ja erityisesti tutkinnanjohtamiseen: *"Tutkinnanjohtajan toimimattomuus rasittaa kohtuuttomasti rivitutkijoita. Tutkijat vaarassa uupua ja syrjäytyä. Tutkijalle asetetut tavoitteet 'ympäripyöreitä'. Kun ei tiedä, mikä on kyllin, voi uuvuttaa itsensä työllä. Nyt on vallalla läpivirtauksen parantaminen. Vaarana on tutkinnan laadun huonontuminen, jos läpivirtausta parannetaan väärin keinoin. EKY-ryhmä on hyvä tässä tarkoituksessa. Tutkijoille apua asiantuntevalta tutkinnanjohtajalta ja syyttäjäyhteistyöllä."* Toisessa kommentissa ongelmaa tarkasteltiin tutkinnanjohtajan näkökulmasta: *"Riittämättömät resurssit. Esim. laajoilla maalijutuilla et enää pärjää ainoana TJ:nä. Pakkokeinojuokseminen (uudet salaiset pakkokeinot, turvarit, vangitsemiset, takavarikot ym.) ja asiakkaiden kanssa asiakirjavääntäminen + muu oheistoiminta ajaa taktisen ja operatiivisen johtamisen aikamäärät todella minimiin."*

Lisäksi vastaajat toivat esille, että tutkintaa hidastavat tekijät kietoutuvat osittain viranomaisten välisen yhteistyön ongelmiin: *"Yksi ongelma on se, kun poliisin puolella on*

⁴⁰ p=0,009

satsattu talousrikoksiin niin esimerkiksi tärkeä yhteistyökumppanimme verottaja ei ole saanut vastaavalla tavalla lisäresursseja tähän toimintaan ja niinpä monen reaaliaikaisena alkaneen jutun verotarkastus kaikkine kiemuroineen kestää kauan ja juttujen valmistuminen sen takia viivästyy." "Syyte- ja oikeusprosessin hitaus, esitutkinnan päätyttyä jutusta ei kuulu enää mitään. Haastehakemukset ja oikeuden päätökset olisivat jo oppimismielessä tärkeitä saada käyttöön."

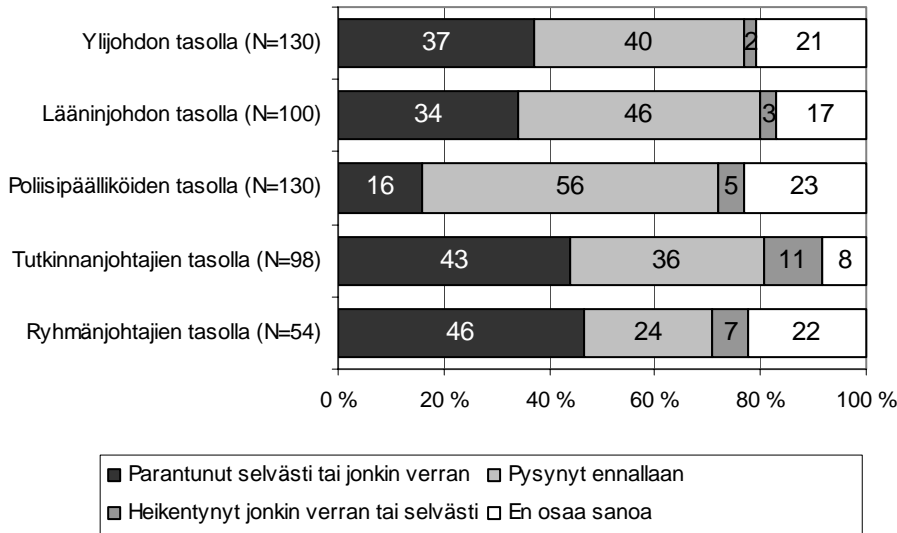
Esille nostettiin myös palkkaukseen ja siinä koettuun epätasa-arvoisuuteen liittyviä seikkoja: "Jos maassa ei toteuteta loppuun saakka tasapuolista ja oikeudenmukaista palkkausta (krp 08.06.02 ja pl 08.05) niin ei ole vaikea ennustaa tulevia ongelmia! Tämä tuo mukanaan myös yhteistyön ongelmia, koska juttujen sisällöllä tai vaikeudella tai kansainvälisyydellä ei voi kukaan enää elvistellä, koska niitä on kaikilla."

Talousrikosseminaariin vuonna 2004 osallistuneille henkilöille tehdyssä kyselyssä talousrikostorjunnan suurimmiksi ongelmiksi koettiin resurssipulan, juttujen määrän sekä tutkinta-ajan keston lisäksi palkkaus, tutkinnan organisointi, rekrytointi, johtaminen, henkilöstön pätevyys ja osaaminen sekä juttujen vaikeus ja laajuus (Talousrikostutkinnan tila 2004, 10). Edellä havaittiin, että ongelmia koetaan edelleen paljolti samat asiakokonaisuudet (resursointi, johtaminen, talousrikosten tutkimisen vaikeus, henkilöstön pätevyys). On kuitenkin hyvä huomata, että tämän kyselyn valossa kokemukset jakautuivat. Osa vastaajista ei koe ko. asioita tutkinnan erityisinä ongelmakohtina. Ongelmat näyttävätkin jossain määrin jakaantuvan epätasaisesti talousrikostutkinnan kentällä.

5 TALOUSRIKOSTUTKINNAN OHJAUKSEN JA JOHTAMISEN KEHITTÄMINEN

Toimenpidesuosituksen ja ongelmakohtien tarkastelun jälkeen raportissa kartoitetaan vielä lyhyesti vastaajien mielipiteitä talousrikostutkinnan ohjaamisen ja johtamisen kehittämisestä. Kyselylomakkeessa vastaajia pyydettiin arvioimaan, miten talousrikostutkinnan ohjaus ja johtaminen on heidän mielestään kehittynyt viimeisen vuoden aikana ylijohdon, lääninjohdon, poliisipäälliköiden, tutkinnanjohtajien ja ryhmänjohtajien tasolla. Arviointi tehtiin kuusiportaisella asteikolla (parantunut selvästi, parantunut jonkin verran, pysynyt ennallaan, heikentynyt jonkin verran, heikentynyt selvästi, en osaa sanoa). Tämän jälkeen vastaajat saivat omin sanoin perustella, mikä johtamisessa on parantunut tai heikentynyt.

Kuviossa 35 on esitetty vastausten prosenttijakaumat. Helsingin vastaajat eivät ole arvioineet lääninjohdon tasoa. Myöskään päällystöön kuuluvat vastaajat eivät ole arvioineet tutkinnanjohtajien tasoa eivätkä alipäällystöön kuuluvat vastaajat ryhmänjohtajien tasoa. Näin ollen kyseessä ei ole itsearviointi vaan muiden suorittama arviointi.

KUVIO 35. Arviot siitä, miten ohjaus ja johtaminen ovat kehittyneet viimeisen vuoden aikana, %

Kuviosta voidaan havaita, että arviot johtamisen kehittymisestä olivat jokaisella tasolla positiivisia: valtaosa vastaajista näki johtamisen joko kehittyneen tai pysyneen ennallaan viimeisen vuoden aikana. Toisaalta on huomioitava, että pysynyt ennallaan -vaihtoehdon valinnut vastaaja on voinut tarkoittaa, että johtamisen taso on pysynyt ennallaan huonolla tasolla. Positiivisena voidaan kuitenkin pitää sitä, että harva vastaaja on kokenut johtamisen heikentyneen viimeisen vuoden aikana.

Viimeisen vuoden aikana johtaminen on vastaajien mielestä parantunut eniten ryhmänjohtajien tasolla (46 % mielestä parantunut selvästi tai jonkin verran) ja tutkinnanjohtajien tasolla (43 %). Ylijohdon ja lääninjohdon tasolla johtaminen on parantunut noin reilun 30 prosentin mielestä. Poliisipäälliköiden johtamisen arvioi parantuneen noin 16 prosenttia vastaajista. Johtamisen heikentymistä on vastaajien mielestä tapahtunut useimmiten tutkinnanjohtajien tasolla (11 % mielestä heikentynyt jonkin verran tai selvästi). Tutkinnanjohtajien johtamisen kehittyminen on näin ollen jakanut mielipiteitä eniten. Muilla tasoilla heikentymistä on koettu tapahtuvan noin viiden tai vajaan viiden prosentin mielestä. Tutkinnanjohtajien tasoa (8 % ei osannut sanoa) lukuun ottamatta noin viidennes vastaajista ei osannut arvioida johtamisen kehittymistä linjaorganisaation eri tasoilla.

Ylijohtoa kiitettiin kommentteissa erityisesti resursointiin panostamisesta, todellisten ongelmien huomioimisesta, hyvästä talousrikostutkinnan asiantuntemuksesta ja kehittämishankkeista. Kritiikkiä annettiin muun muassa tavoitteenasettelun ja todellisten tulosten seurannan epäonnistumisesta ja vääristymisestä. Lääninjohtoa kiitettiin myös resursoinnista ja resurssien ohjauksesta sekä talousrikostutkintaa kohtaan osoitetusta kiinnostuksesta. Kritiikkiä esitettiin lääninjohdon voimattomuudesta poliisipäälliköiden päätöksiin nähden, ohjauksen puutteesta ja liiasta keskittymisestä tilastotietoihin.

Poliisipäälliköiden kohdalla nähtiin toisaalta kiinnostuksen talousrikostutkintaan lisääntyneen, toisaalta taas koettiin, ettei päällikköä kiinnosta ollenkaan talousrikostutkinta ja sen ongelmat. Ensimmäisestä nostettiin esimerkiksi muun muassa talousrikostutkinnan ongelmien tiedostaminen ja henkilöresurssien lisääminen. Jälkimmäisestä puolestaan saatettiin mainita, ettei päälliköllä ole tuntumaa talousrikostutkintaan tai ettei johtamista ole ollut lainkaan.

Tutkinnanjohtamisen parantumista perusteltiin useammassa kommentissa sillä, että yksikköön on saatu päätoiminen tutkinnanjohtaja tai että tutkinnanjohtajien määrä on

lisääntynyt. Lisäksi oli koettu, että uudet tutkinnanjohtajat ovat päteviä ja motivoituneita työhönsä. Johtamisen huonontumista puolestaan saatettiin perustella sillä, että kokenut tutkinnanjohtaja on vaihtunut kokemattomaan tai että tutkinnanjohtaja on vaihtunut liian usein. Hyvänä pidettiin lisäksi tutkinnanjohtajan ja tutkijoiden välisen viestinnän parantamista. Tähän liittyen arvostettiin sitä, että tutkinnanjohtajilla on enemmän aikaa juuri tutkinnanjohtamiselle ja vuorovaikutukselle. Aikataulujen ja tutkintasuunnitelmien tekemisen on nähty parantavan tutkinnanjohtamista. Johtamista heikentävinä tekijöinä pidettiin puolestaan tutkinnanjohtajan etäisyyttä, niin fyysistä kuin vuorovaikutuksellistakin, tutkijoihin nähden ja puutteita ammatillisessa osaamisessa.

Ryhmänjohtajien osalta keskeisimpänä edistysnähtiin ryhmänjohtajien esimiesroolin selkiytyminen. Vastaajat kommentoivat muun muassa, että ryhmänjohtajien tietoisuus roolistaan on lisääntynyt, heidän kokemuksensa on karttunut ja tehtäväkuva on selkiytynyt. Suurimpana ongelmana koettiin vastaavasti, ettei yksikössä ole ryhmänjohtajia tai jos heitä on, heillä ei ole selkeää roolia ja sananvaltaa tutkinnassa. Vastaajat saattoivat esimerkiksi todeta, ettei ryhmänjohtajan roolia tai tehtäviä ei ole määritelty kunnolla, heillä ei ole varsinaista ryhmäjohtajaa tai ryhmänjohtajat eivät tee mitään erityistä ylitse muiden tutkijoiden. Ryhmänjohtajien rooli ei näyttäisi vielä olevan aivan toivotulla tavalla yhdenmukainen kaikissa yksiköissä (ks. myös luku 3.3.5).

6 YHTEENVETOA JA POHDINTAA

Tämän selvityksen tarkoituksena on ollut arvioida Talousrikostutkinnan tila -raportissa (2004) esitettyjen toimenpidesuosituksen nykytilaa. Selvitys on tehty lähettämällä lomakekysely kaikille paikallispoliisissa talousrikostutkinnan tehtävissä toimiville tutkinnanjohtajille, tutkijoille ja tarkastajille. Tavoitteena on ollut ensisijaisesti selvittää, mitkä talousrikostutkinnan osa-alueet näyttäisivät kyselyn valossa edelleen kaipaavan kehittämistä ja millä osa-alueilla kehittämistyö on jo tuottanut tulosta. Tähän liittyen raportissa on myös lyhyesti selvitetty, mitkä tekijät vastaajien mielestä erityisesti vaikeuttavat talousrikostutkintaa ja onko talousrikostutkinnan ohjaus ja johtaminen vastaajien mielestä parantunut, pysynyt ennallaan vai heikentynyt viimeisen vuoden aikana.

Kaiken kaikkiaan kuva toimenpidesuosituksen toteutumisesta näyttää kyselyn valossa suhteellisen hyvältä. Ensinnäkin vastaajista noin puolet ilmoitti, että talousrikostutkinta on ollut heidän laitoksellaan yhtenä poliisitoiminnan painopistealueena viimeisen vuoden aikana ja tämän lisäksi noin 30 prosenttia ilmoitti näin tapahtuneen jossain määrin. Yksittäisten toimenpidesuosituksen osalta voidaan puolestaan todeta, että vastaajien mielestä niistä on viimeisen vuoden aikana toteutunut suhteellisen hyvin⁴¹:

- liiketoimintakiellon edellytysten tutkinta esitutkinnan yhteydessä,
- **esitutkinta-, vero- ja ulosottoviranomaisten yhteistyö rikoshyödyn jäljittämiseksi,**
- **talousrikostutkintaan siirtyvien henkilöiden luokittelu UPJ:n ja ylijohdon ohjeituksen mukaiseen palkkaluokkaan,**
- syyttäjän ja tutkinnanjohtajan esitutkinnan aikainen yhteistyö,
- kirjallisten tutkintasuunnitelmien käyttäminen esitutkinnassa,
- **tutkintasihteereiden hyödyntäminen yksikössä päivittäisten toimien suorittajina,**
- **tutkinnanjohtajan roolin selkiyttäminen,**

⁴¹ Lihavoidut toimenpidesuositukset työryhmä on nimennyt tärkeiksi ja esittänyt niiden välitöntä toimeenpanoa.

- talousrikosten tilastointi- ja seurantajärjestelmien käyttöön liittyvien ohjeistusten noudattaminen ja
- ruotsin kielen taitoisten tutkijoiden vähyys ei ole muodostunut esitutkinnan sujuvuuden esteeksi.

Näistä keskimääräisesti hyvin toteutuneista toimenpidesuosituksista voidaan ensinnäkin todeta, että liiketoimintakiellon edellytysten valvonta näyttäisi olevan yksiköissä erittäin säännöllistä. Viranomaisyhteistyön osalta voidaan mainita, että myös syyttäjän ja tutkinnanjohtajan välinen yhteistyö sekä esitutkinta-, vero- ja ulosottoviranomaisten yhteistyö rikoshyödyn jäljittämiseksi on koettu suhteellisen säännölliseksi. Myös talousrikosten tilastointi- ja seurantajärjestelmien käyttöön liittyviä ohjeistuksia arvioitiin noudatettavan säännöllisesti, vaikkakin itse seurantajärjestelmiä saatettiin kritisoida. Talousrikostutkinnan työskentelytapojen osalta voitiin havaita, että kirjallisten tutkintasuunnitelmien käyttäminen, tutkintasihteereiden hyödyntäminen päivittäisten toimien suorittajina sekä tutkinnanjohtajien roolin selkiyttäminen näyttäisivät toteutuneen keskimäärin hyvin viimeisen vuoden aikana. Talousrikostutkinnan rekrytoinnin osalta puolestaan havaittiin, että talousrikostutkintaan siirtyvien luokittelu UPJ:n ja ylijohdon ohjeistuksen mukaiseen palkkaluokkaan näyttää toteutuneen suhteellisen hyvin, vaikkakin henkilöiden osaamisen ja kokemuksen huomioon ottamisessa henkilökohtaista palkkaosuutta määriteltäessä toivottiin parantamisen varaa. Ruotsin kielen taitoisten tutkijoiden vähyys ei koettu muodostuneen esitutkinnan sujuvuuden esteeksi.

Parantamisen ja kehittämisen varaa puolestaan vastaajien mielestä on erityisesti vielä:

- **tutkinnanjohtajien tutkintapäiväkirjan pitämisessä,**
- KRP:n toimintojen hyödyntämisessä vaikeasti tavoitettavien etsintäkuulutettujen etsinnässä,
- yli puolen vuoden ajan tavoittamattomissa olleiden etsintäkuulutettujen aktiivisessa etsinnässä ja
- poliisihallinnon ulkopuolisen rekrytoinnin tehostamisessa.

Kyselyn valossa etsintäkuulutettujen tehokas etsintä näyttäisi toteutuvan epäsäännöllisesti ja vaihtelevasti. Epätietoisuus tutkintapäiväkirjojen käyttämisestä oli tavallista ja vain harvat vastaajat ilmoittivat päiväkirjoja käytettävän yksikössään säännöllisesti. Tässä suhteessa olisi erityisesti kehittämisen varaa, sillä työryhmä nimesi kyseisen toimenpidesuosituksen tärkeäksi ja välitöntä toimeenpanoa vaativaksi. Lisäksi poliisihallinnon ulkopuolinen rekrytointi oli vastaajien mukaan harvinaista, vaikkakin se saatettiin kokea tärkeäksi.

Alueellisia eroja⁴² vastaajien näkemyksissä oli puolestaan seuraavien asioiden yhteydessä:

- talousrikosasioiden käsittelyn ruuhkautuminen,
- lisäresurssien kohdistaminen talousrikostutkintaan laitoksen sisäisin toimin viimeisen vuoden aikana,
- **ryhmänjohtajan roolin selkiyttäminen,**
- **tutkinnanjohtajan roolin selkiyttäminen,**

⁴² Tilastollisen merkitsevyyden rajana on pidetty $p < 0,050$. Tutkimuksen yhtenä puutteena voidaan pitää sitä, ettei läänien väliseen tarkasteluun voitu ottaa mukaan Itä-Suomen läänin hyvin pienen vastaajamäärän vuoksi.

- ruotsin kielen taitoisten tutkijoiden vähyys esitutinnan sujuvuuden esteenä,
- **esitutkinta-, vero- ja ulosottoviranomaisten yhteistyö rikoshyödyn jäljittämisessä,**
- **talousrikostutkintaan siirtyvien henkilöiden luokittelu UPJ:n ja ylijohdon ohjeistuksen mukaiseen palkkaluokkaan ja**
- **tutkinnanjohtajien tutkintapäiväkirjan pitäminen.**

Aluekohtainen tarkastelu tehtiin kyselyssä ainoastaan läänien tasolla eikä kyselyssä kerätty yksikkökohtaisia tietoja. Alueelliset erot kyselyssä viittaavat näin ollen siihen, että eri läänien alueella toimenpidesuositukset on toteutettu vaihtelevasti, mutta sen tarkemmin yksiköiden välisiä eroja ei valitettavasti tässä kyselyssä ollut mahdollista vertailla.

Joidenkin kysymysten kohdalla näkemyksissä oli tilastollisesti merkitseviä eroja eri virka-asemaryhmissä toimivien vastaajien välillä. Näitä olivat:

- tilastointi- ja seurantajärjestelmien käyttöön liittyvien ohjeistuksien noudattaminen,
- **vakavien talousrikosjuttujen kytkeminen mukaan vakavan rikollisuuden kohdevalintaan,**
- **ryhmänjohtajan roolin selkiyttäminen,**
- **kirjallisten tutkintasuunnitelmien käyttäminen,**
- **tutkintapäiväkirjan pitäminen,**
- **talousrikostutkintaan siirtyvien luokittelu UPJ:n ja ylijohdon ohjeistuksen mukaiseen palkkaluokkaan,**
- **osaamisen ja kokemuksen huomion ottaminen henkilökohtaista palkkaosuutta määriteltäessä,**
- huolehtiminen kokeneiden talousrikostutkijoiden osaamisen siirtymisestä aloitteleville tutkijoille sekä
- uusien talousrikostutkijoiden hyvin perehdyttäminen työhönsä.

Virka-asemaryhmien väliset erot näkyivät aineistossa tyypillisesti niin, että virkahierarkiassa ylempänä olevilla henkilöillä oli positiivisempi kuva toimenpidesuositusten kohteena olevien asioiden tilasta kuin hierarkiassa alempana olevilla henkilöillä. Havainto on yhdenmukainen esimerkiksi poliisijohtamista tarkastelevissa tutkimuksissa tehdyn havainnon kanssa: esimiestaso ajattelee jokseenkin samankaltaisesti johtamiseen liittyvistä asioista, kun vastaavasti alipäällystön ja miehistön ajatukset ovat yhteneväisempiä, mutta suhtautuminen johtamiseen on usein jo paljon kriittisempää (Mälkiä & Sainio 2003; Joutsenlahti 2001). Poliisikulttuuria tutkittaessa poliisien keskuudessa esiintyvän ylempien arvostelun on tulkittu olevan organisaation hierarkisuuden yksi ilmenemismuoto. Hierarkian yläpäässä olevien päättäjien ja poliisijohdon ei katsota tietävän, kuinka rankkaa kentällä on. (Korander 2004, 11.) Tässä kyselyssä paikoin havaittuja virkahierarkian alempien tasojen muita kriittisempiä näkemyksiä ja kommentteja ei voida kuitenkaan pitää vain osana ylempien arvosteluun kuuluvaa ilmiötä. Ensinnäkin arvostelun kohteena voivat olla todelliset ja jokapäiväiset ongelmat, jotka konkretisoituvat juuri miehistön ja alipäällystön tutkintatyössä. Lisäksi on huomioitava, että jos tällaisissa kyselytutkimuksissa työntekijätasolla saattaa olla taipumus korostaa kriittisyyttään suhteessa tutkittaviin asioihin, saattaa esimiestasolla esiintyä juuri päinvastaista taipumusta.

Muutaman väittämän kohdalla vastaajien näkemyksissä esiintyi hajontaa, joka ei näyttänyt suoranaisesti liittyvän läänien ja virka-asemaryhmien välisiin eroihin. Myös läänien ja virka-asemaryhmien sisällä näkemykset jakautuivat selvästi sen suhteen, onko

toimenpide vastaajien mielestä toteutunut säännöllisesti viimeisen vuoden aikana vai onko toimenpiteen kohdalla vielä kehitettävää. Tällaisia väittämiä olivat:

- **talousrikostutkinnassa ja rikostiedustelussa työskentelevät henkilöt toimivat tehokkaalla tavalla yhteistyössä,**
- tutkijat laativat oikeusapupyynnöitä riittävän varhaisessa vaiheessa ja
- **vakavat talousrikosjutut on kytketty vakavan rikollisuuden kohdevalintaan.**

Läänien sisällä vastausten jakautuminen selittyy osaltaan sillä, että läänit kattavat useampia yksiköitä ja eri yksiköissä toimenpidesuosittelujen toteuttaminen saattaa olla eri vaiheessa. Kyselyssä ei kerätty tietoja vastaajien yksiköistä – poikkeuksen muodostaa kuitenkin Helsinki. Tuloksia tarkasteltaessa huomio kiinnittyi siihen, että myös Helsingin sisällä vastaukset jakautuivat paikoittain voimakkaasti. Koska aineisto ei mahdollista yksikkötason vertailujen tekemistä, ei aineiston perusteella voida selvittää, poikkeako Helsinki tässä suhteessa luonteeltaan muista yksiköistä vai onko muidenkin yksiköiden sisällä näkemyksissä samanlaista hajontaa. On kuitenkin todennäköistä, että Helsingin yksikön suuri koko ja sen jakautuminen eri jaostoihin, jotka poikkeavat vastuualueiltaan toisistaan, on vaikuttanut näkemysten jakaantumiseen.

Osaltaan erot vastaajien näkemyksissä saattavatkin johtua siitä, että vain osalla vastaajista on ollut konkreettista kokemusta kysytystä toimenpiteestä. Toisten arviot saattavat perustua enemmän välilliseen tietoon ja näin näkemykset muotoutuvat erilaisiksi. Lisäksi vastauksiin on joidenkin kohdalla voinut vaikuttaa se, että vastaajat ovat oletettavasti tienneet, että kysymyksissä tiedustellut asiat olisi yksiköissä pitänyt toteuttaa. Toisaalta kyselytutkimuksissa on aina mahdollista, että joidenkin kysymysten kohdalla vastaajat ovat saattaneet ymmärtää kysymykset eri tavoin tai esimerkiksi käyttää toimenpiteen toteutumisen arviointiin erilaisia kriteerejä. Esimerkiksi Suvi Ronkainen (1998, 243) on todennut, että vastaajat rakentavat tiettyjen paikallisten totuuksien varassa käsitystään ja ymmärrystään todellisuudesta. Kyselylomakkeeseen annetut vastaukset ovat näin ollen elettyyn kokemukseen sitoutuneita selontekoja, jotka sisältävät tietoa, tulkintoja, ymmärrystä ja kysymysten reflektointia.

Varsinaisten toimenpidesuosittelujen toteutumisen lisäksi kyselyssä kartoitettiin talousrikostutkinnan ongelma-alueita sekä johtamisen kehittymistä. Kyselylomakkeessa esitetyistä tutkinnan mahdollisista ongelmista suhteellisesti useimmin talousrikostutkintaa koettiin vaikeuttavan riittämättömät taloudelliset resurssit. Ongelmina pidettiin myös esimiesten puutteellista johtamisosaamista ja puutteellisia aikaresursseja johtamiseen sekä talousrikosten tutkimisen vaikeutta. Lisäksi henkilöstön osaamisessa koettiin olevan paikkoin parantamisen varaa.

Talousrikostutkinnan johtamisen osalta voidaan koetuista ongelmista huolimatta kuitenkin todeta, että viimeisen vuoden aikana kehitys on ollut positiivista: valtaosa vastaajista näki johtamisen linjaorganisaation eri tasoilla joko kehittyneen tai pysyneen ennallaan ja vain harva vastaaja on kokenut johtamisen heikentyneen viimeisen vuoden aikana. Ongelmia ja parantamisen varaa löytyi kuitenkin. Poliisiorganisaation ylimmillä tasoilta odotettiin edelleen talousrikostutkinnan riittävää resursointia ja resurssien tarkoituksenmukaista kohdentamista sekä poliittisten päättäjien vakuuttamista talousrikostutkinnan yhteiskunnallisesta tärkeydestä. Poliisipäälliköiltä odotettiin enemmän todellista johtamista, paneutumista talousrikostorjunnan ongelmiin ja kiinnostuksen osoittamista talousrikostutkinnan osa-alueelle – tämän toivottiin myös näkyvän resurssien kohdentamisessa laitoksen sisällä. Tutkinnanjohtajilta toivottiin enemmän aikaa paneutua itse tutkinnanjohtamiseen ja ryhmänjohtajien osalta puolestaan heidän roolinsa selkiyttämistä.

Tähän raporttiin on koottu talousrikostutkinnan käytännön tason toimijoiden näkemyksiä ja kokemuksia Talousrikostutkinnan tila -raportissa esitettyjen toimenpidesuosituksen nykytilasta. Selvityksen perusteella nykytilasta muodostui suhteellisen myönteinen kuva. Toimenpidesuosituksen toteuttamista ja eteenpäin viemistä on kuitenkin edelleen syytä jatkaa, sillä vastaajien näkemyksissä oli havaittavissa myös selviä eroja monien toimenpidesuositusten kohdalla. Toivottavasti tähän raporttiin kerätyt näkemykset ja kokemukset auttavat omalta osaltaan talousrikostutkinnan kehittämistyötä.

LÄHTEET

- Alkula, Tapani & Pöntinen, Seppo & Ylöstalo, Pekka (1999) *Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät*. Helsinki: WSOY.
- Alvesalo, Anne (2003) *The Dynamics of Economic Crime Control*. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 14. Espoo: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Alvesalo, Anne & Tombs, Steve (2005) Evaluating Economic Crime Control? *Security Journal*, 18 (4), 7–15.
- Chelimsky, Eleanor (1997) The Coming Transformations in Evaluation. Teoksessa Chelimsky, Eleanor & Shadish, William R. (toim.) *Evaluation for the 21st Century. A handbook*. London: Sage.
- Hakamo, Terhi (2007, tulossa) Strategiatasolta kentälle – esimerkitapauksena paikallispoliisin talousrikostutkinta. Teoksessa Hakamo, Terhi & Vanhala, Anna (2007) *Poliisipäälliköt. Tutkimus paikallispoliisin johtamisesta*. Espoo: Poliisiammattikorkeakoulu.
- House, Ernest R. (1993) *Professional Evaluation. Social Impact and Political Consequences*. London: Sage.
- Joutsenlahti, Juha (2001) *Poliisin työmotivaatio ja johtaminen. Poliisihenkilöstön työmotivaation alenemiseen vaikuttavien ongelmien havaitseminen ja huomioon ottaminen johtamisessa*. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Korander, Timo (2004) Poliisikulttuuri: Poliisiammatin ja -tutkimuksen väline. *Oikeus*, 1/2004, 4–24.
- Laukkanen, Janne (2005) *Laittoman yrittäjän jäljillä. Arviointitutkimus liiketoimintakiellon valvonnan ohjeistamisen vaikutuksista*. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 44. Espoo: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Laukkanen, Janne (2006) *"Ei mitään korkeampaa tiedettä" Selvitys esikäsittely-yksikön vastaanotosta*. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 56. Espoo: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Lindqvist, Tuija (1999) Evaluaation uskottavuus. Teoksessa Eräsaari, Risto & Lindqvist, Tuija & Mäntysaari, Mikko & Rajavaara, Marketta (toim.) *Arviointi ja asiantuntijuus*. Helsinki: Gaudeamus. 106–118.
- Mälkiä, Matti & Sainio, Mikael (2003) Poliisin henkilöstöbarometrin tuloksia. *Poliisiammattikorkeakoulun POKU-lehti*, 1/2003.
- Patton, Michael Quinn (1997) *Utilization Focused Evaluation*. London: The New Century Text. Sage.
- Rajavaara, Marketta (1999) Arviointitutkimuksen hyödynnettävyys. Teoksessa Eräsaari, Risto & Lindqvist, Tuija & Mäntysaari, Mikko & Rajavaara, Marketta (toim.) *Arviointi ja asiantuntijuus*. Helsinki: Gaudeamus. 31–53.

Ronkainen, Suvi (1998) Kaikuva empiirisyys – surveyn epistemologiset mahdollisuudet. Teoksessa Paananen, Seppo & Juntto, Anneli & Sauli, Hannele (toim.) *Faktajuttu. Tilastollisen sosiaalitutkimuksen käytännöt*. Tampere: Vastapaino. 233–255.

Talousrikostutkinnan tila (2004) Työryhmän loppuraportti. Sisäasiainministeriön julkaisuja.

Vedung, Evert (2000) *Public Policy and Program Evaluation*. New Jersey: Transaction Publishers.

LIITE 1

Liitetaulukko 1. Vastajien jakautuminen taustamuuttujien mukaan (N ja %).			
		N	%
Yksikkö	Alueellinen talousrikostutkintayksikkö	90	70
	Kihlakunnan poliisilaitoksen talousrikosyksikkö tai -ryhmä	34	26
	Kihlakunnan poliisilaitoksen yksittäinen talousrikostutkija	1	1
	Tieto puuttuu	5	4
	<i>Yhteensä</i>	<i>130</i>	<i>100</i>
	Alue	Helsinki	27
Etelä-Suomen lääni		42	32
Länsi-Suomen lääni		34	26
Itä-Suomen lääni		2	2
Oulun lääni		16	12
Lapin lääni		6	5
Tieto puuttuu		3	2
<i>Yhteensä</i>		<i>130</i>	<i>100</i>
Työskentely talousrikostutkinnassa	Päätoimisesti	127	98
	Osa-aikaisesti	2	2
	Tieto puuttuu	1	1
	<i>Yhteensä</i>	<i>130</i>	<i>100</i>
Virka-asema	Päällystö	31	24
	Alipäällystö	76	59
	Miehistö	20	15
	Muu henkilöstö	2	2
	Tieto puuttuu	1	1
	<i>Yhteensä</i>	<i>130</i>	<i>100</i>
Työskentelyaika poliisissa	2-5 vuotta	12	9
	6-10 vuotta	12	9
	11-20 vuotta	37	29
	21-30 vuotta	37	29
	Yli 30 vuotta	31	24
	Tieto puuttuu	1	1
	<i>Yhteensä</i>	<i>130</i>	<i>100</i>
Työskentelyaika talousrikostutkinnassa	0-1 vuotta	16	12
	2-5 vuotta	33	25
	6-10 vuotta	31	24
	11-20 vuotta	43	33
	Yli 20 vuotta	6	5
	Tieto puuttuu	1	1
	<i>Yhteensä</i>	<i>130</i>	<i>100</i>

LIITE 2

Arvoisa talousrikostutkinnan tehtävissä työskentelevä,

Lähetämme ohessa linkin kyselylomakkeeseen, jonka avulla keräämme aineistoa kahteen Poliisiammattikorkeakoulussa käynnissä olevaan tutkimukseen. Tutkimuksissa käsitellään talousrikostutkinnan tilaa ja johtamista sekä arvioidaan pääkaupunkiseudun esikäsittely-yksikön toimintaa. Tutkimuksia varten pyydämme Sinun apuaasi, sillä haluamme kartoittaa talousrikostutkinnassa työskentelevien näkemyksiä ja kokemuksia näistä asioista.

Toivomme, että vastaat sähköiseen kyselyymme, jonka linkki löytyy alta. Kysely avautuu linkkiä klikkaamalla. Vastaamisen jälkeen kysely palautetaan lomakkeen lopussa olevaa lähetä-painiketta klikkaamalla. Kyselyyn vastaaminen vie vain 20–30 minuuttia.

Vastausaikaa on 2.12.2005 asti. Kysely on tarkoitettu kaikille talousrikostutkinnan tehtävissä paikallispoliisissa työskenteleville tutkijoille, tutkinnanjohtajille ja tarkastajille.

Kyselyyn vastataan anonymisti, eikä vastanneita henkilöitä yksilöidä tutkimuksen missään vaiheessa. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja tulokset julkaistaan siten, että vastaajien henkilöllisyyttä on mahdotonta päätellä.

Tutkimukseen osallistuminen tarjoaa mahdollisuuden antaa palautetta ja esittää kritiikkiä. Vaikka vastaaminen on vapaaehtoista, on se tutkimuksen onnistumisen kannalta ensiarvoisen tärkeää.

Linkki kyselyyn: <http://esppakwww1.poliisi.fi/kysely/talousrikos05.htm>

Tutkijat Terhi Hakamo ja Janne Laukkanen antavat tarvittaessa lisätietoja sähköpostitse (terhi.hakamo@pakk.poliisi.fi tai janne.laukkanen@pakk.poliisi.fi) tai puhelimitse (09 8388 3441 tai 09 8388 3449).

Kiitokset avustasi.

Ystävällisin terveisin,

Terhi Hakamo,
VTM, tutkija, PAKK

Janne Laukkanen
YTM, tutkija, PAKK

Talousrikostutkinta

A. Talousrikostutkinnan tila

1. Seuraavassa esitetään kysymyksiä koskien talousrikostutkinnan tilaa.	Kyllä	Jossain määrin	Ei	En osaa sanoa		
1 Onko talousrikostorjunta ollut poliisilaitoksellanne yhtenä poliisitoiminnan painopistealueena viimeisen vuoden aikana?	1	2	3	4		
2 Onko talousrikosasioiden käsittelyn ruuhkautuminen ollut ongelma yksikössänne viimeisen vuoden aikana?	1	2	3	4		
3 Onko laitoksellanne sisäisin toimin kohdistettu lisäresursseja talousrikostutkintaan viimeisen vuoden aikana?	1	2	3	4		
4 Onko laitoksellanne nimetty henkilö, joka vastaa liiketoimintakieltoon määrättyjen henkilöiden valvonnasta?	1	2	3	4		
2. Kuinka usein seuraavat toimenpiteet ovat sisällyneet talousrikostutkintaan viimeisen vuoden aikana yksikössäsi?	Aina	Usein	Joskus	Harvoin	Ei koskaan	En osaa sanoa
5 Vakavat talousrikosjutut on kytketty mukaan vakavan rikollisuuden kohdevalintaan.	1	2	3	4	5	6
6 Yli puolen vuoden ajan tavoittamattomissa olleita talousrikoksista etsintäkuulutettuja henkilöitä etsitään aktiivisin toimin.	1	2	3	4	5	6
7 Vaikeasti tavoitettavien etsintäkuulutettujen etsinnässä hyödynnetään keskusrikospoliisin toimintoja.	1	2	3	4	5	6
8 Liiketoimintakiellon edellytysten tutkinta tehdään talousrikosten tutkinnan yhteydessä.	1	2	3	4	5	6
9 Talousrikostutkinnassa käytetään kirjallisia tutkintasuunnitelmia.	1	2	3	4	5	6
10 Tutkinnanjohtaja(t) pitävät ns. tutkintapäiväkirjaa, josta käyvät ilmi muun muassa tutkinnan aikana ilmenneet ongelmat ja niiden ratkaisut.	1	2	3	4	5	6
11 Talousrikostutkijat laativat oikeusapupyynnöitä riittävän varhaisessa vaiheessa.	1	2	3	4	5	6
12 Syyttäjät ja tutkinnanjohtajat toimivat yhteistyössä esitutkinnan aikana.	1	2	3	4	5	6
13 Rikoshyödyn jäljittämiseksi esitutkinta-, vero- ja ulosottoviranomaiset työskentelevät yhteistyössä.	1	2	3	4	5	6
14 Uudet talousrikostutkijat perehdytetään työhönsä hyvin.	1	2	3	4	5	6

15 Talousrikostutkintaan siirtyvät henkilöt luokitellaan uuden palkkausjärjestelmän ja ylijohdon ohjeistuksen mukaiseen palkkaluokkaan.	1	2	3	4	5	6
16 Talousrikostutkintaan siirtyvien henkilöiden osaaminen ja kokemus otetaan huomioon henkilökohtaista palkkaosuutta määriteltäessä.	1	2	3	4	5	6
3. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei samaa mieltä, ei eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
17 Yksikössämme on viimeisen vuoden aikana selkiytetty tutkinnanjohtajan roolia tutkinnan ja prosessin johtajana.	1	2	3	4	5	6
18 Yksikössämme on viimeisen vuoden aikana selkiytetty ryhmänjohtajan roolia päivittäisjohtajana.	1	2	3	4	5	6
19 Tutkintasihteereitä hyödynnetään yksikössämme päivittäisten toimien suorittajina.	1	2	3	4	5	6
20 Yksikössämme on tehostettu rekrytointia poliisihallinnon ulkopuolelta viimeisen vuoden aikana.	1	2	3	4	5	6
21 Yksikössämme huolehditaan kokeneiden talousrikostutkijoiden osaamisen siirtymisestä aloittaville talousrikostutkijoille (esim. mentoointi).	1	2	3	4	5	6
22 Yksikössämme esitutkinnan sujuvuuden esteeksi on muodostunut ruotsin kielen taitoisten tutkijoiden vähyys.	1	2	3	4	5	6
23 Talousrikostutkinnan riittävästä resursoinnista on huolehdittu laitoksellamme.	1	2	3	4	5	6
24 Talousrikostutkinnassa ja rikostiedustelussa työskentelevät henkilöt toimivat tehokkaalla tavalla yhteistyössä.	1	2	3	4	5	6
25 Talousrikosten tilastointi- ja seurantajärjestelmien käyttöön liittyviä ohjeistuksia noudatetaan yksikössämme hyvin.	1	2	3	4	5	6

26 Voit halutessasi kommentoida jotakin yksittäistä väittämää tai pohtia yleisemmin talousrikostutkinnan tilaa yksikössänne.

6. Miten talousrikostutkinnan ohjaus ja johtaminen on mielestäsi kehittynyt viimeisen vuoden aikana? Arvioi erikseen ylijohdon, lääninjohdon, poliisipäällikön, tutkinnanjohtajien ja ryhmänjohtajien tasoa.

	Parantunut selvästi	Parantunut jonkin verran	Pysynyt ennallaan	Heikentynyt jonkin verran	Heikentynyt selvästi	En osaa sanoa
106 Ylijohdon tasolla	1	2	3	4	5	6

107 Mikä ohjauksessa on parantunut tai heikentynyt?

108 Lääninjohdon tasolla	1	2	3	4	5	6
--------------------------	---	---	---	---	---	---

109 Mikä ohjauksessa on parantunut tai heikentynyt?

110 Poliisipäällikön tasolla	1	2	3	4	5	6
------------------------------	---	---	---	---	---	---

111 Mikä johtamisessa on parantunut tai heikentynyt?

112 Tutkinnanjohtajien tasolla	1	2	3	4	5	6
--------------------------------	---	---	---	---	---	---

113 Mikä johtamisessa on parantunut tai heikentynyt?

114 Ryhmänjohtajien tasolla	1	2	3	4	5	6
-----------------------------	---	---	---	---	---	---

115 Mikä johtamisessa on parantunut tai heikentynyt?

7. Koetko seuraavien asioiden vaikeuttavan talousrikostutkintaa?

	Vaikeuttaa paljon	Vaikeuttaa jonkin verran	Vaikeuttaa vain vähän	Ei vaikeuta	En osaa sanoa
116 Poliisiorganisaation hierarkkisuus	1	2	3	4	5
117 Talousrikostutkinnan riittämättömät taloudelliset resurssit	1	2	3	4	5

118 Esimiesten puutteelliset aikaresurssit johtamiseen	1	2	3	4	5
119 Esimiesten puutteellinen johtamisosaaminen	1	2	3	4	5
120 Muiden rikosten tutkiminen priorisoidaan talousrikostutkinnan edelle	1	2	3	4	5
121 Puutteellinen henkilöstön laatu (esim. koulutuksen suhteen)	1	2	3	4	5
122 Virheellinen henkilöstörakenne eli henkilöstö on jakautunut väärin suhteessa tehtäviin	1	2	3	4	5
123 Poliisipäällikön sitoutumattomuus talousrikostutkintaan	1	2	3	4	5
124 Tiedonkulun ongelmat työyhteisön sisällä	1	2	3	4	5
125 Tiedonkulun ongelmat poliisin ja muiden viranomaisten välillä	1	2	3	4	5
126 Työhön liittyvän palautteen vähyys työyhteisön sisällä	1	2	3	4	5
127 Tulostavoitteiden epärealistisuus	1	2	3	4	5
128 Talousrikosten tutkimisen vaikeus	1	2	3	4	5
129 Huono työmoraali työyhteisössä	1	2	3	4	5
130 Muu, mikä?	1	2	3	4	5

131 Voit halutessasi kommentoida jotakin yksittäistä kysymystä tai pohtia yleisemmin talousrikostutkinnan ongelmia.

D. Taustatiedot

Vastaa seuraaviin taustatietokysymyksiin.

(Kyselyn tuloksia analysoidaan ryhmittäin niin, että vastaajien henkilöllisyyttä on mahdotonta päätellä.)

153 Missä seuraavista vaihtoehdoista työskentelet?

Alueellinen talousrikostutkintayksikkö
Kihlakunnan poliisilaitoksen talousrikosyksikkö tai -ryhmä
Kihlakunnan poliisilaitoksen yksittäinen talousrikostutkija

154 Millä alueella työskentelet?

Helsinki
Etelä-Suomen lääni
Länsi-Suomen lääni
Itä-Suomen lääni
Oulun lääni
Lapin lääni

155 Työskenteletkö HEV-alueella (Helsinki, Espoo, Vantaa)?

Kyllä
En

156 Työskenteletkö talousrikostutkinnassa päätoimisesti vai osa-aikaisesti?

Päätoimisesti
Osa-aikaisesti

157 Kuinka moni henkilö työskentelee laitoksellasi talousrikostutkinnan tehtävissä tutkijana, tutkinnanjohtajana tai tarkastajana? _____

158 Mikä on tämänhetkinen virka-asemasi?

Päällystö
Alipäällystö
Miehistö
Muu henkilöstö

159 Mikä on lähimmän esimiehesi virka-asema?

Poliisipäällikkö
Päällystö
Alipäällystö
Joku muu

160 Kuinka monta vuotta olet työskennellyt poliisihallinnossa?

0–1 vuotta
2–5 vuotta
6–10 vuotta
11–20 vuotta
21–30 vuotta
Yli 30 vuotta

161 Kuinka monta vuotta olet työskennellyt talousrikostutkinnassa?

0–1 vuotta
2–5 vuotta
6–10 vuotta
11–20 vuotta
21–30 vuotta
Yli 30 vuotta

162 Alla olevaan tilaan voit antaa palautetta tai vinkkejä tutkimuksen tekijöille.

Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia (ISSN 1455-8262)

Tanja Noponen: "Ei muuta paikkaa". Tutkimus poliisin päihtymyssuojan kanta-asiakkaista. 26/2006. 16,00 €

Johan Bäckman: Itämafia. Uhkakuvapolitiikka, rikosilmiöt ja kulttuuriset merkitykset. 25/2006. 26,00 €

Marja-Liisa Laapio: Poliisi ja perheväkivalta. Tapaustutkimus poliisin toimintakulttuurista ja viranomaisverkostosta. 24/2005. 20,00 €

Mari Kalliala: Poliitikkaa toisaalla. Poliittinen liike ja laitton toiminta. 23/2005. 18,00 €
Seppo Kolehmainen: Järjestyslaki – Susi jo syntyessään? Järjestyslain valmistelun arviointi. 22/2005. 14,00 €

Markku Heiskanen & Outi Roivainen: Helsinki! Tutkimus helsinkiläisten turvallisuudesta ja Helsingin poliisin palvelukyvyistä. 21/2005. 23,76 €

Aarne Kinnunen & Riikka Perälä & Tarja Tuttavainen-Levanoja: Poliisin huumevalvonta-projekti pääkaupunkiseudulla. Seurantatutkimus. 20/2005. 15,00 €

Petri Raivola & Reija Taiha-Vepsäläinen: Työrukkasia ja visionäärejä. AMK-muotoisilta päällystökursseilta valmistuneiden näkemyksiä opinnoistaan ja valmiuksistaan. 19/2004. 11,88 €

Pekka Santtila et al.: How far from home offenders travel. An international comparison of crime trips in homicide, rape, burglary, and robbery cases. 18/2004. 10,80 €

Anne Alvesalo & Pekka Santtila: Pahat pojat – elokuva ja rikollisuus.
"Saanu ehkä vähän ideaa, mut omaa päätä sitä kummiski käyttää".
17/2004. 11,88 €

Markku Heiskanen & Reino Sirén & Outi Roivainen: Rikollisuus kunnissa. Tilastollinen tutkimus Suomen kuntien väkivalta- ja omaisuusrikollisuuteen vaikuttavista tekijöistä. 16/2003. 16,20 €

Merja Määttänen: Tienraivaajapoliisit. Tutkimus maahanmuuttajataustaisten ja etnisiin vähemmistöihin kuuluvien poliisien rekrytoitumisesta ja kokemuksista poliisin työssä. 15/2003. 12,96 €

Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjat (ISSN 1455-8270)

Janne Häyrynen & Tero Kurenmaa: Arvopaperimarkkinarikokset. 14/2006. 25 €

Anne Alvesalo & Ari-Matti Nuutila (toim.): Rangaistava työn turvattomuus.
13/2006. 21,00 €

Anne Jokinen: Rikos jää tekijän mieleen. Muistijälkitesti rikostutkimamenetelmänä.
12/2005. 20,00 €

Nina Pelkonen: Kriisin ABC. Käsikirja poliisin käyttöön. 11/2005. 10,80 €

Arto Hankilanoja: Työturvallisuus ja vastuun kohdentuminen poliisihallinnossa.
10/2003. 15,12 €

Kimmo Himberg: Tekninen rikostutkinta. Johdatus forensiseen tieteeseen. 9/2002. 12,96 €

Marketta Vesisenaho: Poliisialan sanasto. Suomi-ruotsi-englanti. 8/2002. 10,80 €

Urpo Sarala: Poliisitoimen kehittämisen johtaminen. 7/2001. 16,35 €

Ellonen Erkki et al.: Etiikka ja poliisin työ. 6/2000. 14,54 €

Laura Ervo: Esitutinnan optimaalisuus. Oikeudellisessa viitekehyksessä. 5/2000. 9,17 €

Hannu Kiehelä & Virta Sirpa (toim.): Lähipoliisi lähestymistapana.
4/1999. 16,26 €

Jyrki Wasastjerna: Johdatus poliisin kansainväliseen yhteistyöhön.
3/1999. 14,62 €

Ahti Laitinen & Erja Virta: Talousrikokset. Teoria ja käytäntö. 2/1998. 12,53 €

Erkki Ellonen et al.: Polisarbetets psykologi 1/1998 18,35 €

Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita (ISSN 1455-8289)

Marianna Piippo, Risto Kangas & Juha Kääriäinen: Paikallisen turvallisuusyhteistyön arviointi viiden kunnan alueella. 51/2005. Internet-julkaisu: www.poliisi.fi/julkaisut

Poliisin johtamisen kehittämisen valtakunnalliset kehittämislinjaukset 2006–2010. Työryhmän loppuraportti. 50/2006. 10,80 €

Anne Alvesalo, Sari Heiskanen, Janne Laukkanen & Erja Virta (toim.): Huojuva talous. Juhlajulkaisu Markku Hirvonen 60 vuotta. 49/2006. 24 €

Anne Alvesalo, Sari Heiskanen & Erja Virta. Suomen talousrikoskontrollijärjestelmä. 48/2006. Internet-julkaisu: www.poliisi.fi/julkaisut

Kati Rantala & Sirpa Virta (toim.): Tieto – mahdollisuus, uhka vai turva? 47/2006. 14,00 €

Markku Heiskanen & Risto Honkonen: Poliisi ja muutos. Asiantuntijoiden arvio sisäisen turvallisuuden tulevasta kehityksestä. 46/2005. 10,80 €

Janne Laukkanen & Leena Mäkipää: Liiketoimintakiellon valvontavelvollisuuden laajentaminen. 45/2005. Internet-julkaisu: www.poliisi.fi/julkaisut

Janne Laukkanen: Laittoman yrittäjän jäljillä. Arviointitutkimus liiketoimintakiellon valvonnan ohjeistamisen vaikutuksesta. 44/2005. Internet-julkaisu: www.poliisi.fi/julkaisut

Tanja Noponen: Poliisin suorittamat päihtyneiden säilöönotot ja säilöönottojen asiakaskunta Helsingissä. 43/2005. Internet-julkaisu: www.poliisi.fi/julkaisut

Tomi Jansson: Saatanan vasikka. Todistajien uhkailu Suomessa. 42/2005. 10,80 €

Seppo Immonen & Matti Vuorinen: Kihlakuntaudistus, poliisitoiminta ja turvallisuusyhteistyö. Tutkimus Etelä-Suomen läänin poliisipalvelujen, poliisin organisaation, strategisen johtamisen ja ennakoivan paikallisen turvallisuusyhteistyön kehittämisestä. 41/2005. 16,00 €

Tuunia Keränen: Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2004. 40/2005. 10,80 €

Tuunia Keränen: Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2003. 39/2005. 10,80 €